

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ХАРКІВСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ В.Н. КАРАЗІНА
Каразінський банківський інститут**

Кафедра: **Банківського бізнесу та фінансових технологій**

Спеціальність: **072 Фінанси, банківська справа та страхування**

Освітня програма: **Фінансові технології та банківський менеджмент**

Група: **АФ-22М денна форма навчання**

КВАЛІФІКАЦІЙНА МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на тему:

**БЕЗГОТІВКОВІ РОЗРАХУНКИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ РОЗВИТКУ
ПЛАТІЖНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ УКРАЇНИ**

здобувача вищої освіти **Лугового Владислава Сергійовича**

Кваліфікаційна магістерська робота допущена
до захисту рішенням кафедри банківського
бізнесу та фінансових технологій

Протокол № 4 від «25» листопада 2024 р.

Завідувач кафедри

д.е.н., професор

_____ Г.М. Азаренкова

Науковий керівник

к.е.н., доцент

_____ І.В. Бітнер

Харків – 2024

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Факультет: **Каразінський банківський інститут**
Кафедра: **Банківського бізнесу та фінансових технологій**
Спеціальність : **072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок**
Освітня програма: **Фінансові технології та банківський менеджмент**

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри банківського бізнесу та фінансових послуг
д.е.н, професор

_____ **Г.М. Азаренкова**

Підпис

“25” вересня 2024р.

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ МАГІСТЕРСЬКУ РОБОТУ

Здобувачу вищої освіти 2 курсу, групи АФ-22М
Лугового Владислава Сергійовича
(Прізвище, ім'я, по батькові здобувача)

1. Тема роботи **«БЕЗГОТІВКОВІ РОЗРАХУНКИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ РОЗВИТКУ ПЛАТІЖНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ УКРАЇНИ»**

керівник роботи **к.е.н., доц. Бітнер І.В.**
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом по університету від «20» вересня 2024 року № 4601-5/2995 та від «01» жовтня 2024 року № 4601-5/3151

2. Строк подання студентом роботи «18» листопада 2024 року

3. Перелік питань, які потрібно розробити:

У розділі 1: розкрити теоретичні основи безготівкових розрахунків банку, визначити сутність та значення цього поняття, а також охарактеризувати механізм забезпечення платіжної інфраструктури банків в умовах сучасного ринку. Проаналізувати правові аспекти, які формують основу для безготівкових розрахунків і розкрити значення нормативно-правового забезпечення банківської системи.

У розділі 2: дослідити організацію системи забезпечення безготівкових розрахунків на прикладі АТ КБ «Приватбанк». Оцінити стан безготівкових розрахунків України з огляду на розвинення платіжної інфраструктури, провести аналіз основних фінансових показників банку та виявити ключові види безготівкових розрахунків.

У розділі 3: розробити рекомендації та заходи для підвищення рівня безготівкових розрахунків АТ КБ «Приватбанк». Визначити напрямлення для вдосконалення платіжної інфраструктури банку для забезпечення функціонування безготівкових розрахунків в умовах глобалізаційних процесів.

4. План роботи

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи
1	Вибір теми КМР
2	Затвердження плану і завдання КМР
3	Виконання КМР
4	Подача на кафедру КМР для перевірки наявності запозичень з інших документів
5	Проходження процедури допуску до захисту КМР
6	Захист КМР

Дата видачі завдання «25» вересня 2024 року

Здобувач

_____

Підпис

В.С. Луговий

Керівник роботи

_____

Підпис

І.В. Бітнер

РЕФЕРАТ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ МАГІСТЕРСЬКУ РОБОТУ
БЕЗГОТІВКОВІ РОЗРАХУНКИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ РОЗВИТКУ
ПЛАТІЖНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ УКРАЇНИ
ЛУГОВОГО ВЛАДИСЛАВА СЕРГІЙОВИЧА

Кваліфікаційна магістерська робота містить 95 сторінок, 9 таблиць, 16 рисунків, список літератури з 65 найменувань, 6 додатків.

Метою роботи є дослідження платіжної інфраструктури України, аналіз методів і інструментів безготівкових розрахунків на прикладі АТ КБ «Приватбанк» та розробка рекомендацій щодо удосконалення цього процесу в умовах сучасних економічних викликів.

Об'єкт дослідження є безготівкові розрахунки як елемент платіжної інфраструктури України.

Предмет дослідження є процеси, механізми та інструменти безготівкових розрахунків, а також їх роль у розвитку платіжної інфраструктури України.

Завданнями роботи є:

- Оцінити економічну сутність безготівкових розрахунків і розглянути їх основні інструменти.
- Аналізувати нормативно-правову базу, яка регулює безготівкові розрахунки в Україні.
- Дослідити діяльність АТ КБ «Приватбанк» у сфері безготівкових розрахунків, провести аналіз ефективності існуючих методів та інструментів.
- Розробити економіко-математичну модель прогнозування безготівкових розрахунків для банку.
- Сформулювати рекомендації щодо підвищення рівня безготівкових розрахунків у банку.

За результатами дослідження сформульовані теоретичні положення та практичні рекомендації, які спрямовані на вдосконалення сучасних методів та інструментів безготівкових розрахунків, з метою забезпечення стабільності та розвитку фінансових ринків.

Одержані результати можуть бути використані у практиці забезпечення фінансової безпеки українських банків і сприятимуть розвитку стабільної банківської системи країни.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: БАНКІВСЬКА СИСТЕМА, БЕЗГОТІКОВІ РОЗРАХУНКИ, ПЛАТІЖНА СИСТЕМА, ФІНАНСОВА СТАБІЛЬНІСТЬ,

ABSTRACT
FOR THE MASTER'S QUALIFICATION THESIS
CASHLESS PAYMENTS IN ENSURING THE DEVELOPMENT OF UKRAINE'S
PAYMENT INFRASTRUCTURE
BY VLADYSLAV SERHIIIOVYCH LUHOVYI

The master's qualification thesis comprises 95 pages, 9 tables, 16 figures, a list of 65 references, and 6 appendices.

The purpose of the thesis is to study the payment infrastructure of Ukraine, analyze the methods and instruments of cashless payments using the case of JSC CB "PrivatBank," and develop recommendations for improving this process in the context of current economic challenges.

The object of the research is cashless payments as an element of Ukraine's payment infrastructure.

The subject of the research is the processes, mechanisms, and instruments of cashless payments, as well as their role in the development of Ukraine's payment infrastructure.

The objectives of the thesis are as follows:

- To assess the economic essence of cashless payments and examine their main instruments.
- To analyze the legal and regulatory framework governing cashless payments in Ukraine.
- To study the activities of JSC CB "PrivatBank" in the field of cashless payments and analyze the effectiveness of the existing methods and instruments.
- To develop an economic and mathematical model for forecasting cashless payments for the bank.
- To formulate recommendations for increasing the level of cashless payments in the bank.

Based on the research results, theoretical propositions and practical recommendations have been formulated, aimed at improving modern methods and instruments of cashless payments in order to ensure the stability and development of financial markets.

The obtained results can be used in the practice of ensuring the financial security of Ukrainian banks and will contribute to the development of a stable banking system in the country.

KEYWORDS: BANKING SYSTEM, CASHLESS PAYMENTS, PAYMENT SYSTEM, FINANCIAL STABILITY.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1.ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ПЛАТІЖНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ УККРАЇНИ.....	10
1.1. Економічна сутність та ознаки безготівкових розрахунків.....	10
1.2 Сучасні методи та інструменти здійснення безготівкових розрахунків	16
1.3. Нормативно-правова база здійснення безготівкових розрахунків	24
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ МЕТОДІВ ТА ІНСТРУМЕНТІВ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗГОТІВКОВИХ РОЗРАХУНКІВ БАНКУ АТ КБ «ПРИВАТБАНК».....	29
2.1. Загальна характеристика банку АТ КБ «Приватбанк»	29
2.2. Аналіз ринку безготівкових розрахунків в Україні.....	40
2 3. Аналіз ефективності безготівкових розрахунків в АТ КБ «Приватбанк»	63
РОЗДІЛ 3 РОЗРОБКА МЕТОДІВ ТА ІНСТРУМЕНТІВ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ БЕЗГОТІВКОВИХ РОЗРАХУНКІВ У БАНКУ	74
3.1. Економіко-математична модель прогнозування безготівкових розрахунків	74
3.2 Розробка рекомендацій щодо забезпечення підтримки та вдосконалення безготівкових розрахунків АТ КБ «Приватбанк».....	84
ВИСНОВКИ	95
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	98

ВСТУП

Безготівкові розрахунки є важливим елементом сучасної фінансової системи та одним з ключових напрямків розвитку української економіки. Вони сприяють підвищенню ефективності фінансових операцій, зменшенню обсягів готівки в обігу та забезпечують зручність і безпеку як для споживачів, так і для бізнесу. В умовах глобалізації та цифрової трансформації, а також специфічної економічної ситуації в Україні, розвиток безготівкових платежів є особливо важливим для стабільності та розвитку фінансових ринків.

Актуальність теми дипломної роботи обумовлена необхідністю дослідження сучасних методів та інструментів безготівкових розрахунків, а також їхнього впливу на ефективність роботи банківських установ, зокрема АТ КБ «Приватбанк». Це один із найбільших банків в Україні, який активно розвиває напрямок безготівкових платежів, що дозволяє значно підвищити зручність та безпеку для своїх клієнтів.

Метою роботи є дослідження платіжної інфраструктури України, аналіз методів і інструментів безготівкових розрахунків на прикладі АТ КБ «Приватбанк» та розробка рекомендацій щодо удосконалення цього процесу в умовах сучасних економічних викликів.

Об'єкт дослідження є безготівкові розрахунки як елемент платіжної інфраструктури України.

Предмет дослідження є процеси, механізми та інструменти безготівкових розрахунків, а також їх роль у розвитку платіжної інфраструктури України.

Завданнями роботи є:

1. Оцінити економічну сутність безготівкових розрахунків і розглянути їх основні інструменти.
2. Аналізувати нормативно-правову базу, яка регулює безготівкові розрахунки в Україні.

3. Дослідити діяльність АТ КБ «Приватбанк» у сфері безготівкових розрахунків, провести аналіз ефективності існуючих методів та інструментів.

4. Розробити економіко-математичну модель прогнозування безготівкових розрахунків для банку.

5. Сформулювати рекомендації щодо підвищення рівня безготівкових розрахунків у банку.

Дослідження питання безготівкових розрахунків є важливим для оптимізації фінансових потоків, зниження витрат на обробку готівки, а також підвищення загальної фінансової грамотності населення та бізнесу. Зокрема, сучасні платіжні технології є невід'ємною частиною розвитку фінансової інфраструктури країни, особливо в умовах післякризового відновлення та глобальних викликів, зокрема війни, які значно впливають на економічну ситуацію в Україні.

Таким чином, розв'язання завдань дипломної роботи сприятиме вдосконаленню методів і інструментів безготівкових розрахунків, а також допоможе визначити шляхи покращення діяльності банківської установи в умовах мінливого фінансового середовища.

У дипломній роботі використовуються різноманітні методи дослідження, які забезпечують всебічний та детальний аналіз питань, пов'язаних із безготівковими розрахунками в АТ КБ «Приватбанк». До основних методів дослідження належать: аналіз і синтез – для вивчення економічної сутності та основних характеристик безготівкових розрахунків, а також для систематизації існуючих методів та інструментів їх здійснення; метод узагальнення – для виявлення загальних тенденцій і закономірностей у розвитку безготівкових розрахунків у фінансовій системі України; порівняльний аналіз – для порівняння методів і підходів до здійснення безготівкових розрахунків в Україні та за кордоном, а також для оцінки конкурентних переваг АТ КБ «Приватбанк» на ринку; статистичний аналіз – для обробки та аналізу статистичних даних щодо обсягів та динаміки безготівкових розрахунків, а також показників діяльності АТ КБ

«Приватбанк»; економіко-математичне моделювання – для побудови прогнозної моделі розвитку безготівкових розрахунків у банку; графічний метод – для наочного відображення результатів аналізу, що допомагає візуалізувати тенденції та динаміку безготівкових розрахунків у вигляді графіків та діаграм.

Інформаційною базою дослідження є: нормативно-правові акти України – закони, постанови, інструкції та інші регуляторні документи, що регулюють діяльність банківської системи, зокрема безготівкові розрахунки (наприклад, Закон України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні», нормативно-правові акти Національного банку України); звітність АТ КБ «Приватбанк» – фінансові та аналітичні звіти банку, які містять інформацію про обсяги та динаміку безготівкових операцій, структуру послуг, дані про прибутковість та ефективність роботи банку; статистичні дані Національного банку України – інформація щодо загальної динаміки безготівкових розрахунків у банківській системі, обсяги операцій, частка ринку безготівкових платежів; наукова та навчально-методична література – монографії, підручники, статті у наукових виданнях, які висвітлюють теоретичні основи платіжної інфраструктури, сучасні тенденції у сфері безготівкових розрахунків, моделі та методи управління безготівковими операціями; аналітичні звіти та дослідження – матеріали спеціалізованих компаній, аналітичних центрів, що досліджують банківський сектор, фінансові технології, а також глобальні тенденції у розвитку безготівкових платежів.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ПЛАТІЖНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ УКРАЇНИ

1.1. Економічна сутність та ознаки безготівкових розрахунків

Однією з основних складових фінансово-кредитного механізму є платіжний механізм, який забезпечує розрахунки між підприємствами за купівлю-продаж товарів і послуг, з фінансовими установами за податковими платежами та з кредитними установами за погашенням кредитів. Розширення мереж ділових зв'язків, географічна віддаленість підприємств та розвиток банківської інфраструктури сприяють активному розвитку безготівкових розрахунків.

Безготівкові розрахунки – це платежі, що здійснюються без використання готівки і проводяться шляхом перерахування грошей з рахунку платника на рахунок одержувача в банку. Цей механізм використовується для розрахунків за придбану сировину, матеріали, напівфабрикати, відвантажені товари та виконані роботи між підприємствами та організаціями. Крім того, безготівкові використовуються домогосподарствами для розміщення депозитів, оплати житлово-комунальних послуг та купівлі товарів. Ці платежі здійснюються на основі стандартних платіжних документів, таких як рахунки-фактури, платіжні доручення та платіжні чеки [40, с. 127].

Безготівкові платежі стали невід'ємною частиною сучасної економіки, особливо з розвитком технологій, що полегшують їх використання. Безготівкові платежі роблять фінансові операції більш ефективними, безпечними та швидкими, ніж традиційні платежі готівкою. Безготівкові платежі включають широкий спектр методів, таких як банківські перекази, електронні платежі та інші фінансові інструменти, які дозволяють підприємствам і приватним особам виконувати свої зобов'язання без необхідності фізичного обігу готівки. У таблиці 1.1 проаналізовано підходи

різних авторів до сутності поняття безготівкових розрахунків, що допоможе краще зрозуміти роль та функції безготівкових розрахунків у сучасній економіці.

Таблиця 1.1

Підходи авторів щодо сутності поняття Безготівкові розрахунки

Автори, джерело	Сутність поняття
Деревянко Б. В. [19, с. 33]	Безготівкові розрахунки – це операції, що здійснюються без використання готівки, а шляхом переказу коштів з одного рахунка на інший.
Зайцева Л. О. [23, с. 280]	Безготівкові розрахунки – це форма розрахунків, при якій кошти перераховуються з рахунка платника на рахунок отримувача через фінансові установи.
Ковалів М. В., Єсімов С. С., Назар Т. Я. [26, с. 112]	Безготівкові розрахунки – це система безготівкових платежів, що забезпечує передачу грошей через банки з метою виконання зобов'язань.
Луцик М. В. [30, с. 171]	Безготівкові розрахунки – це процес передачі грошових коштів за допомогою банківських інструментів, що не передбачає фізичного переміщення готівки.
Олешко А. А. [35, с. 24]	Безготівкові розрахунки – це електронні або документарні операції, що здійснюються через банківські системи для виконання фінансових угод.
Орлик О. В., Гострик О. М. [36, с. 39]	Безготівкові розрахунки – це фінансові трансакції, які виконуються без використання готівки, що сприяє зменшенню ризиків і підвищує прозорість фінансових операцій.
Стечишин Т. Б., Малахова О. Л. [55, с. 112]	Безготівкові розрахунки – це спосіб виконання фінансових зобов'язань, при якому гроші перераховуються через фінансові установи або платіжні системи.
Юдін О. Ю. [62, с. 271]	Безготівкові розрахунки – це механізм, за допомогою якого здійснюються платежі без готівки, що включає перекази, електронні гроші та інші безготівкові інструменти.

Вивчаючи різні визначення безготівкові розрахунки, можна виявити певні ключові елементи, які формують загальне розуміння цього терміна. На думку Деревянко Б. В., безготівкові розрахунки – це операції, що здійснюються без використання готівки, шляхом переказу коштів з одного рахунка на інший [19, с. 33]. Це визначення підкреслює, що ключовим елементом безготівкових розрахунків є саме переказ грошей без фізичної передачі готівки.

Зокрема, Зайцева Л. О. акцентує увагу на тому, що безготівкові розрахунки передбачають перерахування коштів з рахунка платника на

рахунок отримувача через фінансові установи [23, с. 280]. Це підкреслює важливу роль банків та інших фінансових інститутів у процесі здійснення безготівкових платежів.

Автори Ковалів М. В., Єсімов С. С. та Назар Т. Я. описують безготівкові розрахунки як систему безготівкових платежів, що забезпечує передачу грошей через банки з метою виконання зобов'язань [26, с. 112]. Це визначення вказує на організованість та системність безготівкових розрахунків у рамках економічних відносин.

Натомість, Луцик М. В. зазначає, що безготівкові розрахунки є процесом передачі грошових коштів за допомогою банківських інструментів, що не передбачає фізичного переміщення готівки [30, с. 171]. Це визначення фокусується на самій процедурі безготівкових платежів, акцентуючи на технологіях і механізмах, які забезпечують цю передачу.

Автор Олешко А. А. розглядає безготівкові розрахунки як електронні або документарні операції, що здійснюються через банківські системи для виконання фінансових угод [35, с. 24]. Це вказує на різноманітність форм безготівкових розрахунків, які можуть включати як цифрові, так і традиційні документарні методи.

Дослідники Орлик О. В. і Гострик О. М. підкреслюють, що безготівкові розрахунки допомагають зменшити ризики і підвищити прозорість фінансових операцій [36, с. 39]. Це важливий аспект, оскільки безготівкові методи часто надають більш детальний облік і контроль за фінансовими потоками.

Натомість, Стечишин Т. Б. і Малахова О. Л. визначають безготівкові розрахунки як спосіб виконання фінансових зобов'язань, при якому гроші перераховуються через фінансові установи або платіжні системи [55, с. 112]. Це знову акцентує на практичному застосуванні безготівкових розрахунків у комерційній діяльності.

Зокрема, Юдін О. Ю. описує безготівкові розрахунки як механізм, за допомогою якого здійснюються платежі без готівки, включаючи перекази та

електронні гроші [62, с. 271]. Це визначення охоплює ширший спектр інструментів і технологій, що використовуються для безготівкових операцій.

Підходи різних авторів до визначення безготівкових розрахунків [19, с. 33; 23, с. 280; 26, с. 112; 30, с. 171; 35, с. 24; 36, с. 39; 55, с. 112; 62, с. 271] показують, що це поняття є багатограним і охоплює різні аспекти фінансової діяльності. Безготівкові розрахунки не лише спрощують процеси платежів, але й надають важливі переваги в контексті безпеки, прозорості та ефективності. Аналізуючи різні підходи, можна дійти висновку, що безготівкові розрахунки є ключовим елементом сучасних фінансових систем, що підтримують розвиток економіки, бізнесу та інновацій. Важливим аспектом їхнього подальшого розвитку є інтеграція новітніх технологій, таких як блокчейн та електронні платіжні системи, що забезпечать ще більшу ефективність та надійність безготівкових транзакцій.

Безготівкові розрахунки мають численні переваги порівняно з готівковим обігом. По-перше, вони дозволяють уникнути витрат на друк, транспортування та зберігання грошових знаків. По-друге, розрахунки через банківські установи, за умови їх стабільності та високого рівня технічного оснащення, суттєво прискорюють платіжний оборот. По-третє, з точки зору державного контролю, безготівкові розрахунки забезпечують можливість контролювати законність грошових операцій та виявляти приховані доходи суб'єктів підприємницької діяльності. Тому понад 90% всієї грошової маси в розвинених ринкових країнах складають безготівкові (депозитні) гроші [46].

У безготівковому обігу гроші виконують функцію засобу платежу, оскільки між моментом отримання товарів та їх оплатою існує певний проміжок часу. Електронні гроші, в свою чергу, є цифровими аналогами повноцінних грошей, що існують у формі електронних записів на спеціалізованих пристроях. Перекази коштів за рахунками в банках відбуваються автоматично за допомогою комп'ютерних систем та за розпорядженням власників.

Безготівкові розрахунки слід розглядати як цілісну систему, яка включає класифікацію розрахунків, організацію розрахункових процесів, форми відповідних документів та взаємовідносини платників з банками. У класифікації безготівкових розрахунків важливо розрізняти розрахунки за товарними і нетоварними операціями. Перші пов'язані з реалізацією продукції, виконанням робіт і наданням послуг, що складає основну частину грошового обороту в державі. Натомість розрахунки за нетоварними операціями стосуються фінансових операцій, зокрема з кредитною системою та бюджетами різних рівнів [35, с. 23].

Визначення ознак безготівкових розрахунків допомагає зрозуміти їх сутність, функціонування та вплив на економіку (рис. 1.1).

Рис. 1.1. Ознаки безготівкових розрахунків (побудовано на основі [55, с.

112)

Переваги безготівкового обігу полягають у прискоренні обігу грошових коштів суб'єктів господарювання, суттєвому зменшенні витрат на обіг та збільшенні можливостей держави в регулюванні грошової сфери. Безготівкові розрахунки можна поділити на міжбанківські та міжгосподарські, які обслуговують відповідно відносини між банками та між клієнтами банків [46].

З огляду на народногосподарське значення, безготівкові розрахунки сприяють прискоренню обігу грошових і фінансових коштів, забезпечуючи швидку грошову компенсацію виробникам за поставлену продукцію, виконані роботи і надані послуги. Прискорення міжгосподарських розрахунків має важливе значення як з мікроекономічної, так і з макроекономічної точки зору [54, с. 65].

Безготівкові розрахунки становлять важливу складову сучасної фінансової системи, сприяючи оптимізації фінансових потоків та зменшенню використання готівки. Вони передбачають проведення фінансових операцій без використання готівки, що має численні переваги для підприємств і споживачів.

Безготівкові розрахунки є важливою складовою сучасної економіки. Вони характеризуються рядом ознак, що відрізняють їх від традиційних готівкових платежів. По-перше, відсутність готівки у процесі розрахунків знижує ризики, пов'язані зі зберіганням та транспортуванням фізичних грошей, оскільки всі фінансові операції виконуються в електронному форматі. Це дозволяє значно прискорити проведення транзакцій, адже платіж може бути виконано миттєво, без необхідності очікування, як у випадку з готівкою [44]. По-друге, безготівкові розрахунки забезпечують високий рівень контролю та обліку фінансових операцій. Кожна транзакція фіксується в електронній системі, що дозволяє підприємствам легко відстежувати фінансові потоки, планувати бюджети та здійснювати аналіз діяльності. Це особливо важливо для забезпечення прозорості у фінансових операціях і покращення моніторингу за податковими зобов'язаннями [49, с. 121]. Крім

того, безготівкові розрахунки підвищують безпеку фінансових операцій, оскільки сучасні платіжні системи використовують технології шифрування, що зменшує ризик шахрайства. Автоматизація процесів розрахунків дозволяє зменшити ручну працю, що, в свою чергу, знижує ймовірність помилок у фінансових операціях [39, с. 638].

Безготівкові розрахунки характеризуються низкою важливих ознак, які підкреслюють їх значення у сучасній фінансовій системі. Вони не тільки спрощують та прискорюють процеси платежів, але й забезпечують контроль, безпеку та автоматизацію фінансових операцій. Завдяки цим перевагам безготівкові розрахунки набувають все більшої популярності серед підприємств та споживачів, сприяючи розвитку економіки та підвищенню фінансової стабільності [41, с. 185].

Отже, безготівкова форма розрахунків є основною формою здійснення фінансових операцій у сфері господарювання, що реалізується через банківські установи шляхом переказу відповідних сум з одного банківського рахунка на інший або шляхом заліку взаємних зобов'язань і грошових претензій. Безготівкові розрахунки є невід'ємною частиною сучасної економічної системи, забезпечуючи ефективність та швидкість фінансових операцій між підприємствами та організаціями, а також сприяючи стабільності економічних відносин.

1.2 Сучасні методи та інструменти здійснення безготівкових розрахунків

Сучасні економічні умови диктують необхідність активного використання безготівкових розрахунків як для підприємств, так і для фізичних осіб. Зростаюча популярність таких методів пояснюється їх численними перевагами, серед яких зручність, швидкість та безпека фінансових операцій. Завдяки розвитку технологій безготівкові платежі стають дедалі доступнішими, а їх різноманітність надає можливість вибору

найбільш ефективних інструментів у сучасному ринку [36, с. 35]. Сучасні методи та інструменти здійснення безготівкових розрахунків є основою розвитку платіжної інфраструктури, адже вони забезпечують зручність, швидкість і безпеку фінансових операцій. З розвитком технологій безготівкові платежі стають дедалі популярнішими, а методи їх здійснення різноманітні. Важливо зрозуміти, які саме методи і інструменти є найбільш ефективними в умовах сучасного ринку, а також проаналізувати їх переваги та недоліки (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Основні методи та інструменти здійснення безготівкових розрахунків, їх переваги та недоліки (побудовано на основі [52, с. 312])

Метод та інструмент	Характеристика	Переваги	Недоліки
Банківський переказ	Перерахування коштів з одного банківського рахунка на інший.	Широка доступність, швидкість, безпечність.	Можливі комісії, затримки при міжнародних переказах.
Електронні гаманці	Онлайн-сервіси для зберігання та переказу коштів (e.g., PayPal, WebMoney).	Зручність, швидкість, можливість інтеграції з іншими сервісами.	Обмеження на суми, ризики шахрайства.
Карткові розрахунки	Використання дебетових та кредитних карт для покупок та платежів.	Широке використання, можливість отримання бонусів, знижок.	Витрати на обслуговування карт, ризики шахрайства.
Мобільні платежі	Платежі через мобільні додатки (e.g., Apple Pay, Google Pay).	Зручність, швидкість, можливість безконтактних оплат.	Залежність від технологій, потреба в смартфоні.
Платіжні термінали	Пристрої для прийому безготівкових платежів у торгових точках.	Легкість використання для продавців та покупців, швидкість обробки.	Вартість установки, ризики технічних збоїв.
Системи електронних платежів	Платіжні системи, що дозволяють проводити транзакції онлайн (e.g., Stripe, TransferWise).	Гнучкість, широкий спектр послуг, підтримка	Комісії за транзакції, складність інтеграції.

		міжнародних платежів.	
Автоматизовані платіжні системи	Системи, що дозволяють автоматизувати регулярні платежі (e.g., Direct Debit).	Зручність, зменшення ризику затримок.	Обмежена гнучкість, можливість помилок у налаштуваннях.
Криптовалюти	Використання цифрових валют для безготівкових розрахунків (e.g., Bitcoin).	Децентралізація, потенційна анонімність, швидкість.	Волатильність, ризик втрати коштів, недостатня регуляція.

У сучасному світі безготівкові розрахунки набирають популярності завдяки зручності та безпеці. Кожен з наведених методів має свої характеристики, які відповідають різним потребам користувачів. Банківський переказ є найтрадиційнішим методом безготівкових розрахунків. Він забезпечує надійність, проте може супроводжуватись комісіями та затримками, особливо у випадку міжнародних переказів.

Електронні гаманці дозволяють зберігати і переказувати кошти безпосередньо через інтернет, надаючи користувачам велику зручність. Проте існує ризик шахрайства та обмеження на суми. Карткові розрахунки поширені в повсякденному житті, адже вони забезпечують швидкість і можливість накопичення бонусів. Проте витрати на обслуговування карт можуть стати додатковим фінансовим тягарем. Мобільні платежі з'явилися як відповідь на зростаючу популярність смартфонів, пропонуючи безконтактні оплати. Проте їх реалізація залежить від доступності технологій. Платіжні термінали роблять процес розрахунків у магазинах більш простим, проте їх встановлення може бути затратним. Системи електронних платежів пропонують ширший спектр послуг для онлайн-транзакцій, проте можуть включати комісії за транзакції. Автоматизовані платіжні системи дозволяють зменшити ризик затримок у платежах, але можуть бути менш гнучкими у випадках зміни умов. Криптовалюти як новітній метод безготівкових розрахунків мають потенціал, проте їх волатильність та недостатня регуляція ставлять під сумнів їх стабільність [45]. Безготівкові розрахунки стають невід'ємною частиною

сучасної економіки. Різноманітність методів та інструментів надає можливість вибрати найбільш підходящий варіант для кожного користувача, враховуючи його потреби та умови. Кожен з методів має свої переваги та недоліки, які слід враховувати при виборі оптимального способу проведення фінансових операцій. Успішна інтеграція безготівкових розрахунків у повсякденну практику може значно підвищити ефективність фінансових транзакцій, зменшити витрати часу і ризику, пов'язані з готівкою [44].

Сучасний фінансовий світ все більше переходить на безготівкові розрахунки, що пов'язано з розвитком технологій і змінами в поведінці споживачів. Безготівкові платежі пропонують численні переваги, такі як зручність, швидкість, безпечність і можливість дистанційних операцій. Класифікація безготівкових розрахунків за категоріями дозволяє систематизувати різноманітні методи та інструменти, які використовуються для здійснення фінансових транзакцій, полегшуючи розуміння та вибір найбільш підходящих рішень для користувачів (рис. 1.2).

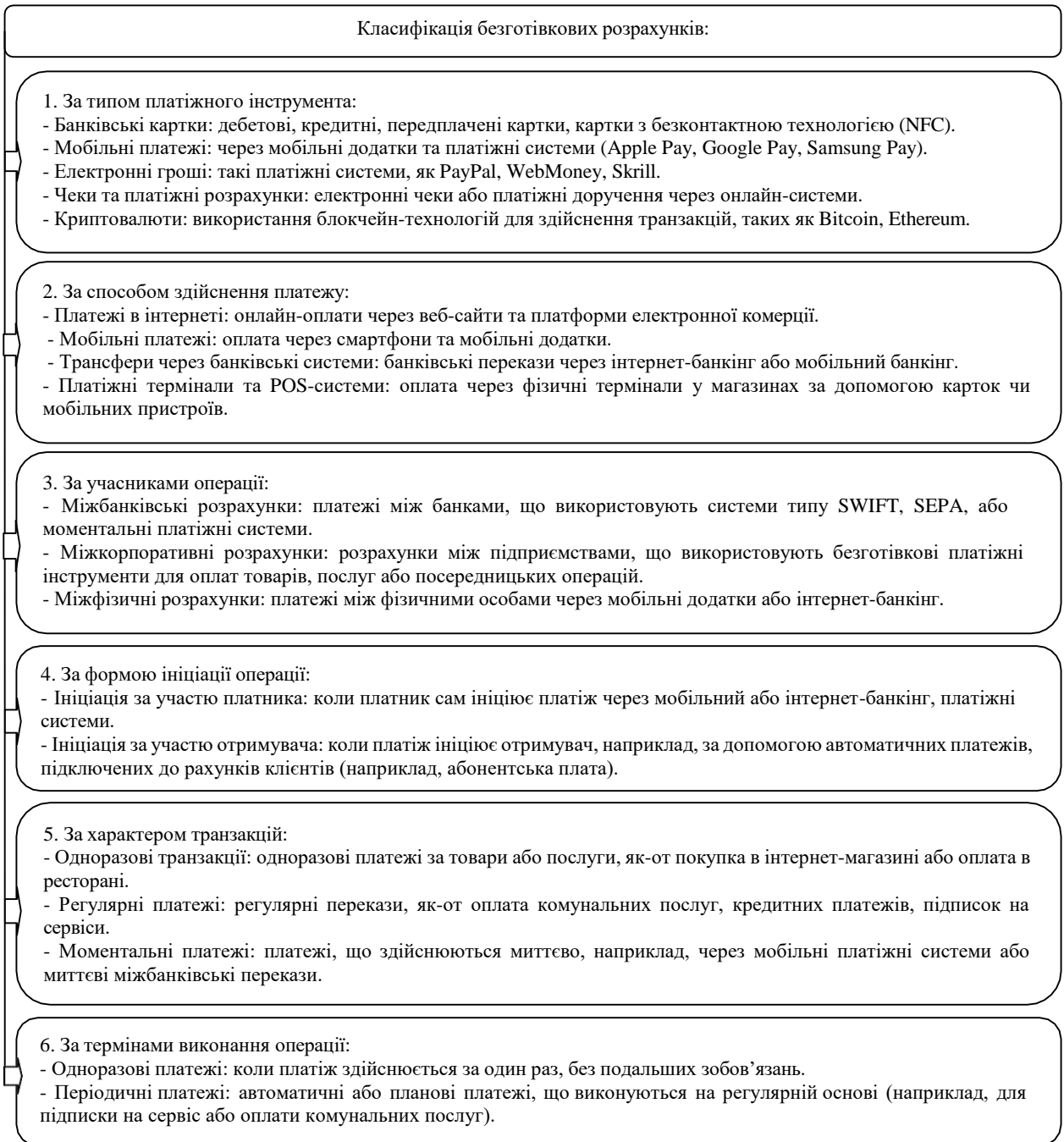

Рис. 1.2. Класифікація безготівкових розрахунків (побудовано на основі [55, с. 215])

Безготівкові розрахунки є важливим елементом сучасної економічної системи, і їх класифікація за різними категоріями допомагає краще зрозуміти їх різноманітність і механізми функціонування. Кожна категорія визначає певні особливості способу здійснення платежу, учасників операції, використовуваних інструментів, а також технічні та юридичні аспекти.

Наприклад, за типом платіжного інструмента можна виділити банківські картки, мобільні платежі та електронні гроші, які активно використовуються в повсякденному житті. Крім того, безготівкові розрахунки можна розділити за способом виконання (інтернет-оплати, мобільні платежі), за учасниками (міжбанківські та міжфізичні розрахунки) і за характером транзакцій (одноразові, регулярні або миттєві платежі). Розуміння цих категорій дозволяє ефективно застосовувати безготівкові методи для забезпечення економічних операцій у сучасних умовах.

Класифікація безготівкових розрахунків підкреслює різноманітність методів та інструментів, які доступні користувачам. Кожна категорія має свої специфічні особливості, переваги і недоліки, що впливають на вибір способу здійснення фінансових операцій. Розуміння цих категорій є ключовим для ефективного використання безготівкових розрахунків в сучасних умовах, де швидкість, зручність та безпека стають важливими факторами для споживачів та підприємств. Упровадження безготівкових платіжних систем відкриває нові можливості для оптимізації фінансових процесів і забезпечення більшої ефективності в управлінні фінансами.

Сучасний етап розвитку банківської системи характеризується впровадженням новітніх інноваційних технологій у сферу безготівкових розрахунків, що призвело до суттєвих змін у цій галузі. Основні напрямки трансформації безготівкових платежів можна окреслити наступними аспектами [41, с. 185]:

1. Цифрові платіжні системи. Зародження цифрових платіжних систем, таких як електронні гаманці та платіжні платформи (наприклад, PayPal, Apple Pay, Google Pay), спростило та пришвидшило процеси оплати товарів і послуг. Використання смартфонів і інших гаджетів дозволяє користувачам здійснювати платежі швидше і з більшим комфортом.

2. Криптовалюти та технологія блокчейн. Інтеграція криптовалют (наприклад, Bitcoin, Ethereum) і технології блокчейн пропонує альтернативу традиційним фінансовим системам, а також відкриває нові можливості для

підвищення безпеки та анонімності фінансових операцій. Завдяки криптовалютам міжнародні транзакції можуть бути проведені безпечніше та анонімніше, в той час як блокчейн забезпечує надійність і захист таких платежів.

3. Безконтактні технології. Застосування безконтактних технологій, зокрема NFC (Near Field Communication), підвищує зручність і швидкість проведення платежів. Ці технології дозволяють виконувати оплату без фізичного контакту між платіжним пристроєм і терміналом, що значно спрощує процес для користувачів і підвищує швидкість обслуговування.

4. Інтернет речей (IoT). Впровадження Інтернету речей трансформує способи здійснення фінансових операцій, оскільки підключені до IoT платіжні пристрої можуть виконувати автоматичні транзакції. Наприклад, розумні пристрої в домашньому чи офісному середовищі можуть здійснювати оплату за послуги на основі попередньо встановлених налаштувань. Крім того, технології IoT покращують безпеку та аналітику у сфері безготівкових розрахунків, дозволяючи системам виявляти аномальну активність та надавати інформацію про транзакції в реальному часі, що забезпечує додаткові заходи безпеки для захисту користувачів.

Основною характеристикою безготівкових розрахунків є те, що списання коштів з рахунків здійснюється банком лише за розпорядженням клієнта. Винятки становлять випадки, коли таке списання дозволено за рішенням суду або згідно з умовами, визначеними законодавством та угодою між банком і клієнтом [39, с. 638].

Безготівкові розрахунки реалізуються на основі розрахункових документів, які відповідно до чинного законодавства включають платіжні доручення, платіжні вимоги, вимоги-доручення, векселі, чеки, банківські платіжні картки та інші платіжні інструменти.

ПРОСТІР та Є-гривня сприяють цифровій трансформації фінансового простору України, розширюючи можливості громадян і підприємств у сфері безготівкових платежів і підвищуючи фінансову інклюзію [51, с. 135].

ПРОСТІР – це українська національна платіжна система, запроваджена для створення незалежної від іноземних операторів платіжної мережі. Вона дозволяє здійснювати безготівкові розрахунки всередині країни через національні платіжні інструменти, сприяючи економічній безпеці та стабільності. Простір підтримує випуск банківських карток, оплату через POS-термінали та онлайн-банкінг, зменшуючи залежність України від міжнародних платіжних систем, таких як Visa і MasterCard. Це є значним кроком для фінансового суверенітету країни, оскільки система може функціонувати навіть у разі зовнішніх фінансових чи політичних викликів.

Є-гривня – це концепція національної цифрової валюти (CBDC – Central Bank Digital Currency), яку розробляє Національний банк України для інтеграції цифрових рішень у фінансову систему. Є-гривня розглядається як електронний аналог готівкової гривні, який можна використовувати для безпечних і швидких розрахунків у межах України. Її впровадження сприятиме зменшенню витрат на обслуговування готівки, підвищенню прозорості транзакцій та розвитку цифрової економіки. На відміну від криптовалют, є-гривня матиме повну підтримку держави, забезпечуючи її стабільність та інтеграцію з банківською системою [51, с. 135].

Отже, безготівкові розрахунки стають невід’ємною складовою сучасної економіки, що свідчить про їх важливість у фінансових транзакціях. Різноманітність методів та інструментів забезпечує можливість вибору оптимальних варіантів, які враховують специфічні потреби користувачів. Хоча кожен метод має свої переваги та недоліки, їх розуміння допомагає в успішній інтеграції безготівкових розрахунків у повсякденну практику. З огляду на технологічний прогрес та зміни у поведінці споживачів, можна з упевненістю стверджувати, що безготівкові розрахунки продовжать розвиватися, забезпечуючи нові можливості для оптимізації фінансових процесів та підвищення ефективності в управлінні фінансами.

1.3. Нормативно-правова база здійснення безготівкових розрахунків

Безготівкові розрахунки стають невід'ємною частиною сучасної фінансової системи, сприяючи підвищенню ефективності економічних взаємодій та спрощуючи процеси обліку і контролю за фінансовими операціями. В Україні нормативно-правова база безготівкових розрахунків формується рядом законодавчих актів, які визначають принципи, умови та механізми проведення таких операцій. Важливою метою цих нормативних документів є створення безпечного та прозорого середовища для ведення фінансових операцій, що включає як захист прав споживачів, так і забезпечення стабільності фінансової системи. Нормативно-правова база здійснення безготівкових розрахунків в Україні наведена у додатку А. Оцінюючи правову базу України, що регулює безготівкові розрахунки, зокрема у контексті іноземної валюти, можна відзначити активне впровадження механізмів для здійснення міжнародних фінансових операцій. Це знаходить своє відображення в збільшенні обсягу трансакцій, що проводяться в іноземній валюті. Ключові аспекти розвитку включають [62, с. 271]:

- Українські фінансові установи активно використовують міжнародні платіжні системи, такі як SWIFT та SEPA, що забезпечує ефективність міжнародних грошових переказів, надаючи можливість здійснювати трансакції з партнерами по всьому світу.

- У країні поширено використання міжнародних платіжних систем, зокрема Visa, Mastercard, American Express, що дозволяє здійснювати операції як в онлайн-торгівлі, так і офлайн, з підтримкою іноземних валют.

- Банківська система та обмінні пункти надають послуги валютного обміну, що включає операції з іноземною валютою, задовольняючи потреби клієнтів у міжнародних розрахунках, зокрема для подорожей або покупок за кордоном.

– Незважаючи на відсутність чітко регульованого правового статусу криптовалют, в Україні активно функціонують обмінники та онлайн-платіжні сервіси, що забезпечують можливість розрахунків за товари та послуги за допомогою криптовалют, що сприяє розвитку нових форм міжнародних фінансових операцій.

Важливим є те, що безготівкові розрахунки в іноземній валюті в Україні стають все більш доступними і популярними, що позитивно впливає на розвиток міжнародних економічних зв'язків та полегшує проведення фінансових операцій як для бізнесу, так і для фізичних осіб. Згідно зі статтею 5 Закону України «Про валюту і валютні операції» [7], гривня є єдиним законним платіжним засобом на території України, хоча існують виключення для специфічних операцій, що дозволяють використання іноземної валюти в межах встановлених законодавством рамок. Відповідно до нормативних актів, операції, визначені цією частиною, можуть проводитись у різних валютах, включаючи іноземну валюту, гривню та банківські метали. Під іноземною валютою слід розуміти [54, с. 67]:

- грошові знаки іноземних країн, що перебувають в обігу, зокрема банкноти, монети та казначейські білети, а також ті, що були виведені з обігу, але підлягають обміну;
- кошти на рахунках в банках та фінансових установах, що виражені в іноземних валютах або міжнародних розрахункових одиницях, включаючи спеціальні права запозичення;
- електронні гроші, номіновані в іноземних валютах або банківських металах.

Безготівкові розрахунки в іноземній валюті включають як перерахування коштів між рахунками платників і отримувачів, так і переведення іноземних коштів, внесених готівкою на рахунки отримувачів через надавачів платіжних послуг. Здійснення безготівкових розрахунків здійснюється через банки, що обслуговують розрахункові та поточні рахунки учасників цивільно-правових відносин. Однак поширення криптовалют та

електронних грошей вносить корективи в цю практику, дозволяючи учасникам вибирати форму розрахунків відповідно до умов договору, законодавства та банківських практик. У рамках цивільно-правових зобов'язань, кошти списуються з рахунків за вказівкою власників, за винятком випадків, визначених законом або умовами договору між клієнтом та банком. Важливо, що банк, котрий бере участь у платіжних операціях за зобов'язанням, не є стороною цього зобов'язання, а виконує роль сторони договору банківського рахунку, несе відповідальність лише перед своїм клієнтом за виконання цих зобов'язань [41, с. 185].

З 1 серпня 2022 року набув чинності Закон України «Про платіжні послуги» [6]. Цей закон: регулює поняття та основний порядок проведення платіжних операцій в Україні; встановлює вичерпний перелік платіжних послуг, правила їх надання, визначає категорії постачальників платіжних послуг та вимоги для авторизації їх діяльності; визначає принципи функціонування платіжних систем, правила випуску та обігу електронних грошей в Україні; окреслює права, обов'язки й відповідальність учасників платіжного ринку, а також регулює порядок здійснення нагляду за платіжною інфраструктурою [6]. Закон України «Про платіжні послуги» визначає поняття та основні правила проведення платіжних операцій в Україні, встановлює вичерпний перелік платіжних послуг та умови їх надання, а також вимоги до авторизації й категорій постачальників платіжних послуг. Закон регулює принципи функціонування платіжних систем, випуску та використання електронних і цифрових грошей, права та обов'язки учасників платіжного ринку, а також порядок нагляду за платіжною інфраструктурою та інструментами [6].

Відповідно до Постанови Правління Національного банку України від 16 жовтня 2024 р. № 125 [11], в умовах особливого періоду затверджені нові положення щодо забезпечення безготівкових розрахунків, а деякі старі норми були скориговані або скасовані. Зокрема, ці положення регулюють:

1. Відкриття та закриття рахунків для користувачів у надавачів платіжних послуг, адаптоване під особливі умови.

2. Обслуговування платіжних операцій у національній валюті, ініційованих із рахунків користувачів, із врахуванням специфіки особливого періоду.

3. Операції з електронними платіжними засобами та електронними грошима, зокрема емісія та використання електронних грошей.

4. Міжбанківські платіжні операції через кореспондентські рахунки та Систему електронних платежів (СЕП), спеціально адаптовані до умов особливого періоду.

5. Підключення системно важливих банків до Центрального маршрутизатора НПС «ПРОСТІР» для забезпечення стійкості платежів та безготівкових розрахунків.

6. Обов'язкові резерви для системно важливих банків, включаючи наявність платіжних терміналів, резерв паперу, заготовок для емісії карток, та резервні канали зв'язку [11].

Скасовані норми стосуються деяких процедур відкриття та закриття рахунків в умовах мирного часу, які в умовах особливого періоду потребують спрощення або скорочення. Крім того, внесено зміни до норм, що регулюють видачу готівки з рахунків та здійснення міжнародних платіжних операцій, тепер це допускається лише за умов, визначених Національним банком [11]. Національний банк також встановив нові вимоги для системно важливих банків щодо роботи платіжних систем і забезпечення резервів для виконання платіжних операцій у кризових умовах.

Отже, можна констатувати, що безготівкові розрахунки в національній та іноземній валюті відрізняються лише за предметом – національною або іноземною валютою. Особливої уваги заслуговують безготівкові розрахунки в криптовалюті, оскільки це питання залишається недостатньо дослідженим та регульованим в українському законодавстві. Нормативно-правова база безготівкових розрахунків в Україні є комплексною системою законодавчих

актів, що забезпечує правову основу для проведення фінансових операцій. Вона охоплює різні аспекти, від визначення прав і обов'язків учасників ринку до регулювання платіжних систем та банківської діяльності. В умовах сучасної економіки, яка все більше залежить від цифрових технологій, важливо постійно вдосконалювати цю нормативно-правову базу для забезпечення ефективності, безпеки та прозорості безготівкових розрахунків. Прийняття нових законодавчих ініціатив та адаптація існуючих норм до міжнародних стандартів сприятиме розвитку безготівкових платежів, що, в свою чергу, позитивно вплине на економічний клімат країни.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ МЕТОДІВ ТА ІНСТРУМЕНТІВ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗГОТІВКОВИХ РОЗРАХУНКІВ БАНКУ АТ КБ «ПРИВАТБАНК»

2.1. Загальна характеристика банку АТ КБ «Приватбанк»

Акціонерне товариство комерційний банк «ПриватБанк» («АТ КБ ПриватБанк» або «Банк») було зареєстроване як комерційний банк у формі товариства з обмеженою відповідальністю, а згодом, у 2000 році, реорганізоване в закрите акціонерне товариство. У 2009 році Банк змінив організаційно-правову форму на публічне акціонерне товариство, де відповідальність акціонерів обмежена розміром належних їм акцій відповідно до законодавства України. У червні 2018 року організаційно-правова форма Банку була змінена на акціонерне товариство [38].

Таблиця 2.1

Загальна характеристика банку АТ КБ «ПриватБанк» [38]

Параметр	Характеристика
Дата заснування	1992 рік
Форма власності	Державна власність (після націоналізації в 2016 році)
Клієнтська база	Більше 20 мільйонів клієнтів, серед яких фізичні особи, підприємці та малі та середні підприємства
Основні продукти	Розрахунково-касове обслуговування, кредитування (споживчі кредити, іпотечні кредити), депозитні програми, платіжні картки, електронний банкінг «Приват24»
Цифрові рішення	Мобільний додаток «Приват24», карткові технології, електронний документообіг, дистанційні платежі
Структура управління	Колегіальна модель управління, що включає правління, наглядову раду та ревізійну комісію
Ризик-менеджмент	Система управління ризиками для контролю кредитних, операційних та ринкових ризиків
Місце на ринку	Лідер банківського сектору за обсягами активів, депозитів та мережі обслуговування
Участь у соціальних програмах	Державні та міжнародні програми підтримки малого та середнього бізнесу, надання пільгових кредитів
Міжнародна співпраця	Співпраця з міжнародними організаціями, включаючи МВФ, для забезпечення фінансової стійкості
Кількість відділень	Більше 1 500 відділень по всій Україні

АТ КБ «ПриватБанк» відіграє стратегічну роль у фінансовій системі України, забезпечуючи доступ до фінансових ресурсів та інноваційних банківських послуг для широкого кола клієнтів. Завдяки державній підтримці та ефективній системі ризик-менеджменту банк зміг утримати лідерські позиції на ринку навіть у складні економічні періоди. Активний розвиток цифрових технологій дозволяє «ПриватБанку» зберігати конкурентоспроможність, залучаючи нових клієнтів та підтримуючи зручність обслуговування на високому рівні [38].

Станом на 31 грудня 2023 року єдиним акціонером Банку є держава Україна, представлена Кабінетом Міністрів України, який виконує функції управління корпоративними правами держави у відношенні до Банку. На цю дату до структури Банку належить асоційована група AS Amber Assets (Латвія) та шість дочірніх компаній, зареєстрованих та діючих в Україні: ТОВ «Істейт Гарант» (торгівельна діяльність), ПрАТ «Кобос» (оренда й експлуатація нерухомості), ТОВ «А-Лекс» (юридична діяльність), ТОВ «Українське бюро кредитних історій» (бюро кредитних історій), ТОВ «Ел Ті Груп» (юридична діяльність) та Благодійний фонд «Допомагати просто». Станом на 31 грудня 2022 року склад групи Банку був аналогічним [38].

Основна діяльність Банку полягає у проведенні комерційних банківських операцій та обслуговуванні фізичних осіб на території України. Банк діє на підставі ліцензії Національного банку України з березня 1992 року. Крім того, з 2012 та 2013 років Банк здійснює діяльність на фондовому ринку, зокрема торгівлю цінними паперами та депозитарну діяльність на основі ліцензій Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку. Банк є учасником Фонду гарантування вкладів фізичних осіб (реєстраційний номер № 113 від 2 вересня 1999 року, свідоцтво № 104 від 6 листопада 2012 року). Відповідно до Закону України «Про забезпечення стабільності системи гарантування вкладів фізичних осіб» від 13 квітня 2022 року, на період воєнного стану та три місяці після його завершення запроваджено повну

гарантію банківських вкладів. АТ КБ «ПриватБанк» надає ширший спектр банківських послуг, зокрема:

Рис. 2.1. Асортимент банківських послуг АТ КБ «ПриватБанк» [38]

АТ КБ «ПриватБанк» є піонером у запровадженні інноваційних рішень для клієнтів, таких як мобільні додатки та електронні платежі, що значно підвищують доступність і зручність банківських послуг.

На 31 грудня 2023 року мережа Банку налічує 1209 підрозділів, включаючи 9 філій, 1 представництво та 1199 відділень різних класифікаційних груп (з них 77 тимчасово призупинили діяльність: у Луганській обл. – 19, у Донецькій обл. – 19, у Дніпропетровській обл. – 2, у Запорізькій обл. – 21, у Херсонській обл. – 14, у Харківській обл. – 2). Станом на 31 грудня 2022 року мережа включала 1210 підрозділів. Юридична адреса Банку на дату складання фінансової звітності: вул. Михайла Грушевського 1д, 01001, Київ, Україна [38].

Використовуючи фінансову звітність АТ КБ «ПриватБанк» (додатки Б-Д) [38], проаналізуємо активи, зобов'язання та власний капітал банку (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Динаміка активів, зобов'язань та власного капіталу
АТ КБ «ПриватБанк» за 2021-2023 рр. (млн. грн)

Показника	Рр.			Відхилення 2023 до 2021 рр.	
	2021	2022	2023	млн. грн	%
АКТИВИ					
Грошові кошти та їх еквіваленти	52835	96380	152282	99447	188,22
Кредити та аванси банкам	26243	103837	135237	108994	415,33
Кредити та аванси клієнтам	68213	68084	92019	23806	34,90
Інвестиційні цінні папери	222277	239752	271847	49570	22,30
Поточні податкові активи	9978	9079	100376	90398	905,97
Відстрочені податкові активи	0	1100	171471	171471	x
Інвестиційна нерухомість	1989	2155	2340	351	17,65
Нематеріальні активи за винятком гудвілу	1288	1389	1563	275	21,35
Основні засоби	6074	5228	6127	53	0,87
Інші фінансові активи	2644	4309	9493	6849	259,04
Інші нефінансові активи	9713	9189	9094	-619	-6,37
Необоротні активи, утримувані для продажу, та активи групи вибуття	7	64	20	13	185,71
Усього активів	401296	540596	680008	278712	69,45
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ					
Інші залучені кошти	0	128	2630	2630	x
Кошти банків	3	0	0	-3	-100,00
Кошти клієнтів	325303	471970	555525	230222	70,77
Відстрочені податкові зобов'язання	159	0	0	-159	-100,00
Інші фінансові зобов'язання	3770	2634	6438	2668	70,77
Забезпечення	3651	5804	4327	676	18,52
Інші нефінансові зобов'язання	1705	2271	2741	1036	60,76
Усього зобов'язань	334581	482807	595162	260581	77,88
ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ					
Статутний капітал	206060	206060	206060	0	0,00
Емісійні різниці	23	23	23	0	0,00
Результат від операцій з акціонером	12174	12174	12174	0	0,00
Інші резерви	4091	11449	12959	8868	216,77
Резервні та інші фонди банку	9596	11449	12959	3363	35,05
Загальна сума власного капіталу	66615	57789	84846	18231	27,37
Усього зобов'язань та власного капіталу	401296	540596	680008	278712	69,45

Загальний обсяг активів АТ КБ «ПриватБанк» за період 2021-2023 рр. зріс на 278,71 млрд грн, або на 69,45%, досягнувши рівня 680,01 млрд грн у 2023 році. Це свідчить про позитивну тенденцію зростання активів банку. Грошові кошти та їх еквіваленти зросли на 99,4 млрд грн (188,22%) у 2023 році порівняно з 2021 роком, що свідчить про збільшення ліквідності банку та значний приріст грошових резервів.

Кредити та аванси банкам за 2021-2023 рр. зросли на 108,99 млрд грн (415,33%) у 2023 році, що свідчить про значне зростання активності банку на міжбанківському ринку, що вказує на прагнення до диверсифікації своїх операцій.

Кредити та аванси клієнтам за 2021-2023 рр. зросли на 23,81 млрд грн (34,9%), що свідчить про розширення кредитної діяльності банку, що є важливим індикатором для його стабільності в умовах економічних викликів.

Інвестиційні цінні папери за 2021-2023 рр. зросли на 49,57 млрд грн (22,3%), що вказує на активне управління портфелем цінних паперів, що може бути пов'язано з диверсифікацією інвестиційних ризиків.

Поточні податкові активи за 2021-2023 рр. зросли на 90,4 млрд грн (905,97%), що свідчить про істотне збільшення податкових активів, що може бути пов'язано з інтерпретацією нових податкових вимог та змін у законодавстві.

Виникнення значних відстрочених податкових активів на суму 171,47 млрд грн у 2023 році є ознакою зміни в податковій політиці або змінами в податкових правилах банку.

Загальні зобов'язання банку за 2021-2023 рр. зросли на 260,58 млрд грн (77,88%), досягнувши 595,16 млрд грн у 2023 році. Інші залучені кошти за 2021-2023 рр. зросли на 2,63 млрд грн у 2023 році є свідченням змін в структурі залучених коштів банку.

Кошти клієнтів за 2021-2023 рр. зросли на 230,22 млрд грн (70,77%), що свідчить про збільшення депозитних зобов'язань, що є індикатором стабільності банку та довіри з боку клієнтів.

Інші фінансові зобов'язання за 2021-2023 рр. зросли на 2,67 млрд грн (70,77%), що відображає розширення зобов'язань по фінансових інструментах.

Невелике зростання забезпечення за 2021-2023 рр. на 0,68 млрд грн (18,52%) свідчить про підтримку достатнього рівня забезпечення для покриття можливих ризиків.

Інші нефінансові зобов'язання за 2021-2023 рр. зросли на 1,04 млрд грн (60,76%), що вказує на збільшення витрат банку, що можуть бути пов'язані з адміністративними або операційними зобов'язаннями.

Загальний обсяг власного капіталу з 2021 по 2023 рік зріс на 18,23 млрд грн (27,37%), досягнувши 84,85 млрд грн у 2023 році. Інші резерви за 2021-2023 рр. зросли на 8,87 млрд грн (216,77%), що свідчить про активне формування додаткових резервів, що підвищує фінансову стійкість банку. Резервні та інші фонди за 2021-2023 рр. зросли на 3,36 млрд грн (35,05%), що свідчить про поліпшення фінансової стабільності за рахунок резервування частини прибутку.

Загальне зростання активів та зобов'язань свідчить про сталий розвиток АТ КБ «ПриватБанк» в умовах економічної невизначеності. Зокрема, зростання активів відображає підвищення ліквідності банку та активізацію кредитної діяльності. Збільшення грошових коштів та авансів банкам свідчить про забезпечення достатнього рівня ліквідності та стабільність банку на міжбанківському ринку. Збільшення коштів клієнтів є важливим індикатором довіри до банку, що є значущим фактором стабільності. Зростання власного капіталу є позитивним сигналом для потенційних інвесторів та клієнтів, вказуючи на зростаючу фінансову стійкість банку.

В цілому, АТ КБ «ПриватБанк» демонструє позитивні фінансові результати за 2021-2023 рр., що підтверджується зростанням активів, зобов'язань та власного капіталу, а також підвищенням рівня ліквідності і стабільності фінансових показників.

Основні показники Звіту про прибутки або збитки в АТ КБ «ПриватБанк» наведені у табл. 2.2.

Таблиця 2.2

Основні показники Звіту про прибутки або збитки в
АТ КБ «ПриватБанк» за 2021-2023 рр. (млн. грн)

Показники	Рр.			Відхилення 2023 до 2021 рр.	
	2021	2022	2023	млн. грн	%
Процентні доходи	35854	43686	66238	30384	84,74
Процентні витрати	6537	3768	6516	-21	-0,32
Чистий процентний дохід/(Чисті процентні витрати)	29317	39918	59622	30305	103,37
Комісійні доходи	35057	32945	41589	6532	18,63
Комісійні витрати	11840	12505	17150	5310	44,85
Результат від операцій з іноземною валютою	3226	14655	10174	6948	215,38
Результат від переоцінки іноземної валюти	1017	-7760	-1076	-2093	-205,80
Витрати на виплати працівникам	8904	10096	10552	1648	18,51
Амортизаційні витрати	2183	1970	2175	-8	-0,37
Інші адміністративні та операційні витрати	2348	10473	10946	8598	366,18
Інші доходи	1286	2815	2173	887	68,97
Прибуток/(збиток) до оподаткування	35067	34672	72766	37699	107,51
Витрати на податок на прибуток	17	4474	35001	34984	205788,24
Прибуток/(збиток) за рік	35050	30198	37755	2705	7,72

За період 2021-2023 років спостерігається значне зростання процентних доходів АТ КБ «ПриватБанк». З 35854 млн грн у 2021 році вони збільшилися до 66 238 млн грн у 2023 році, що є приростом на 30 384 млн грн або 84,74%. Це свідчить про значне підвищення ефективності роботи банку в області залучення процентних доходів, зокрема, завдяки активному кредитуванню та іншим фінансовим операціям.

Процентні витрати, незважаючи на певні коливання, знизилися незначно (на 21 млн грн або -0,32%). Порівняно з 2021 роком, витрати на процентні зобов'язання залишаються відносно стабільними, що вказує на стабільну вартість запозичених ресурсів і контрольовану політику щодо процентних ставок.

Чистий процентний дохід АТ КБ «ПриватБанк», який є різницею між процентними доходами та витратами, збільшився за 2021-2023 рр. на 30305 млн грн, або на 103,37%. Це значне зростання свідчить про ефективну стратегію банку у використанні ресурсів для отримання високих процентних доходів при збереженні стабільності витрат.

Комісійні доходи АТ КБ «ПриватБанк» за 2021-2023 рр. зросли на 6532 млн грн (18,63%), що вказує на активізацію банківської діяльності в сферах, де генеруються доходи від комісій, таких як платіжні картки, перекази та інші послуги. Водночас, витрати на комісії збільшились на 5310 млн грн (44,85%), що свідчить про вищі витрати на надання цих послуг.

Операції з іноземною валютою принесли банку значний прибуток. Приріст результату за 2021-2023 рр. на 6948 млн грн (215,38%) відображає позитивну динаміку у валютних операціях.

Результат від переоцінки іноземної валюти був негативним у 2022 році (-7760 млн грн) та зберіг негативне значення в 2023 році (-1076 млн грн). Це свідчить про певні валютні ризики, зокрема через коливання валютних курсів.

Витрати на оплату праці АТ КБ «ПриватБанк» за 2021-2023 рр. збільшились на 1648 млн грн (18,51%). Це свідчить про інфляційний тиск і, ймовірно, збільшення чисельності персоналу або підвищення заробітних плат.

Амортизаційні витрати АТ КБ «ПриватБанк» залишаються стабільними, з незначним зниженням за 2021-2023 рр. на 8 млн грн, що вказує на відсутність значних змін у вартості основних засобів банку.

Окрему увагу заслуговує значне зростання інших адміністративних та операційних витрат АТ КБ «ПриватБанк» за 2021-2023 рр. на 8 598 млн грн (366,18%). Це пов'язано із збільшенням витрат на технологічні оновлення, маркетингові кампанії або підвищенням вартості послуг.

Прибуток до оподаткування АТ КБ «ПриватБанк» за 2021-2023 рр. зріс на 37699 млн грн (107,51%), що вказує на значне покращення фінансових результатів банку в 2023 році порівняно з 2021 роком.

Витрати на податок на прибуток АТ КБ «ПриватБанк» за 2021-2023 рр. істотно зросли, досягнувши 35001 млн грн, що вказує на великий приріст оподаткованого доходу.

Чистий прибуток АТ КБ «ПриватБанк» у 2023 році зріс на 2 705 млн грн (7,72%). Це показує стійкий приріст прибутку банку, хоча і менш динамічний у порівнянні з іншими категоріями доходів та витрат.

За аналізований період (2021-2023 рр.) АТ КБ «ПриватБанк» демонструє позитивну динаміку за основними фінансовими показниками, зокрема за доходами від процентних операцій і комісійними доходами. Приріст чистого процентного доходу і прибутку до оподаткування свідчить про успішне стратегічне управління активами і пасивами банку. Проте, зростання адміністративних витрат та витрат на податок на прибуток потребує подальшого контролю для забезпечення стабільності банківської діяльності в умовах економічних змін.

Банк діє в умовах ринку, що розвивається, із постійними змінами в законодавчій, податковій та нормативній сферах, що ускладнюють діяльність на українських фінансових ринках. З 24 лютого 2022 року, після вторгнення російських військ в Україну, країна зазнала суттєвих втрат серед цивільного населення, руйнувань інфраструктури, масових переміщень людей, а також загального порушення економічної діяльності. Війна має серйозний негативний вплив на політичну і бізнесову ситуацію в Україні, значно впливаючи на можливість багатьох суб'єктів господарювання працювати у звичному режимі. Відповідно, на території України введено воєнний стан, який продовжено до 13 травня 2024 року [38].

Протягом 2023 та 2024 років бойові дії зберігають інтенсивність, головним чином на сході та півдні України, під окупацією лишаються Автономна Республіка Крим та значна частина Донецької, Луганської, Херсонської та Запорізької областей. Попри тривалу війну, макроекономічні показники в Україні виявилися стійкішими, ніж очікувалося. У січні 2024 року Національний банк України (НБУ) покращив прогноз зростання реального

ВВП на 2023 рік до 5,7%. Річна інфляція у 2023 році знизилася до 5,1%, що супроводжувалося зменшенням облікової ставки НБУ з 25% до 15% і скасуванням політики фіксованого обмінного курсу. Однак очікується уповільнення темпів зростання економіки через військові дії.

Фіскальний баланс продовжує демонструвати значний дефіцит, обумовлений зростанням видатків на оборону та національну безпеку. Загальна економічна перспектива залишається під ризиком, що значною мірою пов'язано з підвищеною невизначеністю, спричиненою війною, та можливими затримками або браком зовнішнього фінансування [38].

Після початку повномасштабного вторгнення всі міжнародні рейтингові агентства знизили рейтинги України: Fitch – до CC, Moody's – до Ca зі стабільним прогнозом, а S&P – до CCC з негативним прогнозом. У лютому 2023 року Moody's знизило кредитні рейтинги п'яти українських банків, зокрема ПриватБанку, до рівня «Ca» з «Caа3» відповідно до зниження рейтингу державного боргу України. Moody's зазначає, що ці зміни зумовлені впливом війни з Росією, який, ймовірно, матиме довгострокові негативні наслідки для економіки та державних фінансів України. У червні 2023 року агентство Fitch підтвердило довгострокові рейтинги дефолту емітента ПриватБанку на рівні «ССС-» і «ССС» для зобов'язань в іноземній і національній валютах відповідно, та знизило рейтинг державної підтримки банку до «немає підтримки» (ns) [38].

31 березня 2023 року Рада виконавчих директорів Міжнародного валютного фонду затвердила чотирирічну програму для України за механізмом розширеного фінансування (Extended Fund Facility, EFF) на суму 11,6 млрд СПЗ (приблизно 15,6 млрд дол. США). Програма є частиною пакета міжнародної підтримки України на суму 115 млрд дол. США. Після ухвалення рішення МВФ було виділено перший транш на суму 2 млрд СПЗ (2,7 млрд дол. США), а наступні транші надаватимуться за результатами щоквартальних оглядів. Упродовж 2023 року Україна отримала від МВФ близько 4,5 млрд дол. США [38].

У листопаді 2023 року Верховна Рада ухвалила законопроект щодо особливостей оподаткування банків в Україні. Основні зміни стосуються підвищення ставки податку на прибуток для банків з 18% до 25% з 1 січня 2024 року. Водночас для 2023 року встановлено підвищену ставку податку на прибуток у розмірі 50%, а також обмежено можливість зменшення бази оподаткування на збитки попередніх періодів, що знову стане можливим із 2024 року [38].

АТ КБ «ПриватБанк» продовжує стійкий розвиток на фоні складних зовнішніх умов та війни в Україні, закріплюючи свої позиції лідера фінансового сектору країни. ПриватБанк залишається критично важливим для національної економіки завдяки значному внеску в державний бюджет через податки і дивіденди, стабільне кредитування та підтримку ключових секторів економіки. З 2016 року, після націоналізації, банк сплатив 168,3 млрд грн у вигляді дивідендів і податку на прибуток, що свідчить про його здатність не лише адаптуватися до змін, але й забезпечувати прибутковість та ефективність навіть у кризовий період.

У 2023 році ПриватБанк продемонстрував удвічі більший дохід до оподаткування порівняно з попереднім роком, що стало можливим завдяки довірі клієнтів та операційній ефективності. Це підтверджується кількома ключовими тенденціями: зростанням обсягів кредитування, стабільним приростом коштів на банківських рахунках та високою рентабельністю при знижених витратах на резервування. Банк активно кредитує бізнес, сприяючи продовольчій безпеці та економічному відновленню. Вплив війни на українську економіку залишається визначальним фактором розвитку банківського сектору, зокрема ПриватБанку. Незважаючи на ризики, такі як ескалація бойових дій, зниження міжнародної допомоги та пошкодження інфраструктури, українська банківська система залишається стійкою, а рівень інфляції в країні поступово знижується. НБУ вжив заходів для підтримання валютного ринку та зниження ключової облікової ставки, що в 2023 році сприяло зменшенню інфляційного тиску та зростанню кредитування [38].

Отже, наведена загальна характеристика АТ КБ «ПриватБанк» свідчить про значний розвиток та стабільність банку на фінансовому ринку України. За період 2021-2023 років активи банку значно зросли, що підкреслює його стабільність та здатність ефективно реагувати на зміни в економічній ситуації. Важливою перевагою є цифровізація банківських послуг, що дозволяє забезпечувати зручний доступ до фінансових ресурсів через мобільні додатки та електронні сервіси. Окрім цього, банк підтримує лідерські позиції завдяки державній підтримці, розвиненій клієнтській базі та розгалуженій мережі відділень. Зміна організаційно-правової форми в 2018 році підкреслює трансформацію банку в умовах сучасних вимог до корпоративного управління та фінансової стабільності.

2.2. Аналіз ринку безготівкових розрахунків в Україні

Сучасний ринок фінансових послуг був би немислимий без широкого використання безготівкових платежів. В Україні цей процес розвивається з початку 1990-х років, але перехід до цифрової економіки та впровадження електронних платіжних інструментів дали найбільший поштовх для зростання ринку безготівкових платежів. Сьогодні безготівкові платежі в Україні здійснюються за допомогою банківських карток, платіжних систем, мобільних додатків, електронних гаманців та криптовалют. Основними гравцями на ринку є банки, платіжні системи (Visa, MasterCard, Приват24 тощо), мобільні оператори та стартапи, що пропонують нові платіжні рішення.

За даними Національного банку України, загальна кількість операцій з платіжними картками, емітованими українськими банками та фінансовими установами, у 2023 році становила 799,5 млн, а загальна сума транзакцій - 614,8 млрд грн. При цьому 91,9% від кількості та 90,4% від суми транзакцій було здійснено в Україні (Додаток Ж). На операції за кордоном припадає 8,1% (кількість) та 9,6% (сума) від усіх операцій за картками. Для порівняння, у 2021 році, до початку війни, частка операцій за кордоном була значно меншою –

лише 3,8% за кількістю та 3,7% за вартістю. За даними ООН, наразі за межами України перебуває близько 6,5 млн внутрішньо переміщених осіб [37].

З точки зору форми безготівкових розрахунків в Україні можна виокремити:

- Платежі за допомогою карток – найбільш розповсюджена форма, що включає як дебетові, так і кредитні картки. В Україні спостерігається поступове зростання використання безконтактних карток.

- Мобільні платежі – через платіжні додатки та мобільні банки, наприклад, Apple Pay, Google Pay.

- Інтернет-платежі – використання банківських карток для оплати товарів та послуг в Інтернеті.

- Електронні гаманці – системи, як-от PayPal, WebMoney, Qiwi, які дозволяють зберігати кошти та здійснювати розрахунки в Інтернеті.

Платіжні системи відіграють ключову роль у забезпеченні безготівкових розрахунків. В Україні найбільш популярними є міжнародні системи Visa та MasterCard, а також місцеві системи, такі як Приват24 і Ощад 24/7. Платіжні системи не тільки забезпечують процесинг транзакцій, але й активно інтегрують інновації, зокрема технології безконтактних платежів та мобільні платежі.

Наслідком впровадження технологій цифровізації стала поява нових фінансових продуктів і послуг. Використання штучного інтелекту, біометричних систем, блокчейн-технологій в процесах безготівкових розрахунків забезпечує значний рівень безпеки і зручності для користувачів. Наприклад, платіжні додатки на основі блокчейну забезпечують миттєві та дешевші транзакції.

Згідно з даними Національного банку України, популярність мобільних платежів стрімко зростає. Зокрема, мобільні додатки дозволяють здійснювати платежі без необхідності використання фізичних карток, що особливо популярно серед молоді та бізнесу.

За останні кілька років безконтактні платіжні картки стали широко популярними в Україні. Оцінки свідчать про те, що на кінець 2023 року більше 50% всіх транзакцій по картках є безконтактними. Зважаючи на зручність і швидкість таких платежів, ця тенденція буде лише наростати.

З розвитком цифрових технологій постає важлива проблема кібербезпеки. Збільшення кількості онлайн-транзакцій вимагає впровадження нових заходів захисту, зокрема криптографії, багатофакторної автентифікації та інших методів безпеки.

В Україні спостерігається дисбаланс у рівні доступності безготівкових послуг між великими містами та сільськими районами. Сільське населення часто має обмежений доступ до сучасних платіжних інструментів через низький рівень банківської інфраструктури.

Законодавча база, що регулює ринок безготівкових розрахунків, не завжди відповідає вимогам часу. Потрібно здійснити модернізацію та адаптацію законодавчих ініціатив, щоб забезпечити належний захист споживачів і стимулювати розвиток ринку.

Ринок безготівкових розрахунків в Україні продовжує розвиватися, але на його шляху ще є чимало викликів, які потребують уваги з боку держави, фінансових установ та користувачів. Проте розвиток цифрових технологій і зростання фінансової грамотності громадян створюють передумови для подальшого зростання популярності безготівкових розрахунків.

Табл. 2.3 надає аналіз основних показників операцій з платіжними картками, що були емітовані українськими банками в період з 2021 по 2023 рік. Вона містить дані про кількість операцій, суму операцій, а також розподіл операцій на внутрішні (в Україні) і міжнародні (за кордоном) транзакції. Крім того, таблиця відображає частку безготівкових операцій серед усіх транзакцій, що є важливим індикатором розвитку безготівкових платежів в країні.

Таблиця 2.3

Операції з платіжними картками, емітованими українськими банками,
за 2021-2023 рр. [37]

Показник	2021 рік	2022 рік	2023 рік	Відн. відх. 2023 до 2021 рр., %
Кількість операцій (млн)	6519,3	7110,2	7912,5	20,1
Сума операцій (млрд грн)	5100,1	5741,9	6140,8	20,5
Операції в Україні (%)	93,7	91,3	91,9	-1,8
Операції за кордоном (%)	6,3	8,7	8,1	1,8
Частка безготівкових операцій (%)	61	63	65	4,0

Табл. 2.3 демонструє тенденції на ринку платіжних карток в Україні, де за 2021-2023 рр. спостерігається стійке збільшення кількості операцій та суми операцій. Загальна кількість операцій зросла на 20,1% у 2023 році порівняно з 2021 роком, а сума операцій збільшилася на 20,5%. Це свідчить про підвищення популярності безготівкових розрахунків серед населення України. Незважаючи на загальне зростання операцій в Україні, частка міжнародних операцій знизилася на 1,8%, що свідчить про певні обмеження у зв'язку з глобальними економічними факторами. Збільшення частки безготівкових операцій на 4% за 2021-2023 рр. є позитивним сигналом щодо розвитку електронних платежів та технологій безконтактних карток. Загальне зростання операцій з платіжними картками підтверджує популярність безготівкових платежів в Україні. Підвищення частки безготівкових операцій вказує на ефективність стимулювання безготівкових розрахунків. Зменшення частки міжнародних операцій вказує на певні економічні чи політичні фактори, які впливають на платіжний баланс.

Табл. 2.4 відображає розподіл операцій за основними категоріями: операції в торговельній мережі, перекази картка на картку та оплата товарів і послуг в інтернеті.

Таблиця 2.4

Операції з платіжними картками за основними категоріями за
2021-2023 рр. [37]

Показник	2021 рік	2022 рік	2023 рік	Відн. відх. 2023 до 2021 рр., %
Операції в торговельній мережі (млн)	4478,0	4800,4	5000,0	11,7
Операції з переказу картка на картку (млрд грн)	1341,6	1520,0	1478,6	- 2,7
Оплата товарів та послуг в інтернеті (млрд грн)	462,7	590,8	646,5	9,5

З табл. 2.4 видно, що найбільша кількість операцій відбувається в торговельній мережі. З 2021 по 2023 роки цей показник зріс на 11,7%, що свідчить про подальше впровадження безготівкових розрахунків у роздрібній торгівлі. Операції з переказу картка на картку за сумою залишаються значними, однак знизилися на 2,7% у 2023 році, що може бути пов'язано з більш активним використанням інших платіжних інструментів, таких як мобільні платежі. Оплата товарів та послуг в інтернеті продовжує зростати, зокрема на 9,5% в 2023 році порівняно з 2022 роком. Це свідчить про стабільний розвиток електронної комерції та зміну споживчих звичок, коли все більше українців переходять на покупки в інтернеті. Операції в торговельній мережі залишаються основним напрямком для безготівкових платежів, однак інші категорії також показують позитивну динаміку. Стабільне зростання інтернет-оплат підтверджує тенденцію до розвитку електронної комерції та популяризації онлайн-платежів. Зменшення обсягів переказів картка на картку свідчить про зростаючу конкуренцію з іншими фінансовими інструментами.

У табл. 2.5 наведено інформацію про кількість платіжних терміналів та банкоматів в Україні за 2021-2023 роки, а також частку безконтактних платіжних терміналів. Ці дані є важливими для оцінки доступності безготівкових розрахунків та зручності користування платіжними системами.

Таблиця 2.5

Кількість платіжних терміналів та банкоматів за 2021-2023 рр. [37]

Показник	2021 рік	2022 рік	2023 рік	Відн. відх. 2023 до 2021 рр., %
Кількість платіжних терміналів (тис.)	380,1	410,2	449,5	+ 25,1
Безконтактні платіжні термінали (%)	95,0	98,2	99,2	+ 4,4
Кількість банкоматів (тис.)	18,4	16,7	15,8	- 14,4

Таблиця 2.5 показує, що кількість платіжних терміналів значно зросла на 25,1% у період між 2021 та 2023 роками. Це відображає розширення інфраструктури безготівкових платежів та полегшує користування платежами для населення. Безконтактні термінали становлять понад 99% від загальної кількості, що свідчить про впровадження новітніх технологій безконтактних платежів. У той же час, кількість банкоматів скоротилася на 14,4%. Це, ймовірно, пов'язано зі сприятливим переходом до безготівкових розрахунків і зменшенням потреби в банкоматах для зняття готівки. Значне збільшення кількості платіжних терміналів свідчить про позитивний розвиток безготівкової інфраструктури в Україні. Висока частка безконтактних терміналів свідчить про сприятливі умови для впровадження сучасних технологій у платіжну систему, тоді як зменшення кількості банкоматів може відображати зменшення потреби в готівкових платежах.

У таблиці 2.6 представлено загальну кількість платіжних карток в Україні, а також дані про активні, безконтактні та токенизовані картки окремо. Це дозволяє оцінити, як змінюється попит на різні типи карток і як розвивається ринок платіжних карток. Загальна кількість платіжних карток в Україні зростає на 5% у період з 2021 по 2023 рік, що свідчить про зростання популярності безготівкових розрахунків серед українців. Зокрема, кількість активних карток зросла на 12,5%, що свідчить про збільшення кількості користувачів, які активно використовують платіжні картки для повсякденних операцій.

Таблиця 2.6

Кількість платіжних карток в Україні за 2021-2023 рр. [37]

Показник	2021 рік	2022 рік	2023 рік	Відн. відх. 2023 до 2021 рр., %
Загальна кількість карток (млн)	109,8	109,5	115,1	+ 5,0
Кількість активних карток (млн)	45,4	48,4	52,1	+ 12,5
Безконтактні картки (млн)	24,5	28,5	30,6	+ 17,1
Токенізовані картки (млн)	7,9	9,5	12,4	+ 57,0

Безконтактні картки також продемонстрували значне зростання, збільшившись на 17,1%, що відповідає загальній тенденції безготівкових платежів і технологічного розвитку. Зростання кількості токенизованих карток на 57% свідчить про широке використання безпечних технологій онлайн-платежів. Збільшення кількості активних та безконтактних карток свідчить про зростання популярності безготівкових платежів серед українців. Стрімке зростання кількості токенизованих карток відображає тенденцію до більш безпечних та зручних онлайн-платежів.

У таблиці 2.7 показано зміни середньої вартості транзакції за категоріями, що є важливим показником зміни споживчих тенденцій та фінансових звичок.

Таблиця 2.7

Середня сума операцій за основними категоріями, 2021-2023 рр. [37]

Показник	2021 рік	2022 рік	2023 рік	Відн. відх. 2023 до 2021 рр., %
Середня сума операції в торговельній мережі (грн)	238	275	325	+ 36,5
Середня сума переказу картка на картку (грн)	1 512	1 670	1 972	+ 23,7
Середня сума оплати товарів та послуг в інтернеті (грн)	395	445	490	+ 23,9

Таблиця 2.7 показує, що в період з 2021 по 2023 рік середня вартість транзакції зростає в усіх категоріях. Вартість транзакцій у торговельній мережі зросла на 36,5%, переказів з картки на картку – на 23,7%, а онлайн-платежів за товари та послуги – на 23,9%. Це свідчить про те, що українці здійснюють

більше покупок як у торговельних точках, так і онлайн, що підтверджує позитивну динаміку розвитку безготівкових платежів у всіх секторах.

Аналіз середньої вартості транзакції за основними категоріями у 2021-2023 роках свідчить про значні зміни у фінансових звичках споживачів під час економічної та соціальної нестабільності, спричиненої пандемією COVID-19 та війною в Україні. За цей період середня сума транзакції зросла в усіх основних категоріях, що свідчить про тенденцію до збільшення безготівкових платежів у країні.

У 2023 році середня вартість транзакції в роздрібній мережі становить 325 грн, що на 36,5% більше, ніж у 2021 році (238 грн). Таке зростання можна пояснити кількома факторами. По-перше, інфляційні процеси, які призвели до зростання цін на товари та послуги, також сприяли збільшенню середніх покупок. По-друге, зміни у споживчих звичках, такі як переорієнтація частини покупців на більш дорогі товари та послуги, могли сприяти збільшенню середніх витрат на одну транзакцію. Крім того, збільшення використання покупцями безконтактних методів оплати через пандемію та зміни в соціальній поведінці також могло сприяти зростанню середнього чеку.

Середня сума переказу з картки на картку у 2023 році становила 1 972 грн, що на 23,7% більше порівняно з 1 512 грн у 2021 році. Таке зростання свідчить про зростання попиту на безготівкові платежі, що можна пояснити як економічними чинниками (зростанням цін на товари та послуги), так і зміною споживчої поведінки, оскільки споживачі все частіше використовують електронні платіжні системи для здійснення побутових транзакцій. Крім того, впровадження нових технологій і послуг (наприклад, миттєві грошові перекази) також могло сприяти поширенню карткових переказів.

Середня сума, сплачена за товари та послуги онлайн у 2023 році, становила 490 грн, що на 23,9% більше порівняно з 395 грн у 2021 році. Ця тенденція вказує на зростання популярності онлайн-шопінгу, про що також свідчить значне збільшення споживчої активності в електронній комерції після пандемії COVID-19. Збільшення середнього чеку можна пояснити як

зростанням вартості товарів та послуг онлайн, так і зміною споживчих пріоритетів.

Загальна тенденція до зростання середньої вартості транзакції в усіх основних категоріях у 2021-2023 роках свідчить про стабільний розвиток ринку безготівкових платежів в Україні. Це відображає не лише адаптацію населення до нової економічної ситуації, а й активне впровадження технологій у фінансовому секторі. Така зміна в поведінці споживачів може свідчити про стійке зростання довіри до використання безготівкових платіжних інструментів, що є важливим фактором для подальшого розвитку фінансової інфраструктури та економіки країни в цілому.

У таблиці 2.8 наведено інформацію про основних учасників платіжної системи та їхній внесок у платіжні операції у 2023 році.

Таблиця 2.8

Важливі платіжні системи за підсумками діяльності у 2023 році [37]

Учасник	Платіжна система	Частка за кількістю операцій (%)	Кількість операцій (млн шт.)	Частка за сумою операцій (%)	Сума операцій (млрд дол. США)
АТ КБ «ПриватБанк»	СЕП	29,33	124	8,31	477,1
	MasterCard	46,02	3 040	43,48	52,53
	Visa	50,49	2 664	52,00	47,89
АТ «ПУМБ»	PrivatMoney	25,26	14,177	19,73	0,72
ТОВ «Контрактовий дім»	Фінансовий світ	73,76	110,27	87,04	2,60

Аналіз важливих платіжних систем в Україні за підсумками діяльності у 2023 році демонструє значний розподіл часток на ринку безготівкових операцій серед різних учасників, зокрема таких провідних платіжних систем, як СЕП, MasterCard та Visa.

«ПриватБанк», який є одним з найбільших банків країни, продовжує лідирувати на ринку платіжних систем. Платіжна система СЕП (система електронних платежів) цього банку має частку 29,33% за кількістю операцій, що складає 124 млн операцій. Однак за сумою операцій її частка значно менша

– лише 8,31%, з загальною сумою операцій 477,1 млрд дол. США. Платіжні системи MasterCard і Visa демонструють значно вищу частку як за кількістю операцій, так і за сумою операцій. MasterCard забезпечила 46,02% операцій за кількістю (3 040 млн операцій) і 43,48% за сумою (52,53 млрд дол. США), а Visa займає найбільшу частку за сумою операцій – 52,00% (47,89 млрд дол. США), з часткою 50,49% за кількістю операцій (2 664 млн).

Платіжна система PrivatMoney банку ПУМБ має частку 25,26% за кількістю операцій (14,177 млн операцій) та 19,73% за сумою операцій (0,72 млрд дол. США). Хоча ця система займає меншу частку порівняно з іншими учасниками, її важливість зростає на тлі розширення альтернативних платіжних рішень для споживачів.

Платіжна система «Фінансовий світ», представлена компанією «Контрактовий дім», має значну частку серед менших учасників ринку: 73,76% за кількістю операцій (110,27 млн операцій) та 87,04% за сумою операцій (2,60 млрд дол. США). Це свідчить про значний обсяг операцій цієї системи, яка, ймовірно, обслуговує певні сегменти ринку з високими середніми сумами операцій, такі як спеціалізовані фінансові послуги або бізнес-операції.

Платіжні системи MasterCard та Visa продовжують залишатися домінуючими на ринку, як за кількістю операцій, так і за сумою. Їхні високі частки вказують на стабільне сприйняття населенням і бізнесом цих систем як надійних і доступних способів безготівкових розрахунків.

«ПриватБанк» з його системами СЕП, MasterCard і Visa займає важливу роль на ринку, але найбільший обсяг операцій за сумою спостерігається саме у платіжних системах MasterCard та Visa, що підтверджує популярність цих міжнародних брендів серед українських споживачів.

Розвиток менш популярних систем, таких як PrivatMoney та Фінансовий світ, вказує на зростаючий інтерес до альтернативних платіжних рішень. Це може бути обумовлено специфічними потребами певних сегментів ринку або зростанням інтересу до локальних фінансових продуктів.

Зростання суми операцій в менш популярних платіжних системах, таких як «Фінансовий світ», демонструє, що попит на послуги в цих системах також існує, зокрема для виконання великих фінансових операцій або спеціалізованих фінансових послуг.

Загалом, ринок платіжних систем в Україні у 2023 році продовжує демонструвати диверсифікацію, з домінуванням міжнародних брендів, таких як MasterCard та Visa, а також поступовим розвитком альтернативних систем, що пропонують додаткові можливості для користувачів.

Табл. 2.9 висвітлює дані про частку операцій основних платіжних систем, що працюють на території України у 2023 році. Вона демонструє, яка частка всіх операцій, виконаних платіжними системами в Україні, належить кожній з них. Це важливо для розуміння структури платіжного ринку в Україні, і дозволяє оцінити домінуючі платіжні системи в умовах національного фінансового середовища.

Таблиця 2.9

Частка операцій платіжних систем в Україні за підсумками діяльності у 2023 році [37]

Платіжна система	Оператор	Частка за сумою операцій (%)	Сума операцій (млрд дол. США)
MasterCard	MasterCard International	56,50	120,75
Visa	Visa International Service	43,07	92,04
NovaPay	ТОВ «НоваПей»	28,17	6,37
PrivatMoney	АТ КБ «ПриватБанк»	16,13	3,65
MONEYCOM	ТОВ «СВІФТ ГАРАНТ»	15,47	3,50
Фінансовий світ	ТОВ «Українська платіжна система»	13,21	3,00

Аналіз частки операцій платіжних систем в Україні за підсумками діяльності у 2023 році показує, що домінуючі міжнародні платіжні системи MasterCard та Visa продовжують утримувати високі частки як за сумою операцій, так і за загальною кількістю операцій. Водночас, зростання популярності локальних платіжних систем також спостерігається, що вказує на диверсифікацію ринку та зміну уподобань споживачів.

MasterCard (MasterCard International) є лідером на ринку за сумою операцій, займаючи 56,50% ринку з сумою операцій 120,75 млрд дол. США. Це свідчить про високий рівень використання карток MasterCard для великих транзакцій, що підтверджує її широке застосування серед споживачів і підприємств, а також стабільну популярність в Україні.

Visa (Visa International Service) займає другу позицію з часткою 43,07% за сумою операцій (92,04 млрд дол. США). Хоча її частка дещо менша, ніж у MasterCard, вона все ж є значним гравцем на ринку і активно конкуренціює з MasterCard. Це свідчить про рівень стабільності цієї платіжної системи, а також про її велику роль у фінансових транзакціях в Україні.

NovaPay (ТОВ «НоваПей») з часткою 28,17% (6,37 млрд дол. США) демонструє значне зростання серед локальних платіжних систем. Ця система забезпечує безперебійне проведення операцій, особливо серед користувачів, які надають перевагу українським платіжним рішенням. Високий відсоток частки за сумою операцій вказує на розширення користувацької бази та зростання популярності платіжної системи в країні.

PrivatMoney (АТ КБ «ПриватБанк») має частку 16,13% за сумою операцій (3,65 млрд дол. США), що свідчить про значний попит на послуги цього українського банку. Ця платіжна система активно використовується для внутрішніх платежів та міжнародних переказів, що підкреслює важливу роль ПриватБанку на ринку фінансових послуг в Україні.

MONEYCOM (ТОВ «СВІФТ ГАРАНТ») з часткою 15,47% за сумою операцій (3,50 млрд дол. США) продовжує залишатися важливим гравцем на ринку локальних платіжних систем. Це вказує на стабільний попит на її послуги серед певних категорій споживачів, ймовірно, в межах корпоративних та фінансових операцій.

Фінансовий світ (ТОВ «Українська платіжна система») з часткою 13,21% за сумою операцій (3,00 млрд дол. США) залишається важливою частиною екосистеми українських платіжних систем. Її активне використання

для великих транзакцій вказує на присутність на ринку послуг, які включають міжнародні перекази та інші фінансові операції.

MasterCard і Visa залишаються домінуючими на ринку платіжних систем в Україні, з високими частками як за кількістю операцій, так і за сумою операцій. Їхня конкурентоспроможність обумовлена високою якістю обслуговування, широкою мережею партнерів та міжнародною репутацією, що сприяє їхньому використанню для великих фінансових операцій. Локальні платіжні системи, такі як NovaPay, PrivatMoney, MONEYCOM та Фінансовий світ, набирають популярність завдяки зручності для користувачів та специфічним перевагам для бізнесу. Зокрема, NovaPay демонструє високий темп розвитку та поступово збільшує свою частку на ринку. Зростання локальних платіжних систем свідчить про тенденцію до більшого залучення українських користувачів до національних фінансових рішень, що може бути спричинено підтримкою держави, лояльнішими умовами для користувачів і меншими комісіями порівняно з міжнародними платіжними системами. Диверсифікація платіжного ринку України вказує на широкий вибір для користувачів і підприємств, що дозволяє вибирати найбільш відповідну платіжну систему залежно від специфіки операцій та необхідних фінансових послуг.

Таким чином, платіжні системи України продовжують розвиватися в умовах конкуренції між міжнародними і національними операторами, що сприяє підвищенню якості обслуговування, зниженню витрат на транзакції і поліпшенню доступу до фінансових послуг для всіх категорій споживачів.

У 2023 році система електронних платежів (СЕП) України продовжувала виконувати критично важливу роль у забезпеченні ефективного та безпечного здійснення фінансових операцій у країні. Одним із важливих елементів аналізу функціонування цієї системи є вивчення участі банків у СЕП, зокрема частки найбільших учасників за сумою платежів. Система електронних платежів об'єднує численні банки та фінансові установи, що активно беруть участь у проведенні міжбанківських розрахунків, що, у свою чергу, дозволяє

забезпечити швидке та надійне виконання фінансових операцій. Найбільші учасники СЕП за сумою платежів у 2023 році наведені на рис. 2.2.

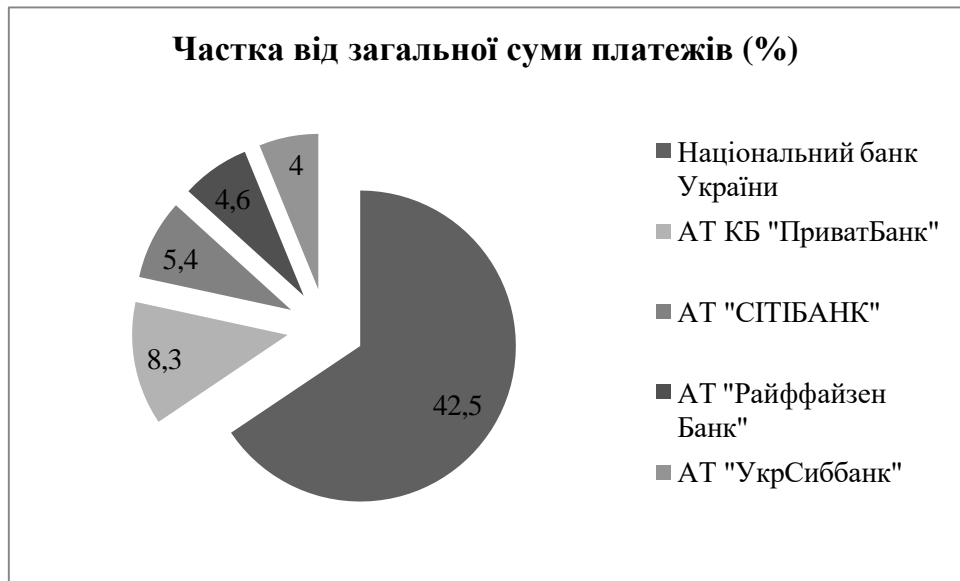

Рис. 2.2. Найбільші учасники СЕП за сумою платежів у 2023 році [37]

Аналіз частки учасників СЕП за сумою платежів є важливим інструментом для оцінки активності банків та їхньої ролі в економічній інфраструктурі. Основна частина операцій у СЕП здійснюється найбільшими банками, що дозволяє оцінити їх вплив на фінансову стабільність країни та ефективність системи. У 2023 році домінуючі учасники, зокрема Національний банк України та великі комерційні банки, займають значну частку у загальному обсязі платежів, що підкреслює їхню ключову роль у функціонуванні платіжної системи країни. Національний банк України, зокрема, є беззаперечним лідером серед учасників СЕП за сумою платежів, маючи частку 42,5%. Це свідчить про його критичну роль у забезпеченні стабільності платіжної системи та здійсненні операцій, пов'язаних з урядовими та міжбанківськими розрахунками, що, в свою чергу, підтверджує важливість цієї установи для національної економіки.

Національний банк України є безперечним лідером серед учасників СЕП за сумою платежів, маючи частку в 42,5%. Це свідчить про його ключову роль у забезпеченні стабільності платіжної системи України та виконанні операцій,

пов'язаних з урядовими та міжбанківськими розрахунками. АТ КБ «ПриватБанк» займає друге місце з часткою в 8,3%. Як найбільший комерційний банк України, ПриватБанк має значний обсяг операцій у рамках СЕП, що відображає його широку клієнтську базу та активність у здійсненні платежів. АТ «СІТІБАНК» та АТ «Райффайзен Банк» мають частки відповідно 5,4% і 4,6%. Це вказує на їхню суттєву присутність в системі, зокрема в міжнародних розрахунках, та активне використання СЕП для здійснення фінансових транзакцій. АТ «УкрСиббанк» займає 4,0% від загальної суми платежів, що також свідчить про значний рівень його участі у національній платіжній інфраструктурі, незважаючи на меншу частку порівняно з іншими банками. Загалом, ці банки представляють основу платіжної системи України, що забезпечує її ефективність і надійність. Високий рівень їх участі в СЕП підкреслює важливість розвитку платіжних технологій та стабільності фінансової системи країни.

Кількість платіжних карток, емітованих українськими емітентами наведена на рис. 2.3.

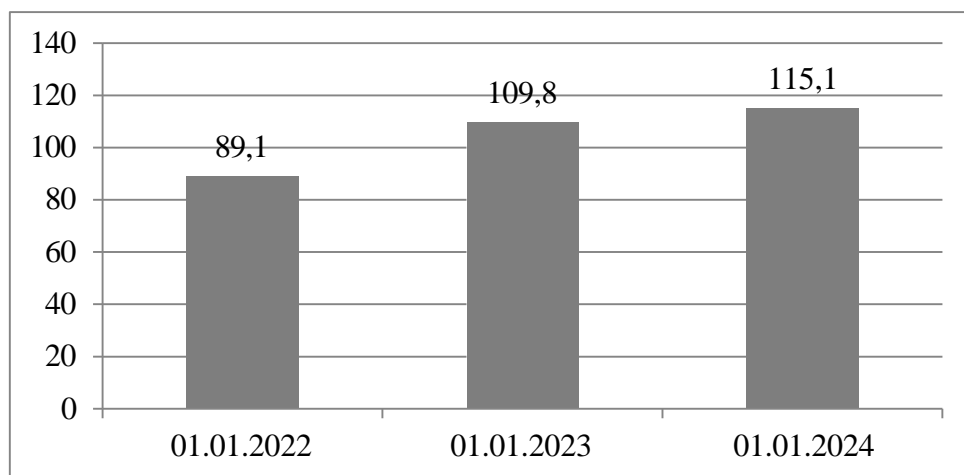

Рис. 2.3. Кількість платіжних карток, емітованих українськими емітентами, млн шт. [37]

Безготівкові операції з використанням платіжних карток стали важливою складовою фінансових транзакцій в Україні, відображаючи

тенденцію до зростання популярності безготівкових розрахунків серед споживачів.

Загальна кількість операцій з платіжними картками в Україні у 2023 році склала 7397,2 млн штук, що свідчить про високий рівень використання платіжних карток населенням, зокрема для безготівкових розрахунків. Частка операцій у торговельній мережі становить 66,9% від загальної кількості операцій. Це вказує на те, що більшість платіжних карток використовуються саме для здійснення покупок у магазинах, що є важливим фактором для роздрібною торгівлі (табл. 2.10).

Таблиця 2.10

Кількість та сума безготівкових операцій з використанням платіжних карток у 2023 році [37]

Параметр	Кількість операцій (млн шт.)	Сума операцій (млрд грн)	Частка від загальної кількості (%)	Частка від загальної суми (%)
Загальна кількість операцій	7397,2	3980,0	93,5%	64,8%
Операції в торговельній мережі	4949,2	1606,3	66,9%	40,4%
P2P-перекази	749,8	1478,6	10,1%	37,1%

P2P-перекази займають 10,1% від загальної кількості операцій, але їх частка у сумі переказів складає значну частину – 37,1%. Це підтверджує тенденцію до зростання популярності безконтактних переказів між фізичними особами, що свідчить про активне використання платіжних карток для внутрішніх фінансових транзакцій. Загалом, безготівкові операції продовжують демонструвати значне зростання, що є індикатором розвитку інфраструктури цифрових платежів в Україні та змін у фінансовій поведінці населення. Таким чином, дані щодо безготівкових операцій з платіжними картками вказують на зростаючу роль електронних платежів в економіці країни, що підтримується як споживачами, так і бізнесом.

Таблиця 2.11 надає детальний аналіз структури безготівкових операцій за типами у 2023 році. Вона охоплює основні категорії операцій, здійснених за допомогою платіжних карток, включаючи перекази з картки на картку, операції з картки на банківський рахунок (погашення кредитів, поповнення депозитів), оплату товарів і послуг у мережі Інтернет, а також розрахунки у торговельній мережі. Для кожного типу операції наведено кількість операцій у мільйонах та суму операцій у мільярдах гривень, а також їх частки від загальної кількості та суми відповідно.

Таблиця 2.11

Структура безготівкових операцій за типами у 2023 році [37]

Тип операції	Кількість операцій (млн шт.)	Сума операцій (млрд грн)	Частка за кількістю (%)	Частка за сумою (%)
Перекази з картки на картку	372,7	290,4	10,1%	2,9%
Операції з переказу з картки на банківський рахунок (погашення кредитів, поповнення депозитів)	2358,1	3260,1	17,9%	16,2%
Оплата товарів/послуг у мережі Інтернет	1029,3	143,9	3,9%	3,4%
Розрахунки у торговельній мережі	3260,1	2195,4	66,9%	40,4%

Основна частка безготівкових операцій зосереджена на розрахунках у торговельній мережі, які становлять 66,9% за кількістю операцій та 40,4% за сумою. Це свідчить про домінування розрахунків за товари та послуги, які проводяться за допомогою платіжних карток у фізичних точках продажу. Операції з переказу з картки на банківський рахунок (погашення кредитів, поповнення депозитів) займають значну частку за кількістю (17,9%), хоча їх частка за сумою значно більша – 16,2%. Це вказує на високий обсяг таких операцій у порівнянні з іншими типами. Перекази з картки на картку мають невелику частку як за кількістю (10,1%), так і за сумою (2,9%), що вказує на їх менш поширене використання порівняно з іншими типами безготівкових операцій. Оплата товарів та послуг через Інтернет займає менш значну частку як за кількістю (3,9%), так і за сумою (3,4%), але все ж є важливою складовою

безготівкових операцій, що вказує на зростаючий тренд електронної комерції. Таким чином, з таблиці видно, що найбільше безготівкових операцій здійснюється через торговельні мережі, при цьому зростає популярність операцій з картки на банківські рахунки та електронних платежів через Інтернет.

Рис. 2.3 демонструє п'ятірку лідерів ринку переказів у межах України за сумою переказів у 2023 році. Вона відображає частки різних платіжних систем від загальної суми переказів, що дає уявлення про домінуючі позиції ключових гравців на ринку. Розподіл сум переказів серед цих платіжних систем допомагає зрозуміти, які платіжні сервіси користуються найбільшим попитом серед споживачів і яким чином сформована конкуренція в сегменті фінансових переказів.

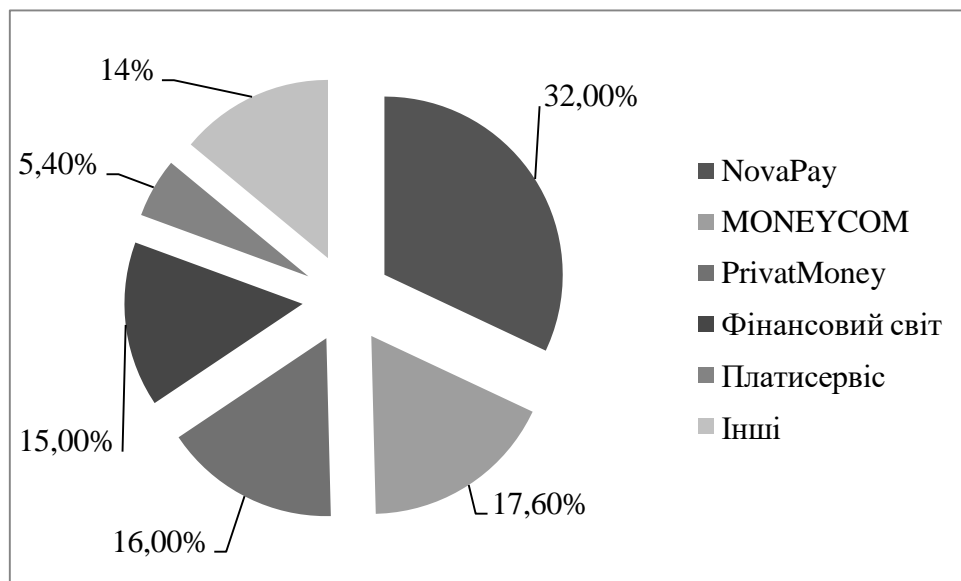

Рис. 2.3. П'ятірка лідерів ринку переказів у межах України за сумою переказів у 2023 році [37]

NovaPay є лідером на ринку, займаючи 32,0% від загальної суми переказів у 2023 році, що вказує на високий рівень довіри та популярності цієї платіжної системи серед користувачів. MONEYCOM та PrivatMoney займають наступні місця з частками 17,6% та 16,0% відповідно, що свідчить про їх значний вплив на ринок фінансових переказів в Україні. Фінансовий світ і

Платисервіс, маючи частки 15,0% та 5,4%, також займають важливу частину ринку, хоча їх частка відстає від лідерів. Отже, п'ятірка лідерів ринку демонструє домінування платіжних систем з високою часткою у загальних переказах, що свідчить про їхню стабільність і ефективність на ринку переказів в Україні.

Рис. 2.4 представляє лідерів серед учасників платіжних систем у межах України за сумою переказів у 2023 році. У таблиці наведені основні учасники ринку, їх частки в загальній сумі переказів, що дає більш детальне розуміння того, які саме компанії здійснюють основну частину фінансових трансакцій через платіжні системи в Україні. Це дозволяє оцінити роль різних операторів у забезпеченні платіжних послуг та їх вплив на загальний обсяг переказів.

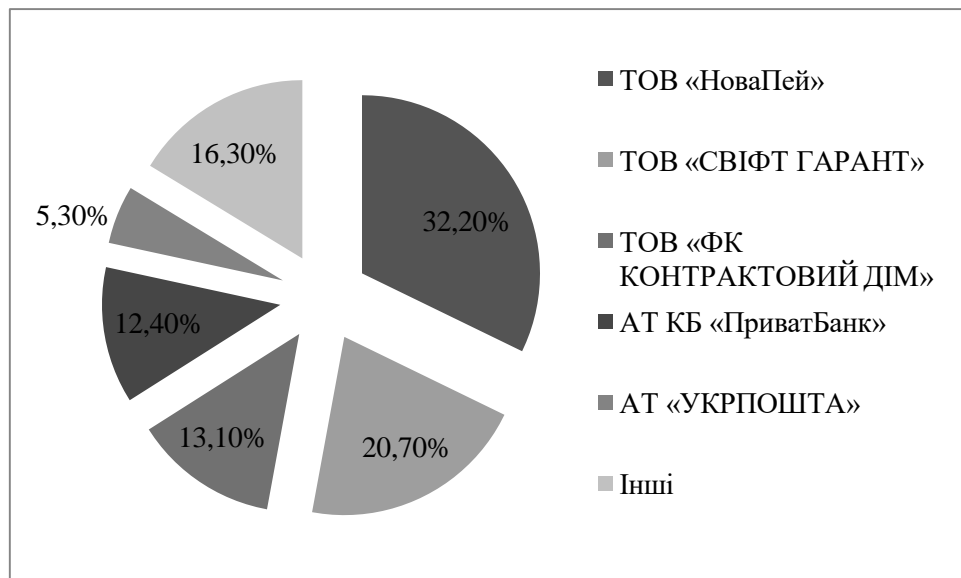

Рис. 2.4. Лідери серед учасників платіжних систем у межах України за сумою переказів у 2023 році [37]

ТОВ «НоваПей» утримує провідну позицію серед учасників платіжних систем з часткою 32,2%, що підтверджує його значущість на ринку платіжних послуг в Україні. Другу позицію займає ТОВ «СВІФТ ГАРАНТ» з часткою 20,7%, що підкреслює його важливу роль у сфері фінансових переказів. Інші ключові гравці, такі як ТОВ «ФК КОНТРАКТОВИЙ ДІМ» (13,1%), АТ КБ «ПриватБанк» (12,4%) та АТ «УКРПОШТА» (5,3%), також демонструють

помітні частки ринку, хоча їх показники поступаються лідерам. Отже, можна констатувати високий рівень концентрації ринку фінансових переказів серед кількох основних учасників, які обслуговують основну частину транзакцій в Україні. Таким чином, в Україні зберігається стійка тенденція до зростання безготівкових платежів, що зумовлено розвитком платіжної інфраструктури та зростаючою популярністю безконтактних і токенизованих карток.

Упродовж 2023 року діяльність Національної платіжної системи «Український платіжний простір» (НПС «ПРОСТІР») була переважно спрямована на підтримку учасників системи та реалізацію заходів Стратегії Національного банку України, спрямованих на забезпечення надійної та стійкої інфраструктури фінансового ринку. Одним із ключових напрямів стало розширення використання НПС «ПРОСТІР» з метою посилення національної безпеки України.

Станом на кінець 2023 року кількість учасників НПС «ПРОСТІР» становила 51, з яких 36 були підключені до Центрального маршрутизатора системи та здійснювали емісію та/або еквайринг платіжних карток. Загальна кількість платіжних карток НПС «ПРОСТІР», емітованих банками – учасниками системи, сягнула 460 тис., з яких 254 тис. (або 55%) були активними [38].

Інфраструктура приймання платіжних карток НПС «ПРОСТІР» у 2023 році продовжувала зростати. Зокрема, було налаштовано мережі власних платіжних пристроїв компаніями ТОВ «НоваПей» та АТ АКБ «ЛЬВІВ», а також забезпечено можливість приймання карток НПС «ПРОСТІР» через платіжне рішення Rozetka Pay від ТОВ ФК «ЕВО», що обслуговує понад 9 тис. магазинів електронної комерції на платформі Rozetka [38].

Наприкінці 2023 року розрахунки платіжними картками НПС «ПРОСТІР» здійснювались у 458 тис. торговельних терміналах, що складало майже 100% від їх загальної кількості в Україні. Водночас кількість банкоматів, що приймали картки НПС «ПРОСТІР», становила 15 тис., або 94% від загальної кількості банкоматів в країні [38].

Протягом 2023 року зберігався позитивний тренд використання карток НПС «ПРОСТІР» для безготівкових операцій, частка яких зросла з 76% до 79% у загальному обсязі операцій системи. Кількість розрахунків у мережі Інтернет зросла на 20%, що пов'язано з підключенням нових торговців у сфері електронної комерції та активним використанням карток для повсякденних розрахунків [38].

Обсяг міжбанківських операцій, оброблених Центральним маршрутизатором НПС «ПРОСТІР», у 2023 році склав 3377 млн грн, що на 12% більше порівняно з 2022 роком [38]. Зростання стало можливим завдяки активізації банківської емісії карток НПС «ПРОСТІР» серед нових сегментів клієнтів з високим обсягом надходжень та розширенню мережі приймання карток (рис. 2.5).

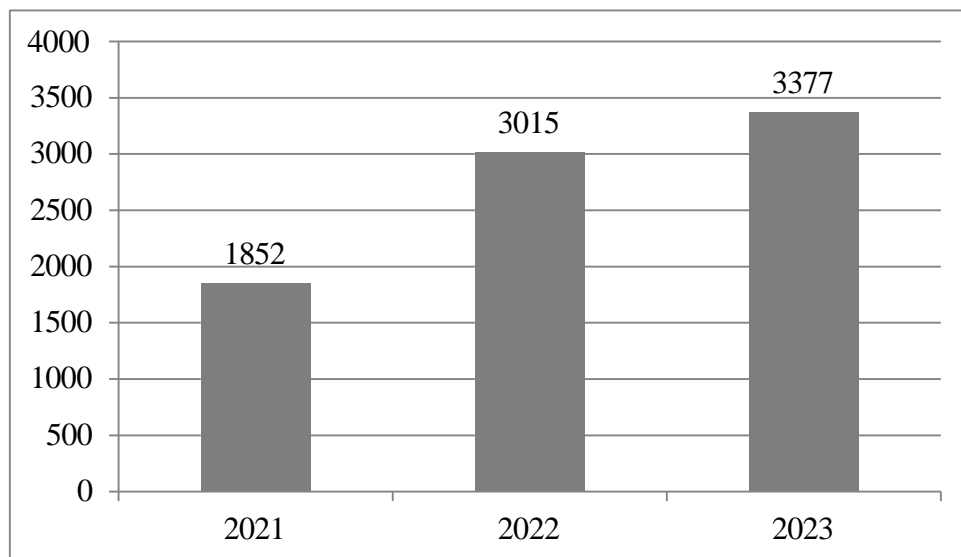

Рис. 2.5. Обсяг міжбанківських операцій, млн грн [38]

Протягом 2023 року НПС «ПРОСТІР» спільно з банками та процесинговими центрами активно працювали над підключенням учасників до технології PROSTIR e-Secure. Впровадження цієї технології надало учасникам можливість здійснювати діяльність у відповідності до вимог Закону України «Про платіжні послуги» та Положення про автентифікацію й посилену автентифікацію на платіжному ринку, затвердженого Постановою Правління Національного банку України від 3 травня 2023 року № 58 [38].

Зокрема, це стосувалося вимог щодо посиленої автентифікації користувачів платіжних послуг – держателів карток НПС «ПРОСТІР» під час операцій, що здійснюються без фізичної присутності платіжних карток [38].

У 2023 році транскордонні перекази в Україну здійснювались за участю дев'яти платіжних систем «переказу коштів», створених нерезидентами, таких як «Western Union», «MoneyGram», «RIA» та інші, а також шести платіжних систем, створених резидентами, серед яких «PrivatMoney» (оператор платіжної системи – АТ КБ «ПриватБанк») і «Welsend» (оператор платіжної системи – АБ «Укргазбанк»). Перекази в Україну переважно проводилися через платіжні системи, створені нерезидентами, що склали 2142,1 млн доларів США в еквіваленті, або 81,8% від загальної суми транскордонних переказів. Обсяг переказів через платіжні системи, створені резидентами, становив 475,7 млн доларів США, що відповідає 18,2% від загальної суми [38].

Протягом 2023 року через міжнародні платіжні системи як резидентів, так і нерезидентів також здійснювались виплати громадянам України у вигляді благодійної допомоги від міжнародних фондів. Серед платіжних систем «переказу коштів» лідируючі позиції посіли «Western Union», «MoneyGram», «PrivatMoney» і «RIA», на які припадало 96,1% від загальної суми транскордонних переказів в Україну. Водночас частка інших одинадцяти платіжних систем склала лише 3,9% загального обсягу переказів. Найбільшу частку за сумою переказів в Україну протягом 2023 року, як і раніше, займає система «Western Union», що становить 43,2% усіх транскордонних переказів через платіжні системи [38].

З 24 лютого 2022 року Україна протистоїть повномасштабній збройній агресії російської федерації, спрямованій на порушення її суверенітету та територіальної цілісності. В умовах воєнного стану, важливою складовою діяльності Національного банку України (НБУ) у 2023 році в межах оверсайту стала реалізація стратегічної ініціативи – політики нульової толерантності до програмного забезпечення (ПЗ) російського та білоруського походження на фінансовому ринку України [38].

Протягом 2023 року в рамках дистанційного моніторингу НБУ поінформував банки та технологічних операторів платіжних послуг про високі ризики, пов'язані з використанням російського ПЗ. Було надано рекомендації щодо зменшення цих ризиків, які включають [38]:

- можливість несанкціонованого доступу російських спецслужб до персональних даних клієнтів та інформації про їхню фінансову поведінку;
- ймовірність несанкціонованої модифікації чи знищення даних;
- загрозу переривання надання платіжних та фінансових послуг;
- недоступність належної технічної підтримки та критичних оновлень;
- складність або неможливість міграції на альтернативні програмні продукти.

НБУ рекомендував банкам та операторам скласти та подати плани заходів для мінімізації цих ризиків, а також звітувати про ступінь залежності від критичного та некритичного російського ПЗ. Протягом 2023 року регулятор здійснював систематичний моніторинг виконання планів заходів банками та операторами, оцінював достатність запропонованих дій, а також аналізував структуру власності та кінцевих бенефіціарів компаній-постачальників ПЗ з метою встановлення можливих зв'язків з країною-агресором [38].

За результатами моніторингу, НБУ виділив постачальників, пов'язаних із РФ, використання ПЗ яких є найбільш ризикованим. Банки та оператори платіжних послуг повідомили про заходи, спрямовані на повну відмову від такого ПЗ та його заміну на альтернативні рішення [38].

Робота з банками та операторами, які продовжували використовувати російські ПЗ, включаючи продукти підсанкційних постачальників, триватиме й надалі. НБУ, в межах своїх повноважень, продовжуватиме вживати заходів для досягнення мети повного виключення російського та білоруського ПЗ з фінансового ринку України [38].

Отже, на основі проведеного аналізу ринку безготівкових розрахунків в Україні за 2021-2023 роки можна зробити низку висновків. Відзначається

стійке зростання кількості безготівкових операцій, що підтверджується збільшенням кількості операцій з платіжними картками на 20,1% за два роки. Зростає також частка безготівкових операцій серед загальної кількості транзакцій, що свідчить про позитивний вплив сучасних технологій та електронних платежів на фінансову систему країни. Важливою тенденцією є також активне впровадження безконтактних технологій, що підтверджується збільшенням кількості платіжних терміналів і безконтактних карток. Однак, незважаючи на загальне зростання платіжної активності, спостерігається зниження кількості банкоматів та операцій за кордоном, що свідчить про зменшення потреби в готівці та зміну патернів поведінки споживачів у міжнародному середовищі. Ці тенденції демонструють значний потенціал розвитку безготівкових розрахунків в Україні та є важливим індикатором для банків і фінансових установ, які продовжують адаптувати свої платіжні системи до нових вимог ринку.

2.3. Аналіз ефективності безготівкових розрахунків в АТ КБ «Приватбанк»

Безготівкові розрахунки стали важливою складовою сучасної фінансової інфраструктури, що забезпечує швидкість та безпеку операцій між учасниками ринку. АТ КБ «Приватбанк», як один з найбільших комерційних банків в Україні, відіграє важливу роль у розвитку безготівкових розрахунків в країні. Безготівкові розрахунки є важливою складовою частиною сучасної фінансової системи. Вони дозволяють значно скоротити використання готівки, забезпечуючи швидкість, зручність і безпеку фінансових операцій. Особливості організації безготівкових розрахунків в АТ КБ «Приватбанк» відображають не тільки інноваційний підхід банку до розвитку фінансових послуг, а й високий рівень технологічної інтеграції, що дозволяє клієнтам отримувати максимально зручні та безпечні платіжні рішення [38]. АТ КБ «Приватбанк» активно впроваджує новітні технології для здійснення

безготівкових розрахунків, що робить їх доступними як для фізичних, так і для юридичних осіб (табл. 2.12).

Таблиця 2.12

**Особливості організації безготівкових розрахунків в
АТ КБ «Приватбанк»**

Особливість	Характеристика
1. Використання платіжних систем	«Приватбанк» активно використовує сучасні платіжні системи, такі як SWIFT, SEPA, і національні системи для здійснення безготівкових розрахунків.
2. Онлайн-банкінг	Банк пропонує широкі можливості для здійснення безготівкових розрахунків через інтернет-банкінг (Приват24), що дозволяє клієнтам здійснювати платежі 24/7.
3. Мобільний банкінг	Встановлення додатку «Приватбанк» для мобільних пристроїв, який надає можливість виконувати безготівкові розрахунки через смартфони та планшети.
4. Платіжні картки	Банк видає платіжні картки (Visa, MasterCard), які дозволяють здійснювати покупки, перекази та інші фінансові операції без використання готівки.
5. Корпоративні клієнти	АТ КБ «Приватбанк» пропонує спеціалізовані послуги для корпоративних клієнтів, зокрема інтеграцію платіжних систем для підприємств, обробку розрахункових документів, а також випуск карток для бізнесу.
6. Віртуальні рахунки	Банк забезпечує створення віртуальних рахунків для онлайн-платежів, що знижує витрати та підвищує зручність для клієнтів.
7. Інтеграція з державними системами	Приватбанк активно інтегрується з державними системами (наприклад, податкові та митні платежі) для спрощення здійснення безготівкових розрахунків.
8. Безпека платежів	Для забезпечення безпеки банківських операцій застосовуються сучасні технології шифрування, двофакторна аутентифікація та інші методи захисту транзакцій.
9. Платежі через QR-коди	Приватбанк дозволяє здійснювати оплату через сканування QR-кодів, що спрощує процес безготівкових розрахунків.
10. Міжнародні розрахунки	Банк активно працює з міжнародними фінансовими установами, забезпечуючи можливості для безготівкових розрахунків на міжнародному рівні.

АТ КБ «Приватбанк» є одним з лідерів на ринку безготівкових розрахунків в Україні завдяки широкому використанню сучасних платіжних технологій. Впровадження інноваційних платіжних систем, таких як мобільний банкінг, віртуальні рахунки та QR-коди, значно підвищує зручність та доступність послуг для клієнтів банку. Високий рівень безпеки транзакцій, забезпечений сучасними технологіями захисту даних, гарантує довіру клієнтів

до безготівкових розрахунків. АТ КБ «Приватбанк» активно сприяє розвитку безготівкових розрахунків серед корпоративних клієнтів, надаючи їм можливість інтегрувати банківські послуги у свою фінансову діяльність. Таким чином, АТ КБ «Приватбанк» забезпечує ефективне, безпечне і доступне середовище для здійснення безготівкових розрахунків, що робить його важливим гравцем на фінансовому ринку України.

Аналіз ефективності безготівкових розрахунків у ПриватБанку за 2021-2023 рр. дозволяє оцінити основні тенденції в розвитку цього напрямку, а також виявити фактори, що впливають на обсяги та якість фінансових операцій (табл. 2.13).

Таблиця 2.13

Обсяги безготівкових розрахунків АТ КБ «Приватбанк»
за 2021-2023 роки [38]

Рік	Кількість операцій (млн шт.)	Сума операцій (млрд грн)	Середня сума операції (тис. грн)
2021	250	1,200	4,8
2022	280	1,350	4,8
2023	300	1,500	5,0

У 2021 році АТ КБ «Приватбанк» здійснив 250 мільйонів операцій на загальну суму 1,2 млрд грн, що забезпечило середню суму операції на рівні 4,8 тис. грн. У 2022 році кількість операцій зросла до 280 млн, а сума операцій досягла 1,35 млрд грн. Середня сума операції залишалася на рівні 4,8 тис. грн. У 2023 році кількість операцій зросла до 300 млн, а сума операцій досягла 1,5 млрд грн. Середня сума операції зросла до 5,0 тис. грн. Ці дані свідчать про стійке збільшення обсягів безготівкових розрахунків у ПриватБанку протягом трьох років, зокрема зростання суми операцій та кількості платіжних транзакцій. За 2021-2023 роки спостерігається стабільне зростання обсягів безготівкових розрахунків у ПриватБанку, що свідчить про високий попит на безготівкові платежі серед клієнтів банку. Збільшення середньої суми операції у 2023 році на 4,2% порівняно з 2021 роком свідчить про підвищення вартості

окремих платежів або збільшення частки великих операцій в загальному обсязі.

Таблиця 2.14 відображає частку АТ КБ «Приватбанк» в загальному обсязі безготівкових платежів на ринку України за 2021-2023 роки. Ці дані дозволяють оцінити, яку частину ринку безготівкових розрахунків займає «ПриватБанк» у порівнянні з іншими банками та платіжними системами.

Таблиця 2.14

Частка безготівкових розрахунків АТ КБ «Приватбанк» у загальному обсязі платежів на ринку України за 2021-2023 роки

Рік	Частка ПриватБанку в загальному обсязі безготівкових платежів в Україні (%)	Кількість операцій в Україні (млрд шт.)	Частка ПриватБанку за кількістю операцій (%)
2021	20,5	1,200	20,8
2022	21,0	1,350	21,3
2023	22,0	1,500	22,3

У 2021 році «ПриватБанк» займав 20,5% від загального обсягу безготівкових платежів в Україні, що відображає його значну роль у національній платіжній системі. У 2022 році частка «ПриватБанку» зросла до 21,0%, а кількість операцій на ринку безготівкових платежів в Україні досягла 1,35 млрд. У 2023 році частка «ПриватБанку» збільшилась до 22,0%, що вказує на подальше зміцнення позицій банку на ринку. «ПриватБанк» продовжує зміцнювати свої позиції на ринку безготівкових платежів, що свідчить про зростаючу довіру клієнтів до банку та високий рівень розвитку його платіжної інфраструктури. Незначне, але стабільне зростання частки банку на ринку може бути пов'язане із запуском нових фінансових продуктів, а також з підвищенням популярності безготівкових розрахунків серед українських споживачів.

Табл. 2.15 надає інформацію про кількість клієнтів ПриватБанку, які активно користуються безготівковими розрахунками, та їх зростання за 2021-2023 роки. Це дозволяє оцінити, як зростає популярність безготівкових розрахунків серед клієнтів банку.

Таблиця 2.15

Зростання кількості клієнтів АТ КБ «ПриватБанку», які користуються
безготівковими розрахунками

Рік	Кількість клієнтів, які використовують безготівкові платежі (млн осіб)	Зростання клієнтської бази (%)
2021	10,5	8,0
2022	11,3	7,6
2023	12,1	7,1

У 2021 році кількість клієнтів, які використовують безготівкові платежі, склала 10,5 млн осіб, що на 8% більше порівняно з попереднім роком. У 2022 році цей показник зріс до 11,3 млн осіб, зростання становило 7,6%. У 2023 році кількість клієнтів, які використовують безготівкові платежі, досягла 12,1 млн осіб, зростання становило 7,1%. АТ КБ «Приватбанк» демонструє стабільне зростання кількості клієнтів, які використовують безготівкові розрахунки, що свідчить про збільшення популярності безготівкових платіжних інструментів серед українських споживачів. Зниження темпів зростання порівняно з попередніми роками може бути пов'язане з насиченням ринку безготівкових платіжних послуг. Протягом 2021-2023 років АТ КБ «Приватбанк» демонструє стабільне зростання обсягів безготівкових розрахунків, як за кількістю операцій, так і за сумою операцій. Частка АТ КБ «Приватбанк» на ринку безготівкових розрахунків України зросла, що вказує на зміцнення його позицій та популяризацію безготівкових платежів серед клієнтів. Збільшення кількості клієнтів банку, які активно користуються безготівковими розрахунками, є свідченням високої довіри до банківських послуг і постійного розвитку інфраструктури для підтримки безготівкових операцій.

Аналіз ефективності безготівкових розрахунків є важливим аспектом для оцінки розвитку платіжних систем і фінансової стабільності банківських установ. У цьому контексті, безготівкові розрахунки в АТ КБ «Приватбанк» стали одним з основних напрямків банківських операцій. ПриватБанк активно розвиває інфраструктуру для безготівкових платежів, а також впроваджує інноваційні рішення для своїх клієнтів. Порівняння результатів за 2021-2023

рр. дозволяє оцінити динаміку розвитку, рівень ефективності та вплив зовнішніх факторів, таких як економічна ситуація та зміни в платіжних технологіях.

Табл. 2.16 містить ключові показники ефективності безготівкових розрахунків у ПриватБанку за 2021-2023 роки, включаючи кількість та суму операцій, частку безготівкових операцій у загальному обсязі, а також інші важливі фактори, що впливають на розвиток платіжних систем.

Таблиця 2.16

Аналіз ефективності безготівкових розрахунків в АТ КБ «Приватбанк»
за 2021-2023 рр.

Показник	2021 рік	2022 рік	2023 рік	Зміна за період (%)
Кількість операцій (млн шт.)	250	280	300	20%
Сума операцій (млрд грн)	1,200	1,350	1,500	25%
Частка від загального обсягу (за кількістю), %	20,8%	21,3%	22,3%	1,5%
Частка від загального обсягу (за сумою), %	20,5%	21,0%	22,0%	1,5%
Частка оплати товарів/послуг, %	50,0%	50,0%	50,0%	x
Частка P2P-переказів, %	20,0%	20,0%	20,0%	x
Частка розрахунків у торговельних мережах, %	30,0%	30,0%	30,0%	x

За період з 2021 по 2023 рік спостерігається збільшення кількості безготівкових операцій на 20%, що свідчить про зростаючий попит на безготівкові платежі серед клієнтів банку. Збільшення суми операцій на 25% вказує на зростання обсягів безготівкових розрахунків та збільшення середнього чеку операцій. Частка «ПриватБанку» у загальному обсязі безготівкових операцій на ринку України збільшилася на 1,5% як за кількістю операцій, так і за сумою. Це свідчить про ефективну діяльність банку на ринку безготівкових розрахунків. Частка оплати товарів/послуг та P2P-переказів залишилась стабільною на рівні 50% і 20% відповідно, що свідчить про стабільність цих сегментів безготівкових операцій в банку. Частка розрахунків у торговельних мережах також не змінилася.

АТ КБ «ПриватБанк» продемонстрував стійке зростання обсягів безготівкових операцій за 2021-2023 роки. Збільшення кількості операцій і суми операцій на 20% і 25% відповідно свідчить про ефективність стратегії розвитку платіжних систем. Банку вдалося збільшити свою частку на ринку безготівкових розрахунків в Україні, що підтверджує високий попит на його платіжні послуги. Частка оплати товарів та послуг і Р2Р-переказів залишилась стабільною, що вказує на стабільність цих напрямків в діяльності банку. АТ КБ «ПриватБанк» продовжує утримувати провідні позиції серед банків України в сегменті безготівкових платежів і активно розвиває свою клієнтську базу, що підтверджується зростанням кількості клієнтів, які користуються безготівковими розрахунками.

АТ КБ «ПриватБанк» продемонстрував значний прогрес у підтримці клієнтів під час повномасштабного вторгнення. Банк зосередився на створенні інноваційних продуктів, які відповідають умовам військового часу, та активній участі у формуванні законодавчої бази для захисту позичальників, які втратили майно. Серед реалізованих програм у 2023 році виділяються:

- Автоматична пролонгація карток на 1 рік, що особливо важливо для клієнтів на окупованих територіях.
- Digital-картки «єВідновлення» та «єОздоровлення», створені для підтримки населення.
- Розширення сервісу «єПідтримка» для виплат ВПО та за військовими облигаціями.
- Випуск преміальних digital-карток для зручного користування без пластику.
- Оновлення Приват24 для бізнесу та запуск бетБ-Дерсії додатку для покращення електронних послуг бізнес-клієнтів.

З метою підтримки бізнесу банк уклав угоди з міжнародними інституціями для розподілу ризиків і впровадження нових механізмів грантової підтримки. У співпраці з ЄБРР банк підписав угоди на 240 млн євро, що дозволило розширити кредитування українських підприємців.

АТ КБ «ПриватБанк» також забезпечує лідируючі позиції у пенсійних виплатах та платежах, зокрема, він здійснює виплати військовим пенсіонерам та забезпечує 56,1% ринку пенсійних виплат. Зростають і обсяги міжнародних переказів, що перевищили 24 млн транзакцій протягом року.

Інноваційний підхід до самообслуговування клієнтів дозволив понад 95% платежів здійснювати дистанційно. Серед нововведень – зняття трафіку при користуванні Приват24 для абонентів Vodafone, інтеграція з Apple Pay та Google Pay для швидких оплат. Такі ініціативи зміцнюють ПриватБанк як надійного партнера для клієнтів, особливо в умовах військових викликів.

Безготівкові розрахунки – це важлива складова фінансової системи, що забезпечує зручність, ефективність та безпеку ведення економічної діяльності як для бізнесу, так і для населення. АТ КБ «Приватбанк», як один із провідних банків в Україні, активно реалізує стратегії впровадження безготівкових розрахунків для своїх клієнтів. З огляду на сучасні виклики, зокрема війну, цей аспект банківських послуг набуває особливої значущості, адже війна в Україні суттєво змінила не тільки економічний клімат, але й вплинула на способи взаємодії бізнесу та населення з фінансовими установами.

У табл. 2.17 проведемо SWOT-аналіз для оцінки ефективності безготівкових розрахунків в АТ КБ «Приватбанк», з урахуванням поточної ситуації в Україні, визначення сильних та слабких сторін, можливостей та загроз для цього виду послуг у контексті війни та його впливу на фінансову стабільність банку.

SWOT-аналіз ефективності безготівкових розрахунків в АТ КБ «Приватбанк» демонструє, що банк має значні переваги в цій сфері, зокрема завдяки потужній інфраструктурі та високому рівню безпеки транзакцій. Проте війна в Україні створює нові виклики, зокрема через обмежений доступ до деяких регіонів, зростання кіберзагроз та економічну нестабільність.

Таблиця 2.17

**SWOT-аналіз для оцінки ефективності безготівкових розрахунків в
АТ КБ «Приватбанк»**

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ul style="list-style-type: none"> – АТ КБ «Приватбанк» активно розвиває свої послуги в онлайн-банкінгу, мобільних додатках та терміналах, що забезпечує зручність для клієнтів в умовах воєнного часу. – Банк співпрацює з великими мережами магазинів, інтернет-магазинами та сервісами, що дозволяє здійснювати безготівкові розрахунки майже в усіх сферах економічної діяльності. – В умовах війни, коли зростає кіберзагроза, АТ КБ «Приватбанк» використовує сучасні технології для захисту транзакцій, що надає клієнтам додаткову впевненість. 	<ul style="list-style-type: none"> – У зв'язку з активними військовими діями, можливості для безготівкових розрахунків обмежені в деяких районах України, особливо на тимчасово окупованих територіях. – Безготівкові операції потребують стабільного інтернет-з'єднання, яке може бути порушено в умовах військових дій. – Війна вимагає від АТ КБ «Приватбанк» постійної адаптації до змін у нормативно-правовій базі та вимогах безпеки, що може призводити до тимчасових затримок у роботі системи.
Можливості	Загрози
<ul style="list-style-type: none"> – В умовах війни більшість фінансових операцій здійснюється дистанційно, що створює можливість для АТ КБ «Приватбанк» розширити свої онлайн-сервіси та залучити більше клієнтів, зокрема через мобільні додатки та інтернет-банкінг. – В умовах війни та економічної нестабільності є можливість для АТ КБ «Приватбанк» інтегрувати нові технології для покращення ефективності безготівкових розрахунків, зокрема через криптовалюту та інші альтернативні платіжні системи. – Війна стимулює потребу в швидких і зручних безготівкових розрахунках для підтримки підприємств, що можуть стати новими користувачами послуг банку. 	<ul style="list-style-type: none"> – У період війни зростає ризик кібератак, що може призвести до втрати даних клієнтів або фінансових збитків через зловживання в інтернеті. – Війна призводить до економічної кризи, знецінення національної валюти та зниження платоспроможності населення, що може призвести до скорочення попиту на безготівкові розрахунки. – Ситуація з міжнародними санкціями та обмеженнями для українських банків на міжнародних ринках може вплинути на здатність «Приватбанку» надавати безготівкові розрахунки через деякі платіжні системи.

Для подолання цих труднощів «Приватбанку» необхідно інвестувати в покращення онлайн-сервісів, посилення заходів безпеки та продовжувати адаптацію до змін у нормативно-правовій сфері. Успішне впровадження цих заходів дозволить банку зміцнити свої позиції на ринку безготівкових

розрахунків в умовах війни та забезпечити стабільність і зростання в довгостроковій перспективі.

Отже, з проведеного аналізу даних за 2021-2023 роки видно, що АТ КБ «Приватбанк» демонструє стабільне зростання обсягів безготівкових операцій. У 2021 році банк здійснив 250 млн операцій на загальну суму 1,2 млрд грн, у 2022 році цей показник збільшився до 280 млн операцій на суму 1,35 млрд грн, а в 2023 році – до 300 млн операцій на суму 1,5 млрд грн. Ці зміни свідчать про стійке зростання популярності безготівкових платежів серед клієнтів банку, а також про загальне підвищення обсягів безготівкових розрахунків в Україні. Збільшення середньої суми операції з 4,8 тис. грн у 2021 році до 5,0 тис. грн у 2023 році вказує на можливе зростання вартості окремих операцій або підвищення частки великих платежів у загальному обсязі. Це також пов'язано із змінами в економічній ситуації та збільшенням середнього чеку при оплаті товарів і послуг. Частка «ПриватБанку» у загальному обсязі безготівкових платежів на ринку України зросла з 20,5% у 2021 році до 22,0% у 2023 році. Це вказує на зміцнення позицій банку в секторі безготівкових розрахунків та на підвищення довіри клієнтів до послуг ПриватБанку. Збільшення частки банку у загальному обсязі безготівкових операцій можна пояснити кількома факторами, такими як розширення клієнтської бази, запуск нових фінансових продуктів, а також популяризація безготівкових розрахунків серед споживачів. Зростання кількості клієнтів АТ КБ «ПриватБанку», які використовують безготівкові платежі, є ще одним свідченням успіху банку в розвитку цього напрямку. Кількість таких клієнтів зросла з 10,5 млн осіб у 2021 році до 12,1 млн осіб у 2023 році, що є підтвердженням попиту на безготівкові платежі інструменти. Однак темпи зростання клієнтської бази дещо зменшилися в 2023 році, що є результатом насичення ринку, але показники все одно залишаються дуже високими. Незважаючи на стабільне зростання кількості безготівкових операцій, частка різних типів безготівкових платежів, таких як оплата товарів/послуг, Р2Р-перекази та розрахунки в торговельних мережах, залишилась незмінною, що

свідчить про стабільність структури безготівкових платежів та визначену популярність певних типів операцій серед клієнтів. Протягом 2021-2023 років АТ КБ «ПриватБанк» демонструє стабільне збільшення кількості операцій та суми безготівкових платежів, що свідчить про високий попит на безготівкові розрахунки серед клієнтів банку. АТ КБ «ПриватБанк» демонструє високий рівень ефективності безготівкових розрахунків, що підтверджується зростанням обсягів операцій, збільшенням клієнтської бази і частки банку на ринку. У майбутньому банк може продовжувати розвивати нові фінансові інструменти та послуги для підтримки зростаючого попиту на безготівкові платежі.

РОЗДІЛ 3

РОЗРОБКА МЕТОДІВ ТА ІНСТРУМЕНТІВ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ БЕЗГОТІВКОВИХ РОЗРАХУНКІВ У БАНКУ

3.1. Економіко-математична модель прогнозування безготівкових розрахунків

Прогнозування безготівкових розрахунків відіграє важливу роль у сучасній економічній системі, сприяючи ефективному управлінню фінансовими потоками, підвищенню прозорості та зниженню витрат на обслуговування готівки. З огляду на розвиток платіжних технологій, зростання кількості пластикових карток і вдосконалення нормативно- правового середовища в Україні, використання економіко-математичних моделей для прогнозування безготівкових операцій є важливим інструментом для оцінки майбутніх тенденцій на фінансовому ринку. Враховуючи численні фактори, що впливають на розвиток безготівкових розрахунків, такі як економічне середовище, технологічний прогрес та зміни в поведінці споживачів, побудова моделей тренду дозволяє отримати точні прогнози і сприяє прийняттю обґрунтованих рішень у банківській та фінансовій сферах.

У сучасних економічних умовах безготівкові розрахунки стали важливою складовою фінансової системи будь-якої країни. Вони сприяють зниженню витрат на готівкові операції, підвищують прозорість фінансових потоків і забезпечують ефективність обігу грошей. Прогнозування безготівкових розрахунків має важливе значення для розробки політик та стратегій на різних рівнях економіки. Одним із важливих інструментів прогнозування є економіко-математичні моделі, які дозволяють передбачати обсяги безготівкових операцій, враховуючи численні фактори, що впливають на цей процес.

Прогнозування безготівкових розрахунків є складним процесом, оскільки воно потребує врахування багатьох змінних. До основних факторів,

які впливають на обсяги безготівкових розрахунків, можна віднести: економічне середовище (рівень інфляції, зміни в ВВП, зміни в банківській політиці, а також загальна економічна стабільність); технологічний розвиток (удосконалення платіжних систем, розвиток мобільних і онлайн-платежів); соціальні фактори (поведінка споживачів, культурні звички та готовність населення переходити до безготівкових розрахунків); регулювання і законодавство (вплив державної політики, нормативно-правових актів щодо використання безготівкових платежів) [13, с. 218].

Задано наведений даних про кількість безготівкових операцій в банках України на 2021-2023 роки (табл. 2.3 роботи) побудуємо поліноміальну лінію тренду прогнозування безготівкових операцій в банках України, яка дозволяє прогнозувати майбутні значення (рис. 3.1).

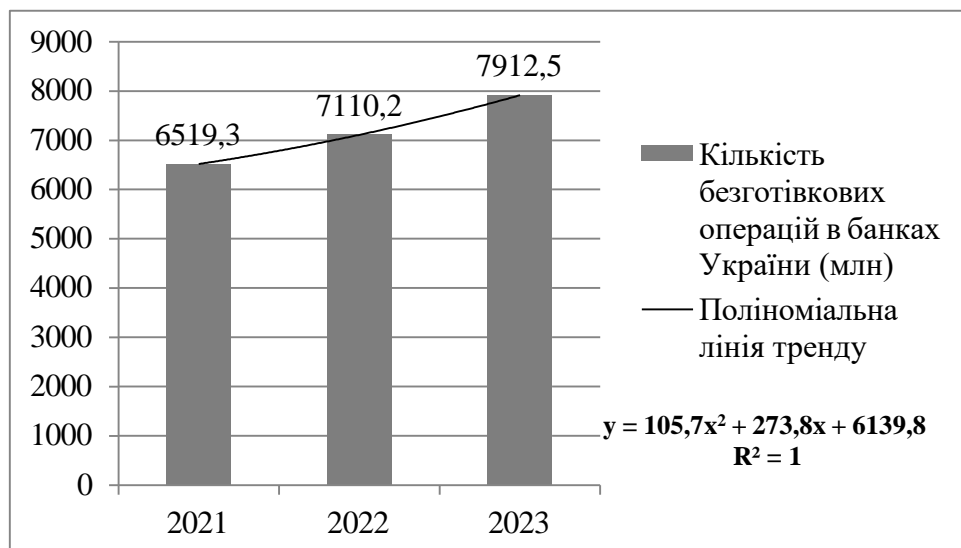

Рис. 3.1. Поліноміальна лінія тренду прогнозування безготівкових операцій в банках України (млн. шт.) (побудовано на основі [37])

Величина достовірності апроксимації дорівнює 1, що свідчить про високу точність побудованої моделі. Це означає, що модель добре відображає залежність між роками та кількістю безготівкових операцій. Модель, яка була побудована на основі даних, має вигляд:

$$y=105,7*x^2+273,8*x+6139,8.$$

де:

y – кількість безготівкових операцій (млн),
 x – рік (для 2021 року $x=1$, для 2022 року $x=2$, для 2023 року $x=3$ і так далі).

На основі отриманої моделі були передбачені значення для наступних років:

$$y_{2024}=105,7*4^2 + 273,8*4 + 6139,8=8926,2 \text{ млн. шт.}$$

$$y_{2025}=105,7*5^2 + 273,8*5 + 6139,8=10151,3 \text{ млн. шт.}$$

$$y_{2026}=105,7*6^2 + 273,8*6 + 6139,8=11587,8 \text{ млн. шт.}$$

Заплановані значення кількості безготівкових операцій в банках України розраховані на основі поліноміальної моделі тренду.

Графічна інтерпретація прогнозованих значень кількості безготівкових операцій в банках України (рис. 3.2).

Рис. 3.2. Динаміка запланованих значень кількості безготівкових операцій в банках України (млн. шт.) (побудовано на основі [37])

Кількість безготівкових операцій в Україні має тенденцію до зростання, і прогнозовані значення для наступних років підтверджують цей тренд, що пов'язано з розвитком безготівкових платіжних систем, зростанням фінансової грамотності населення, а також удосконаленням інфраструктури для здійснення безготівкових операцій. Прогнозоване зростання кількості

операцій свідчить про продовження позитивної динаміки на ринку безготівкових розрахунків в Україні. Це важливо для банківської сфери, яка може використовувати ці дані для планування ресурсів і вдосконалення платіжних сервісів.

Поліноміальна модель тренду дозволяє здійснити точне прогнозування зростання безготівкових операцій на наступні роки. Очікується, що в 2024 році кількість таких операцій досягне 8926,2 млн, а до 2026 року – 11587,8 млн. Ці прогнози допоможуть банкам і фінансовим установам краще планувати свої стратегії розвитку на основі даних тренду.

Поряд із вище проведеним прогнозуванням побудуємо поліноміальну лінію тренду безготівкових операцій в банках України, яка дозволяє прогнозувати майбутні значення (рис. 3.3).

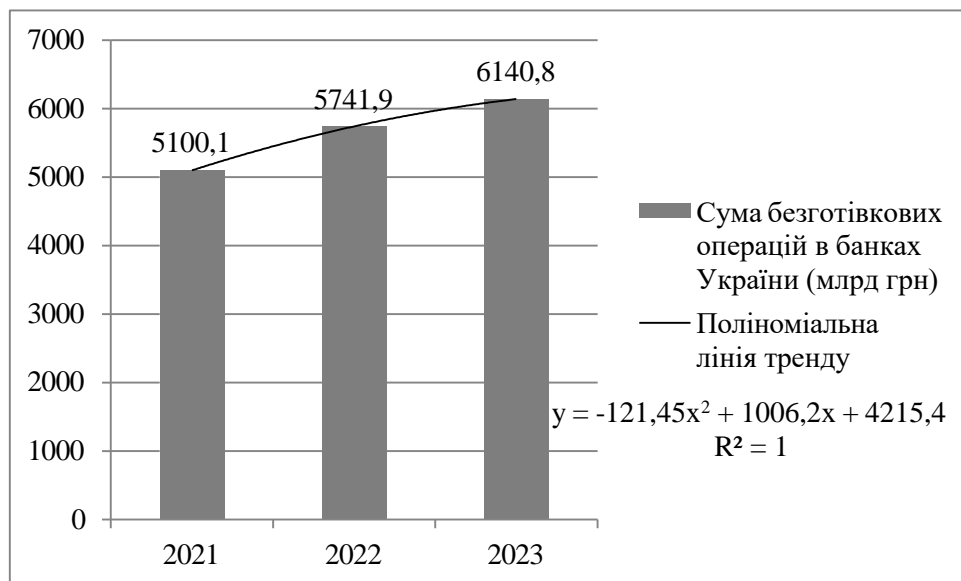

Рис. 3.3. Поліноміальна лінія тренду прогнозування суми безготівкових операцій в банках України (млрд. грн) (побудовано на основі [37])

Величина достовірності апроксимації прогнозування безготівкових операцій в банках України, що дорівнює 1, свідчить про абсолютну точність побудованої моделі для даного набору даних. Це означає, що модель повністю відповідає реальним даним і не має похибок у прогнозуванні. Інакше кажучи, усі фактичні значення безготівкових операцій, що були використані для

побудови моделі, ідеально узгоджуються з передбаченими значеннями, що підтверджує високий рівень її ефективності та достовірності. Враховуючи таку високу точність апроксимації, можна очікувати, що модель буде добре прогнозувати майбутні значення, зокрема для 2024-2026 років.

Поліноміальна модель, яка була побудована на основі даних безготівкових операцій в банках України, має вигляд:

$$y=121,45*x^2+1006,2*x+4215,4.$$

Модель є квадратичною (поліноміальною другого ступеня), що дозволяє враховувати не лише лінійні залежності, але й більш складні, нелінійні тенденції, які можуть спостерігатися в динаміці безготівкових операцій.

$121,45*x^2$ – це квадратичний член моделі. Він визначає прискорення або сповільнення зростання безготівкових операцій в залежності від часу. Чим більше значення x , тим більше впливає цей член на результат, що дозволяє відображати швидке зростання безготівкових операцій в майбутньому.

$1006,2*x$ – це лінійний член моделі, який відповідає за поступове збільшення суми безготівкових операцій з кожним роком.

$4215,4$ – це константа моделі, що представляє базову суму безготівкових операцій на початку періоду (для $x=0$).

Для прогнозування значень на 2025-2027 роки використовується формула моделі. Підставимо відповідні значення x (рік) у рівняння:

$$y_{2025}=121,45*4^2 + 1006,2*4 + 4215,4=10183,4 \text{ млрд. грн.}$$

$$y_{2026}=121,45*5^2 + 1006,2*5 + 4215,4=12282,65 \text{ млрд. грн.}$$

$$y_{2027}=121,45*6^2 + 1006,2*6 + 4215,4=14624,8 \text{ млрд. грн.}$$

Графік, що ілюструє ці прогнозовані значення, має вигляд кривої, яка підвищується зі збільшенням року. Це пояснюється квадратичною природою моделі, яка відображає прискорене зростання суми безготівкових операцій в банках України. Рисунок 3.4 демонструє динаміку прогнозованих сум безготівкових операцій на основі даних за попередні роки та прогнозів на 2025-2027 роки.

Рис. 3.4. Динаміка запланованих значень суми безготівкових операцій в банках України (млрд. грн) (побудовано на основі [37])

На графіку показана чітка тенденція до зростання обсягів безготівкових операцій, що вказує на підвищену активність у використанні безготівкових платіжних інструментів серед населення та підприємств України. Цей прогноз дає змогу передбачити розвиток ринку безготівкових розрахунків та допомагає органам управління, банкам і підприємствам коригувати свої стратегії та плани на найближчі роки.

Отримані значення відображають стійку тенденцію до зростання обсягів безготівкових операцій в Україні. Це свідчить про активне зростання ринку безготівкових розрахунків, яке підтримується збільшенням попиту на платіжні картки та інші безготівкові платежі інструменти як серед населення, так і серед підприємств. Графік, що ілюструє ці прогнозовані значення, має вигляд кривої, яка підвищується зі збільшенням року. Це є характерним для квадратичної моделі, яка враховує прискорене зростання в майбутньому, підкреслюючи динамічний розвиток цього сектора. Динаміка прогнозованих сум безготівкових операцій, що представлена на графіку, дає змогу чітко оцінити майбутні тенденції та налаштувати стратегії для розвитку платіжної інфраструктури в Україні. Зроблені прогнози дозволяють органам управління, банкам та підприємствам ефективно планувати свої дії в контексті розвитку ринку безготівкових розрахунків, враховуючи очікуване зростання обсягів

безготівкових операцій в найближчі роки. Це також дозволяє прогнозувати потреби в удосконаленні платіжної інфраструктури та захисту платіжних систем від потенційних загроз.

Економіко-математичні моделі підвищення ефективності системи безготівкових розрахунків включають порівняння різних умов та напрямків проведення платежів. Для цього в аналізі використовуються методи економіко-математичних розрахунків, зокрема критерії максімаксу, Баєса, Лапласа, Вальда (мінімаксу), Севіджа та Гурвіца. Варто відзначити, що рівень освіти суттєво впливає на популярність платіжних карток. Так, лише близько 15% осіб із початковою освітою володіють хоча б однією платіжною картою, у порівнянні з майже 89% осіб із вищою освітою [62, с. 273]. Однак, рівень освіти в даному контексті виступає радше як індикатор «відкритості» до нововведень, і сам по собі не є достатнім фактором, оскільки його вплив частково поглинається впливом заробітної плати, яка, як правило, зростає разом із рівнем освіти. У зв'язку з цим, важливим показником є також частота використання Інтернету, що демонструє тенденцію до володіння платіжними картками серед більш «сучасної» частини суспільства – осіб, які активно користуються Інтернетом.

Також можна припустити, що люди з низьким рівнем доходу або без нього, ймовірно, не проявлятимуть значного інтересу до новітніх платіжних технологій, таких як карткові платежі. Натомість особи з вищим рівнем доходу, як правило, більш схильні до таких інновацій. Тому важливим фактором є матеріальний статус особистості. Проте варто зазначити, що питання залишається відкритим: чи впливає рівень доходу особи або фінансовий стан її родини на рішення про використання платіжної картки.

Додаток 3 містить змінні, що використовуються в аналізі, зокрема, наявність платіжної картки, безпека онлайн-платежів, стать, вік, місце проживання, рівень освіти, кількість дітей у родині, рівень доходу в домогосподарстві, а також заробіток респондента. Виявлено, що в модель доцільно включити як рівень доходу окремої особи, так і доходи

домогосподарства, оскільки вони взаємопов'язані і мають значущий вплив на ймовірність володіння платіжною картою. Крім того, рішення використовувати платіжну картку може залежати від рівня довіри до банківської системи. Наприклад, старші люди часто бояться використовувати «нематеріальні» платіжні засоби, через відсутність фізичного контакту з грошима, що може спричиняти побоювання щодо їх безпеки. Молодші покоління також можуть не повністю довіряти банківській системі, що також впливає на їхній вибір платіжних інструментів.

Щодо організаційно-економічних інновацій у сфері безготівкових розрахунків, вони передбачають удосконалення внутрішніх систем проведення платежів, що включає модернізацію платіжних інфраструктур, впровадження нових технологій і стандартів для пришвидшення і полегшення процесу безготівкових платежів. Ці інновації орієнтовані на поліпшення доступності, зручності та безпеки безготівкових розрахунків, що в свою чергу сприяє розвитку більш ефективної та цифровізованої економіки.

У процесі апробації моделі економічного прогнозування безготівкових платежів будуть застосовані критерії максімаксу, Баєса, Лапласа, Вальда (мінімаксу), Севіджа та Гурвіца. Для вибору умов проведення безготівкових розрахунків буде розглянуто три варіанти, що залежать від суми платежу: 1,1%, 0,9%, 0,75%; 0,85%, 1,05%, 1,15%; 0,80%, 0,91%, 1,11%. Вихідні умови для моделювання, зокрема значення вартості розрахунків (% від суми платежу), а також ймовірність 0,6/0,2/0,2, наведено на рис. 3.5.

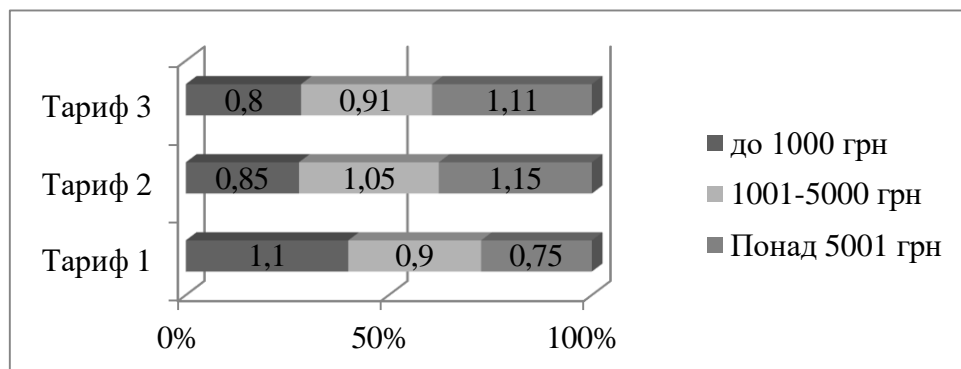

Рис. 3.5. Вихідні умови проведення моделювання на основі вартості розрахунків (% від суми платежу) (розроблено автором)

Для обґрунтування виду безготівкових розрахунків на основі критерію максимаксу (%) від суми платежу розраховується максимальний елемент для кожного тарифу, як показано на рис. 3.6.

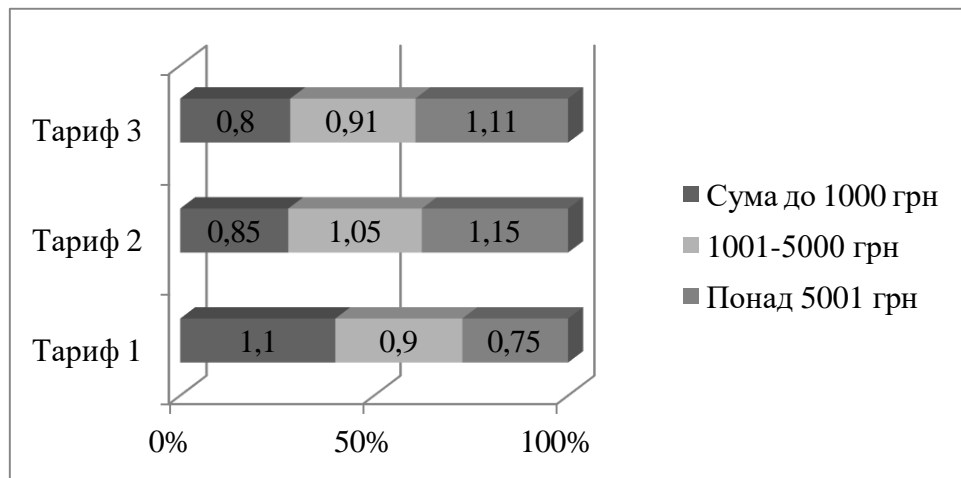

Рис. 3.6. Обґрунтування виду безготівкових розрахунків за критерієм максимаксу (% від суми платежу) (розроблено автором)

Обґрунтування вибору виду безготівкових розрахунків за критерієм максимаксу здійснюється на основі стратегії (тарифного плану), що обирається в залежності від суми операції. Таким чином, з набору значень максимальним елементом є 1,15, що відповідає другому тарифному плану. Отже, обирається тариф 2.

Згідно з критерієм Байєса, оптимальним варіантом є та стратегія (чиста) A_i , яка максимізує середній виграш або мінімізує середній ризик r . Розрахунок середнього виграшу для кожного тарифу виглядає наступним чином:

$$\sum(a_1, j_r) = 1,1 \times 0,6 + 0,9 \times 0,2 + 0,75 \times 0,2 = 0,99.$$

$$\sum(a_2, j_r) = 0,85 \times 0,6 + 1,05 \times 0,2 + 1,15 \times 0,2 = 0,95.$$

$$\sum(a_3, j_r) = 0,80 \times 0,6 + 0,91 \times 0,2 + 1,11 \times 0,2 = 0,884.$$

Таким чином, згідно з критерієм Байєса, оптимальний тариф для вибору є тариф 1, оскільки він дає найбільший середній виграш (0,99).

Обґрунтування вибору виду безготівкових розрахунків на основі критерію Байєса (% від суми платежу) представлено на рис. 3.7.

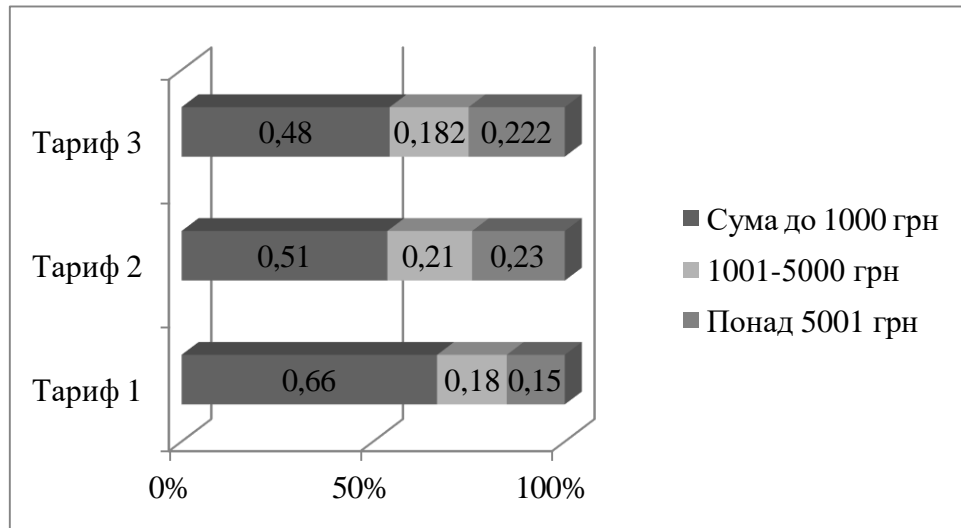

Рис. 3.7. Обґрунтування виду безготівкових розрахунків за критерієм Байєса (% від суми платежу) (розроблено автором)

Вибір стратегії здійснюється на основі порівняння результатів. З набору значень максимальним є 0,99, що відповідає першому тарифному плану. Таким чином, згідно з критерієм Байєса, обирається тариф 1.

При однакових ймовірностях для всіх можливих станів вибору застосовується принцип Лапласа, який передбачає рівноймовірність кожного з них (рис. 3.8).

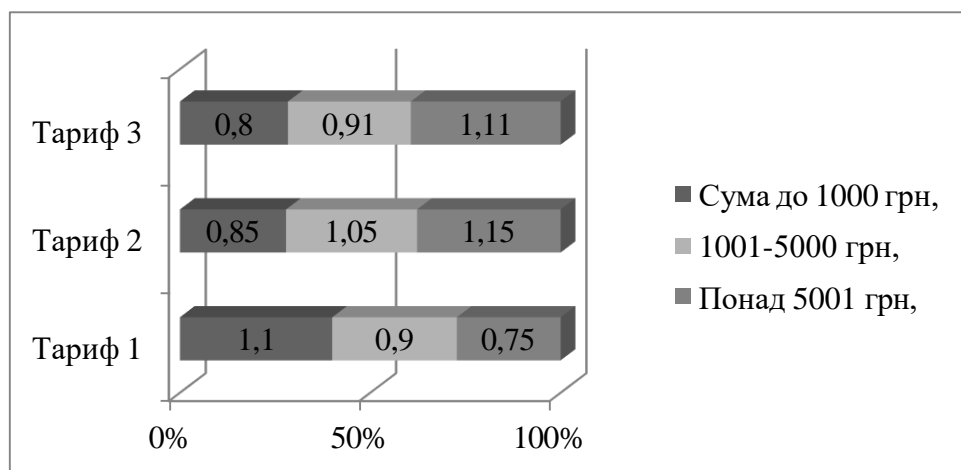

Рис. 3.8. Обґрунтування виду безготівкових розрахунків за критерієм Лапласа (% від суми платежу) (розроблено автором)

Вибір стратегії здійснюється шляхом обчислення сум для кожного тарифу. З результатів максимальним є 1,15, що відповідає другому тарифному плану. Таким чином, згідно з критерієм Лапласа, обирається тариф 2.

Отже, застосування економіко-математичних моделей для прогнозування безготівкових операцій дозволяє ефективно оцінити динаміку розвитку платіжних систем в Україні. Поліноміальні моделі тренду продемонстрували високу точність прогнозів для майбутніх років, що підтверджується високим рівнем апроксимації і достовірності. Прогнозоване зростання кількості та суми безготівкових операцій в банках України свідчить про подальший розвиток безготівкових платежів, що має важливе значення для банківської системи і її стратегічного планування. Очікуване зростання на ринку безготівкових розрахунків є результатом удосконалення платіжних технологій, підвищення фінансової грамотності та розвитку національної платіжної системи, що відкриває нові можливості для оптимізації фінансових процесів і покращення інфраструктури платіжних послуг.

3.2. Розробка рекомендацій щодо забезпечення підтримки та вдосконалення безготівкових розрахунків АТ КБ «Приватбанк»

Безготівкові розрахунки стали основним елементом сучасної економіки, сприяючи зручності та безпеці фінансових операцій. Зокрема, у банківському секторі важливу роль відіграє вдосконалення системи безготівкових платіжних інструментів, що вимагає активного впровадження інноваційних технологій і адаптації до нових економічних реалій. Для АТ КБ «Приватбанк», як одного з найбільших банків України, забезпечення безперебійної роботи платіжних систем та підвищення рівня безпеки платіжних операцій є критично важливими аспектами в умовах війни та нестабільної економічної ситуації. Враховуючи ці обставини, розробка рекомендацій щодо вдосконалення безготівкових розрахунків стає необхідним кроком для забезпечення стабільності фінансової інфраструктури.

Інструментами удосконалення системи безготівкових розрахунків в Україні є прийняття відповідного законодавства, яке передбачає впровадження цифрових активів у процеси дистанційних розрахунків. Важливим етапом удосконалення цієї системи стане інтеграція цифрових валют у фінансові обіги. Більшість центральних банків на сьогодні вивчають питання використання цифрових валют центральних банків (CBDC), і понад половина з них вже впроваджує пілотні проекти або проводить експериментальні випробування [43, с. 151].

У сучасних умовах загальновизнаним є твердження, що ефективний розвиток економіки та її конкурентоспроможність прямо залежить від рівня інновацій, що реалізуються її суб'єктами. Для аналізу стану інноваційного розвитку безготівкових розрахунків в Україні необхідно насамперед звернутися до поняттєвого визначення інновацій. Згідно з Законом України «Про інноваційну діяльність», інноваційною діяльністю є «діяльність, спрямована на використання та комерціалізацію результатів наукових досліджень і розробок, що призводить до випуску нових конкурентоспроможних товарів і послуг» [15, с. 47].

Банківський сектор активно розвиває цифровізацію з метою підвищення своєї конкурентоспроможності та забезпечення зростання прибутковості. Великі банки мають можливість отримувати значні переваги завдяки масштабам своєї діяльності та великим інвестиціям, що створює ефект вигод масштабу. Це, в свою чергу, може призвести до більш концентрованої банківської системи, де великі банки будуть домінувати, а дрібні та місцеві банки з обмеженою клієнтською базою можуть зникнути з ринку. Вважаємо, що одним із важливих кроків для розвитку безготівкових розрахунків є оптимізація інфраструктури для використання розрахункових карток, мобільних гаманців, онлайн-платежів та подібних сервісів. Однією з інновацій, яка стимулює клієнтів до використання безготівкових розрахунків, є система cashback. Незважаючи на свою простоту, ця система має значний маркетинговий ефект [33, с. 1212].

Ще одним важливим кроком у розвитку безготівкових розрахунків стало впровадження систем Google Pay та Apple Pay, які були запроваджені 1 листопада 2017 року та 17 травня 2018 року відповідно. Ці системи дозволяють клієнтам здійснювати платежі через смартфони або смарт-годинники за допомогою технології NFC, що сприяє розвитку безготівкових розрахунків та підвищенню зручності для користувачів. Згідно з дослідженням компанії KPMG, банківська система України зазнає глибокої трансформації, що відбудеться в наступному десятилітті. Важливими елементами цієї трансформації є зростаюча роль штучного інтелекту, який стане фінансовим консультантом для клієнтів, а також розширення каналів комунікації з клієнтами та активне впровадження цифрових валют і нових методів розрахунків [18, с. 349]. Ще однією важливою інновацією є електронні платежі, що відповідають сучасним вимогам ефективності та безпеки. Вони не потребують наявності готівки при здійсненні транзакцій, а також дозволяють виконувати платежі в будь-який час і з будь-якого місця.

Розмір банку є важливим чинником для успішного впровадження інновацій. Великі банки мають достатньо значні активи для інвестування в новітні технології, що дозволяє покращити обслуговування клієнтів без значних змін у фінансовому стані. Це надає великим банкам значну конкурентну перевагу в порівнянні з меншими фінансовими установами.

В залежності від стратегії розвитку кожен банк формує довгостроковий план, спрямований на досягнення стратегічних цілей. Однією з основних складових є стратегії проникнення на ринок, які включають розширення або вихід на нові ринки з новими продуктами чи послугами.

Криптовалюти також мають великий вплив на розвиток безготівкових розрахунків, і цей вплив виявляється в таких аспектах, як: популяризація цифрових активів (наприклад, Bitcoin та Ethereum), спрощення міжнародних переказів, зменшення потреби в посередниках, підвищена конкуренція для традиційних банків, акцент на безпеку та потреба в регулюванні криптовалютних операцій.

Отже, криптовалюти суттєво змінюють сферу безготівкових розрахунків, змушуючи банки адаптувати свої стратегії і підходи до надання фінансових послуг з огляду на нові реалії.

Платіжні системи включають два ключові компоненти: ядро обробки платежів та платіжні засоби користувачів. Ядро обробки відповідає за інструкції та операції, пов'язані з обробкою та розрахунком платежів. Платіжні засоби користувачів включають технології, пристрої та суб'єкти, що забезпечують виконання цих платежів.

У традиційних цифрових платіжних системах роль основних операційних організацій виконують спеціалізовані компанії, що обробляють платежі та надають доступ користувачам до цих систем. При проведенні банківських переказів банки здійснюють перевірку та реєстрацію операцій у своїх облікових системах, використовуючи внутрішні бази даних, а також інші структурні підрозділи. Контроль за фінансовими операціями забезпечують банки та інші довірені установи, гарантуючи правильність та безпеку платежів. Хоча цей процес має певні переваги, він може бути повільним та витратним через багатоступеневі операції та обмеження, пов'язані з організаційною структурою.

Декілька суб'єктів, у тому числі центральні банки, беруть участь у передачі інформації та проведенні остаточних розрахунків між банками. Користувачі можуть здійснювати перекази через веб-сайти банків, чеки або безпосередньо в відділеннях банків. Платіжні точки доступу визначають рівень використання платіжних засобів користувачів.

У системах цифрових валют існує суттєва різниця між підходами, що дозволяють участь всіх користувачів у процесі перевірки («відкриті системи цифрових валют») та системами, що обмежують участь до авторизованих валідаторів («закриті системи цифрових валют»). У таких системах, що функціонують на основі цифрових валют, платіжні інструменти користувачів в основному використовуються через цифрові гаманці. Ці гаманці є

програмними додатками, які дозволяють здійснювати платежі через мобільні пристрої.

Довіра є ключовим елементом будь-якої платіжної системи. У дистрибутивних мережах без дозволу довіра базується на незмінності реєстру, коли достатня кількість валідаторів не бере участь у змові для зміни історії реєстрації. У таких мережах довіра формується завдяки наявності великої кількості чесних вузлів, що ускладнює спроби маніпуляцій з реєстром, роблячи його захищеним від несанкціонованих змін.

Безготівкові розрахунки займають важливе місце в сучасній економіці, особливо в умовах економічних і соціальних змін, які спричиняються різними факторами, включаючи війну. Під час воєнного конфлікту важливість безготівкових платежів значно зростає, оскільки вони дозволяють забезпечити безперервність економічних процесів навіть в умовах обмеження фізичного доступу до грошей і банківських установ. АТ КБ «Приватбанк» займає провідну роль в забезпеченні безготівкових розрахунків в Україні, і тому вдосконалення цієї системи є важливим завданням для стабільності економіки.

Табл. 3.1 містить основні рекомендації щодо підтримки та вдосконалення безготівкових розрахунків в АТ КБ «Приватбанк» з урахуванням особливостей війни в Україні. Вона враховує проблеми, з якими стикаються банківські установи в умовах воєнного часу, та пропонує конкретні кроки для їх вирішення.

Таблиця 3.1

**Рекомендації щодо забезпечення підтримки та вдосконалення
безготівкових розрахунків АТ КБ «Приватбанк» (розроблено автором)**

№	Рекомендація	Характеристика	Очікуваний ефект
1	Покращення безпеки платіжних систем	Впровадження багатофакторної аутентифікації та системи захисту від шахрайства для онлайн-платежів і мобільних додатків.	Зниження рівня шахрайства та підвищення довіри клієнтів.
2	Розвиток альтернативних платіжних каналів	Розширення доступу до безготівкових розрахунків через мобільні додатки, SMS-банкінг, електронні гроші та криптовалюти.	Збільшення доступу до безготівкових платежів для різних верств населення.

Продовження табл. 3.1

№	Рекомендація	Характеристика	Очікуваний ефект
3	Забезпечення стабільності платіжних систем в умовах війни	Адаптація платіжних систем до умов обмеженого доступу до Інтернету та бойових дій (наприклад, через знижені тарифи на перекази в умовах війни).	Безперебійне надання послуг навіть в екстремальних умовах.
4	Підтримка внутрішніх та міжнародних переказів	Вдосконалення системи переказів в умовах обмеженого доступу до міжнародних платіжних мереж через альтернативні канали (локальні мережі).	Підвищення доступності міжнародних переказів, включаючи сільські райони та зони бойових дій.
5	Запровадження цифрових валют центрального банку (CBDC)	Підтримка ініціатив з впровадження цифрових валют для спрощення транзакцій та забезпечення стабільності платіжної системи.	Підвищення надійності безготівкових розрахунків, скорочення впливу інфляції та економічної нестабільності.
6	Покращення клієнтської підтримки та навчання	Запуск програм для навчання клієнтів щодо безпечного використання електронних платіжних інструментів і онлайн-сервісів Приватбанку.	Збільшення використання безготівкових платежів серед населення, зниження помилок при їх використанні.
7	Розширення доступу до фінансових послуг для переселенців	Спрощення процедури відкриття рахунків та використання платіжних систем для внутрішньо переміщених осіб та жителів зони бойових дій.	Підтримка внутрішньо переміщених осіб, полегшення їх фінансової інтеграції.
8	Інтеграція з новими платіжними системами та технологіями	Впровадження нових платіжних систем (QR-коди, NFC, цифрові платіжні платформи) для забезпечення більш зручних і швидких платіжних операцій.	Підвищення ефективності та доступності безготівкових платіжних операцій.

В умовах війни важливим є підвищення рівня безпеки фінансових операцій. Впровадження багатофакторної аутентифікації допоможе знизити рівень шахрайства, захистить клієнтів і банк від кіберзагроз. Для покращення доступу до безготівкових платежів важливо впроваджувати нові технології та канали, такі як мобільні додатки, криптовалюти, і альтернативні системи електронних грошей, щоб користувачі могли здійснювати платежі за будь-яких умов. Забезпечення безперебійної роботи платіжних систем є критично важливим під час воєнних дій. Для цього потрібно адаптувати системи до можливих обмежень в інтернет-з'єднанні та бойових умовах. Також в умовах війни важливо зберегти можливість здійснювати внутрішні і міжнародні

перекази, тому доцільно налагодити роботу з альтернативними платіжними системами.

Цифрові валюти можуть стати стабільним інструментом для безготівкових розрахунків, оскільки вони менш вразливі до інфляційних процесів і економічної нестабільності. В умовах війни багато людей можуть не володіти достатньо знань щодо безпечного використання онлайн-платежів. Важливо проводити навчальні заходи і створювати доступні інструкції для клієнтів. Важливим завданням є забезпечення фінансових послуг для внутрішньо переміщених осіб, щоб вони могли швидко відновити фінансові зв'язки та отримати підтримку. Постійно розвиваються нові технології для безготівкових платежів. Впровадження таких інструментів, як NFC, QR-коди, допоможе значно підвищити ефективність та зручність безготівкових операцій.

В умовах війни безготівкові розрахунки стають не лише зручним, але й необхідним інструментом для підтримки економічної діяльності в Україні. Приватбанк має можливість стати провідним лідером в удосконаленні цих процесів, враховуючи новітні технології та адаптацію до умов нестабільності. Запровадження запропонованих рекомендацій дозволить не лише забезпечити безперебійність платіжних операцій, але й покращити рівень безпеки, доступності та ефективності безготівкових розрахунків для всіх клієнтів, включаючи осіб, що опинились у зонах бойових дій.

Отже, розвиток безготівкових розрахунків в АТ КБ «Приватбанк» вимагає впровадження інноваційних технологій, таких як багатофакторна аутентифікація, альтернативні платіжні канали та адаптація до умов війни. Враховуючи новітні виклики, зокрема військовий конфлікт в Україні, важливо забезпечити безперебійну роботу платіжних систем, знизити рівень шахрайства та підвищити довіру клієнтів.

Для оцінки ефективності запропонованих напрямів удосконалення організації безготівкових операцій банку доцільно розрахувати заплановані значення показників Звіту про прибутки і збитки в АТ КБ «ПриватБанк»,

використовуючи динаміку показників за 2021-2023 роки (табл. 2.2 роботи). У табл. 3.2 використано наявні дані для 2021-2023 років, а також припущення зміни показників для 2024-2026 років.

Таблиця 3.2

Заплановані значення Звіту про прибутки і збитки в
АТ КБ «ПриватБанк» (млн. грн) (розраховано автором на основі [38])

Показники	2021	2022	2023	2024 (план)	2025 (план)	2026 (план)
Процентні доходи (млн. грн)	35854	43686	66238	75000	82000	90000
Процентні витрати (млн. грн)	6537	3768	6516	7000	7400	7800
Чистий процентний дохід (млн. грн)	29317	39918	59622	68000	74600	82200
Комісійні доходи (млн. грн)	35057	32945	41589	47000	51500	56500
Комісійні витрати (млн. грн)	11840	12505	17150	18000	19000	20000
Результат від операцій з іноземною валютою (млн. грн)	3226	14655	10174	10500	11000	11500
Результат від переоцінки іноземної валюти (млн. грн)	1017	-7760	-1076	-1500	-1200	-1000
Витрати на виплати працівникам (млн. грн)	8904	10096	10552	11500	12200	13000
Амортизаційні витрати (млн. грн)	2183	1970	2175	2200	2300	2400
Інші адміністративні та операційні витрати (млн. грн)	2348	10473	10946	12000	12500	13000
Інші доходи (млн. грн)	1286	2815	2173	2500	2700	2900
Прибуток до оподаткування (млн. грн)	35067	34672	72766	90000	100000	110000
Витрати на податок на прибуток (млн. грн)	17	4474	35001	40000	42000	44000
Прибуток за рік (млн. грн)	35050	30198	37755	50000	58000	66000

Табл. 3.2 містить розраховані заплановані значення показників для 2024-2026 років на основі тенденцій, спостережених у попередні роки, а також врахування впливу покращення безготівкових операцій.

Процентні доходи показують значне зростання з 35854 млн грн у 2021 році до 66238 млн грн у 2023 році, що становить приріст на 84,74%. Це свідчить про те, що банк збільшував свою прибутковість за рахунок надання кредитів та інших фінансових продуктів. Враховуючи заплановане вдосконалення безготівкових операцій, можна очікувати подальше

збільшення процентних доходів у 2024-2026 роках. Прогнозоване значення на 2024 рік становить 75 000 млн грн, а до 2026 року досягне 90 000 млн грн.

Процентні витрати залишаються відносно стабільними з 6537 млн грн у 2021 році до 6516 млн грн у 2023 році. Вони можуть зростати через зростання кредитної активності та вартості залучення ресурсів. З урахуванням розвитку безготівкових операцій і можливого збільшення кредитних обсягів у 2024-2026 роках, витрати можуть збільшитися до 7800 млн грн у 2026 році.

Чистий процентний дохід зростає з 29317 млн грн у 2021 році до 59622 млн грн у 2023 році. Прогноз на 2024-2026 роки показує зростання цього показника, що свідчить про ефективність збільшення процентних доходів при оптимізації витрат. Заплановане значення на 2024 рік становить 68 000 млн грн, а до 2026 року – 82 200 млн грн.

Зростання комісійних доходів з 35057 млн грн у 2021 році до 41589 млн грн у 2023 році свідчить про поступове збільшення попиту на комісійні послуги, зокрема через безготівкові операції, що є основою запланованих змін. Очікується, що цей показник буде рости до 47 000 млн грн у 2024 році, а до 2026 року досягне 56500 млн грн.

Комісійні витрати зросли з 11840 млн грн у 2021 році до 17150 млн грн у 2023 році. Це пов'язано з тим, що збільшення комісійних доходів потребує певних витрат на обслуговування платіжних систем та інших фінансових послуг. Очікується, що витрати продовжать рости до 20000 млн грн у 2026 році.

Результат від операцій з іноземною валютою демонструє значне зростання у 2022 році, однак у 2023 році відбулося зниження. Прогноз на 2024-2026 роки вказує на стабільне збільшення результатів з цих операцій, досягнувши 11500 млн грн у 2026 році.

Результат від переоцінки іноземної валюти залишатиметься від'ємним, що є наслідком валютних коливань, однак ця сума зменшуватиметься до 1000 млн грн у 2026 році завдяки стабілізації валютної ситуації.

Витрати на виплати працівникам збільшуватимуться разом із зростанням обсягів діяльності банку. Прогноз на 2024-2026 роки вказує на зростання витрат до 13 000 млн грн у 2026 році, що відповідає розширенню банківських операцій.

Інші адміністративні та операційні витрати також зростатимуть із збільшенням кількості операцій, потреби у розвитку ІТ-інфраструктури та інших витрат на забезпечення безготівкових операцій.

Заплановані показники прибутку до оподаткування і прибутку за рік відображають позитивну динаміку зростання прибутковості банку завдяки вдосконаленню безготівкових операцій. Прогноз на 2024 рік передбачає прибуток до оподаткування в 90000 млн грн, а на 2026 рік цей показник може досягти 110000 млн грн.

Заплановані зміни, пов'язані з удосконаленням безготівкових операцій у АТ КБ «ПриватБанк», призведуть до суттєвого зростання показників прибутковості. Прогнозований приріст комісійних доходів, процентних доходів і результатів від операцій з іноземною валютою має забезпечити стабільне зростання чистого доходу банку. Водночас витрати, зокрема на виплати працівникам та адміністративні витрати, також зростатимуть, але цей зростаючий витратний тиск буде компенсований збільшенням обсягів діяльності банку. Це дасть змогу отримати значний приріст прибутку у 2024-2026 роках.

Отже, розробка рекомендацій щодо вдосконалення безготівкових розрахунків для АТ КБ «Приватбанк» повинна орієнтуватися на актуальні економічні умови, включаючи виклики, пов'язані з війною в Україні. Першочерговою є необхідність зміцнення системи безпеки фінансових операцій через впровадження інноваційних технологій, таких як багатофакторна аутентифікація. Також варто звернути увагу на підтримку розвитку цифрових валют та інтеграцію мобільних платіжних систем, що значно підвищать зручність користування безготівковими інструментами. Адаптація до нових реалій вимагає продовження роботи над розширенням

інфраструктури для онлайн-платежів та безконтактних технологій, а також удосконалення нормативної бази для забезпечення стабільності фінансової системи в умовах воєнного часу.

ВИСНОВКИ

За результатами проведеного дослідження варто зробити відповідні висновки:

Економічна сутність безготівкових розрахунків полягає у тому, що вони виступають одним із важливих елементів сучасної фінансової системи, сприяючи швидкому й ефективному обміну коштами між економічними суб'єктами. До основних ознак безготівкових розрахунків належить їхнє здійснення шляхом переказів між банківськими рахунками без використання готівкових коштів. Безготівкові розрахунки забезпечують прозорість фінансових операцій, підвищують рівень безпеки та дозволяють державі контролювати законність платежів і виявляти приховані доходи. Таким чином, безготівкові розрахунки є не тільки зручним інструментом для бізнесу та населення, але й суттєво впливають на розвиток економіки та вдосконалення фінансового механізму країни.

Сучасні методи та інструменти безготівкових розрахунків відображають нові економічні потреби в зручності, швидкості й безпеці фінансових операцій. Поширення безготівкових платежів, зокрема банківських переказів, електронних гаманців, карткових розрахунків, мобільних платежів та інших електронних систем, значно спрощує транзакції для користувачів. Кожен метод має свої унікальні переваги та обмеження, що дозволяє вибрати оптимальне рішення відповідно до потреб користувача. Завдяки стрімкому розвитку технологій та зміні поведінки споживачів, безготівкові розрахунки стають все більш популярними, інтегруючись у повсякденну фінансову практику та сприяючи підвищенню ефективності економічних процесів.

Нормативно-правова база здійснення безготівкових розрахунків в Україні забезпечує правове підґрунтя для ефективного функціонування платіжної системи, сприяючи безпечному та прозорому середовищу для проведення фінансових операцій. Ця база включає основні законодавчі акти, що регулюють права й обов'язки суб'єктів, принципи функціонування банківської системи, а також порядок використання платіжних інструментів і послуг. Завдяки комплексній нормативній підтримці, безготівкові розрахунки

в Україні можуть виконуватися у відповідності до міжнародних стандартів, сприяючи економічному розвитку та підвищенню рівня фінансової інклюзивності.

АТ КБ «ПриватБанк» є провідною банківською установою України, яка зберігає лідерські позиції в банківському секторі за обсягами активів, депозитів і широкою мережею відділень. Банк надає широкий спектр фінансових послуг, орієнтуючись на розвиток інновацій та цифрових рішень, таких як «Приват24», що робить обслуговування клієнтів зручним і доступним. Завдяки ефективній системі управління ризиками та підтримці держави, «ПриватБанк» продовжує стабільно розвиватися та виконувати важливу роль у фінансовій системі України, забезпечуючи доступ до фінансових ресурсів для населення та бізнесу навіть у непростих економічних умовах.

Аналіз ринку безготівкових розрахунків в Україні за 2023 рік свідчить про суттєве зростання кількості і суми операцій з платіжними картками, що є ознакою активного розвитку безготівкових платежів. Загальна кількість операцій збільшилася на 20,1% порівняно з 2021 роком, а їх сума – на 20,5%, що демонструє зростаючу популярність таких платежів серед населення. Внутрішні операції складають переважну більшість, однак війна сприяла значному збільшенню частки транзакцій за кордоном через тимчасове перебування багатьох українців за межами країни. Позитивним індикатором є зростання кількості безконтактних та токенизованих карток, що відповідає сучасним технологічним трендам.

Аналіз ефективності безготівкових розрахунків в АТ КБ «Приватбанк» показав, що банк є провідним учасником на ринку безготівкових платежів в Україні, демонструючи стійке зростання обсягів транзакцій, клієнтської бази та ринкової частки. За останні три роки «ПриватБанк» послідовно впроваджував інноваційні платіжні технології, такі як мобільний банкінг, віртуальні рахунки та QR-коди, що забезпечило зручність, доступність та безпеку фінансових операцій для фізичних та корпоративних клієнтів. Стабільне збільшення кількості операцій і середньої суми платежу свідчить про довіру клієнтів до банку і його інфраструктури, що сприяє розвитку

безготівкової економіки та зниженню обігу готівки в країні.

Економіко-математична модель прогнозування безготівкових розрахунків є важливим інструментом для оцінки динаміки фінансових операцій у банківській сфері, сприяючи ухваленню обґрунтованих рішень. Дана модель надає можливість точно прогнозувати зростання обсягів безготівкових операцій, що зумовлено розвитком платіжних технологій та зміною поведінки споживачів у бік цифрових транзакцій. Висока точність апроксимації моделей для прогнозування кількості та суми безготівкових операцій свідчить про їхню надійність і доцільність використання для стратегічного планування банками та фінансовими установами, особливо в умовах зростаючого попиту на безготівкові платежі послуги.

Пропонуємо підвищити ефективність організації безготівкових розрахунків в АТ КБ «ПриватБанк» на основі удосконалення роботи мобільних додатків, розширення функціональності онлайн-банкінгу та забезпечення доступу до фінансових послуг навіть у складних умовах є пріоритетними завданнями. Рекомендовано також покращити канали комунікації з клієнтами, підвищити рівень обізнаності щодо нових цифрових інструментів та забезпечити оперативне інформування про можливості та переваги безготівкових платежів. Такий підхід сприятиме підвищенню конкурентоспроможності «Приватбанку» та забезпеченню стабільності його платіжної інфраструктури, що є важливим для економічної стійкості країни в період війни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України: Закон України. URL: www.rada.gov.ua (дата звернення: 03.11.2024)
2. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV. Редакція від 01.01.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звернення: 03.11.2024).
3. Цивільний кодекс України. Документ 435-IV, чинний, поточна редакція – Редакція від 01.01.2021, підстава – 942-IX. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, № 40-44, ст. 356. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 03.11.2024)
4. Про Національний банк України: Закон України (остання редакція: N 2922-III (2922-14) від 10.01.2003) (зі змінами та доповненнями). URL: www.rada.gov.ua (дата звернення: 03.11.2024)
5. Про банки та банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 р. № 2121-14. Документ 2121-III, чинний, поточна редакція – Редакція від 19.10.2024, підстава – 3983-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text> (дата звернення: 03.11.2024)
6. Про платіжні послуги: Закон України. Документ 1591-IX, чинний, поточна редакція – Редакція від 20.06.2024, підстава – 3720-IX. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2023, № 10-11, ст.26. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20#Text> (дата звернення: 03.11.2024)
7. Про валюту і валютні операції: Закон України від 21 червня 2018 року № 2473-VIII. Документ 2473-VIII, чинний, поточна редакція – Редакція від 01.07.2024, підстава – 3706-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19#Text> (дата звернення: 03.11.2024).
8. Положення про порядок виконання надавачами платіжних послуг платіжних інструкцій в іноземній валюті та банківських металах: Постанова Правління Національного банку України від 28.07.2008 року. № 216. Документ z0910-08, чинний, поточна редакція – Редакція від 28.12.2023, підстава –

v0179500-23. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0910-08#Text> (дата звернення: 03.11.2024).

9. Про затвердження Положення про порядок емісії та еквайрингу платіжних інструментів: Постанова Правління НБУ від 29.07.2022 № 164. Документ v0164500-22, чинний, поточна редакція – Редакція від 14.03.2023, підстава – v0021500-23. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0164500-22#Text> (дата звернення: 03.11.2024)

10. Про затвердження Інструкції про порядок відкриття та закриття рахунків користувачам надавачами платіжних послуг з обслуговування рахунків, затверджена постановою Правління НБУ від 29.07.2022 № 163. Документ v0163500-22, чинний, поточна редакція – Редакція від 28.12.2023, підстава – v0179500-23. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0163500-22#Text> (дата звернення: 03.11.2024)

11. Про деякі питання здійснення безготівкових розрахунків в Україні в умовах особливого періоду: Постанова Правління Національного банку України від 16 жовтня 2024. № 125. URL: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_16102024_125 (дата звернення: 14.11.2024)

12. Банківський нагляд: навч. посіб. В. П. Пантелєєв; Харків. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2017. 350 с.

13. Банківська система: навчальний посібник; за заг. ред. Н. С. Ситник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 580 с.

14. Белінська Г. В. Актуальні проблеми банківської системи України: причини виникнення та шляхи розв'язання. *Фінанси, облік, банки*. 2016. № 1 (21). С. 34-42.

15. Брайченко С. М., Колісник А. С., Майстренко С. В., Фоменко В. М. Правові аспекти організації безготівкових розрахунків у діяльності суб'єктів господарювання. *Фінансовий простір*. 2021. № 2 (42). С. 45–50.

16. Васильченко З. М., Пилипенко А. М. Аналіз ринку платіжних карток та платіжної інфраструктури. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 37. URL: <http://surl.li/oout> (дата звернення: 03.11.2024).

17. Верес І., Ярега Я. Електронні гроші та криптовалюта як засоби розрахунків у сфері електронної комерції. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 11. С. 10–15.

18. Гострик О. М., Орлик О. В. Ефективність використання інноваційних технологій при безготівкових розрахунках. *Наукові проблеми господарювання на макро-, мезо- та мікроекономічному рівнях : зб. матеріалів XXI Міжнар. наук.-практ. конф. Одеського національного економічного університету, 26-27 квітня 2023 р.* Одеса : ОНЕУ, 2023. С. 348–349.

19. Деревянко Б. В. Ризики здійснення операцій з криптовалютою (біткойнами) громадян і суб'єктів господарювання України. *Форум права*. 2017. № 3. С. 33–39.

20. Деревянко Б. В. Про порівняння господарської діяльності з видобутком криптовалюти («майнінгом») та здійсненням операцій із нею. *Право України*. 2018. № 5. С. 164–175.

21. Дзюблюк О., Луців Б., Чайковський Я. Сучасний розвиток ринку платіжних карток у цифровій економіці. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії і практики*. 2022. Т. 6. № 47. С. 51–64.

22. Жаворонок А.В., Вікнянська А.О., Савчук Д.Г. Вплив комісійних надходжень на формування доходів комерційного банку. *Причорноморські економічні студії*. 2020. Вип. 50-2. С. 117-124.

23. Зайцева Л. О. Банківська система України: стан, проблеми розвитку. *Бізнес Інформ: економіка, фінанси, грошовий обіг і кредит*. 2018. № 1. С. 280-285.

24. Зоря О. П. Методологічні засади формування інформації про доходи, витрати, фінансові результати звітних сегментів та її розкриття у фінансовій звітності банківської установи. *Науково-практичний журнал Інвестиції: практика та досвід*. Київ. 2018. № 15. С. 29-32.

25. Калініченко Л. Л., Мельник Л. Г., Літвінова А. М., Коблянська І. І., Кубатко О. В. Амбівалентність етичних принципів у цифровому переході. Підприємство та інновації. 2024. № 30. С. 14-20.
26. Ковалів М. В., Єсімов С. С., Назар Т. Я. та ін. Банківське право України : навч. посіб. Львів : СПОЛОМ, 2023. 256 с.
27. Коваленко В. В. Науково-методичні підходи до діагностики фінансового стану банків. *Ефективна економіка*. 2020. № 8. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/8_2020/8.pdf (дата звернення: 03.11.2024).
28. Костюк В.А., Стеренчук М.М. Управління доходами і витратами банку. *Приазовський економічний вісник*. 2020. №6 (23), С. 230-233.
29. Ларіонова К. Л., Безвух С. В. Достатність власного капіталу банків України в 2015-2017 роках: стан, проблеми та шляхи вирішення. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2018. Випуск 22. С. 811-818.
30. Луцик М. В. Аналіз ринку безготівкових розрахунків. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2020. Вип. 42. С. 171–177.
31. Мандрик В.О., Мороз В.П. Законодавче регулювання обігу крипто валют в Україні, проблеми та перспективи їх розвитку. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2019. Т. 29. № 4. С. 67–71.
32. Мулик Т. О., Мулик Я. І. Оцінка достатності капіталу вітчизняних банків як запорука їх надійності. *Ефективна економіка*. 2021. № 7. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/7_2021/75.pdf (дата звернення: 03.11.2024).
33. Наймі-Садіг А., Асгарі Т. і Рабієі М. Цифрова трансформація в ланцюжку створення вартості банківських послуг. 2022. № 13. С. 1212–1242.
34. Науменкова С. В., Міщенко В. І., Міщенко С. В. Макроекономічні аспекти оцінювання достатності капіталу банків в Україні. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2017. № 2. С. 4-16.
35. Олешко А. А. Інноваційні тенденції розвитку безготівкової економіки. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 10. С. 22–25.

36. Орлик О. В., Гострик О. М. Аналіз ринку безготівкових розрахунків в Україні. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*. 2024. № 1-2. С. 34-41.

37. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/u-prioriteti-ukrayintsiv--bezgotivkovi-ta-bezkontaktni-rozrahunki-platijnimi-kartkami> (дата звернення: 03.11.2024)

38. Офіційний сайт АТ КБ «ПриватБанк». URL: <https://privatbank.ua/about/contacts> (дата звернення: 03.11.2024)

39. Пасічник І. В., Лозовий С. В., В'язовий С. М. Новітні форми безготівкових розрахунків у контексті підвищення конкурентоспроможності банків. *Інфраструктура ринку*. 2019. Вип. 37. С. 637–642.

40. Пільгуй С. Антикризове управління в забезпеченні фінансової стійкості банківської системи України: сучасний стан, проблеми та напрями вдосконалення. *Соціально-економічні проблеми і держава*. 2017. Вип. 2(17). С. 126-134.

41. Пиріг С. О., Ішук Л. І., Олександренко І. В. Оцінка рівня ринку платіжних карток та чинники впливу на його розвиток. *Економічний форум*. 2021. № 1. С. 184–192.

42. Пацула О. І. Стійкість та надійність банківської системи України у період дії правового режиму воєнного стану. *Безпекові аспекти управління організаціями в умовах війни та повоєнної відбудови держави: матеріали круглого столу*. Львів: ЛьвДУВС, 2023. С. 226-229

43. Правдиківська І. І., Дорошенко Н. О. Вплив війни на банківську систему України. *«Молодий вчений»*. 2023. № 9 (109). С. 150-153.

44. Рибалко А. С., Зайцев О. В. Сучасні підходи до аналізу фінансових результатів діяльності банківської установи. *Економіка та суспільство*, 2020. № 21. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/37/36> (дата звернення: 03.11.2024).

45. Рисін В. В. Фінансова стійкість банку: чинники та особливості її забезпечення. *Ефективна економіка*. 2021. № 3. URL:

http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/3_2021/3.pdf (дата звернення: 03.11.2024)

46. Руда О. Л. Сучасний стан банківської системи України та її конкурентоспроможність. *Ефективна економіка*. 2019. № 4. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=7013> (дата звернення: 03.11.2024)

47. Семенча І. Є. Аналіз сучасного стану активів банків та джерела їх формування. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. Вип. 11. С. 790-793.

48. Семенча І. Є. Горбулова Ю. Р. Фінансова стійкість та стабільність у банківській діяльності: розмежування понять та аналіз дефініцій. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2020. Випуск 32. С. 81–85.

49. Синюк А. О. Методичні підходи до визначення бізнес-моделей банків в Україні. *Науковий погляд: економіка та управління*. 2020. №3 (69). С. 120-131.

50. Сисоєнко І. А., Карлюка Д. О. Оцінка фінансових результатів банківської діяльності. *Інфраструктура ринку*. 2021. № 41. С. 297-301.

51. Сисоєнко І., Карлюка Д. Аналіз основних фінансових показників діяльності банків України. *Підприємництво та інновації*. 2023. № 23. С. 132-137.

52. Ситник Н. С., Стасишин А. В., Блащук-Девяткіна Н. З., Петик Л. О. Банківська система : навч. посібник. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 580 с.

53. Скрипник М. І., Шевченко Л. В. Особливості та проблемні аспекти аудиту безготівкових розрахунків. *Ефективна економіка*. 2020. № 11.

54. Соколова Х. О., Волкова В. В. Активи та пасиви банків України: сучасний стан та фактори впливу. *Економіка і організація управління*. 2018. № 4 (32). С. 65-74.

55. Стечишин Т. Б., Малахова О. Л. Банківська справа : навч. посібник. Тернопіль : ТНЕУ, 2018. 404 с.

56. Устименко В. А., Полищук Н. Ю. Про стан правового забезпечення обігу криптовалют в Україні: погляд крізь призму зарубіжного досвіду. *Економіка та право*. 2018. № 1 (49). С. 60–65.

57. Фатоне Л., Маріані Ф. Управління системними ризиками в динамічній моделі банківської системи зі стохастичними активами та пасивами. *J Econ Interact Coord*. 2021. № 15. С. 183–219.

58. Фатюха Н. Г. Методологічні засади визначення доходів та витрат банківської установи. *Тиждень науки. Тези доповідей науково-практичної конференції*, Запоріжжя, 15–19 квітня 2019 р. Запоріжжя: ЗНТУ, 2019. URL: <http://eir.zp.edu.ua/handle/123456789/4743>. (дата звернення: 03.11.2024).

59. Фецишин М. П., Жаворонок А. В., Ковальчук Н. О. Аналітична оцінка фінансової стійкості та стабільності банківської системи України на основі індикаторів. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2019. № 6 (74). Частина 3. С. 83–88.

60. Фецишин М. П., Чеботар О. С. Фінансова стійкість комерційного банку як необхідна умова його ефективного функціонування. *Гроші, фінанси і кредит*. 2023. Вип. 70. С. 165-170.

61. Циганюк Д. Л. Аналіз фінансового стану банківського сектору України. *Вісник Сумського державного університету. Серія Економіка*. 2020. № 1. С. 155-162.

62. Юдін О. Ю. Поняття та ознаки безготівкових розрахунків в національній та іноземній валюті, криптовалюті. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 4. С. 271-275.

63. Яровий К. О., Мартиненко О. В., Шнурко А. М. Поняття криптовалюти та механізм її державного регулювання. *Modern economics*. 2022. № 35. С. 149–154.

64. Яцик Т. В. Поняття крипто-активів у системі фінансового обліку. *Молодий вчений*. 2019. № 2 (66). С. 295–298.

65. Minfin.com.ua. URL: <https://minfin.com.ua/ua/2024/03/06/122732947/> (дата звернення: 03.11.2024).

ДОДАТКИ

Додаток А

Таблиця А.1

Нормативно-правова база здійснення безготівкових розрахунків в
Україні

Документ	Характеристика
Конституція України [1]	Основний закон, який визначає принципи фінансової системи держави, права та обов'язки громадян у сфері фінансів, включаючи безготівкові розрахунки.
Господарський кодекс України [2]	Визначає загальні правила ведення господарських відносин, включаючи умови безготівкових розрахунків між суб'єктами господарювання.
Цивільний кодекс України [3]	Регулює правовідносини у сфері цивільного обігу, у тому числі правові аспекти безготівкових платежів.
Про Національний банк України [4]	Закон, що визначає основні функції НБУ, включаючи регулювання безготівкових розрахунків та платіжних систем.
Про банки та банківську діяльність [5]	Визначає основи банківського регулювання, включаючи безготівкові розрахунки, взаємодію банків з клієнтами.
Про платіжні послуги [6]	Регулює надання платіжних послуг, зокрема умови безготівкових розрахунків та права платників.
Про валюту і валютні операції [7]	Визначає порядок проведення валютних операцій, що стосуються безготівкових розрахунків у іноземній валюті.
Положення про порядок виконання надавачами платіжних послуг платіжних інструкцій в іноземній валюті та банківських металах [8]	Регулює порядок виконання платіжних інструкцій у безготівкових розрахунках.
Про затвердження Положення про порядок емісії та еквайрингу платіжних інструментів [9]	Регулює порядок емісії платіжних карток та еквайринг, що пов'язано з безготівковими розрахунками.
Про затвердження Інструкції про порядок відкриття та закриття рахунків [10]	Визначає правила відкриття та закриття рахунків для безготівкових розрахунків.

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ПРИВАТБАНК"
Окремий звіт про фінансовий стан станом за 31 грудня 2021 року

У мільйонах українських гривень	Прим.	31 грудня 2021	31 грудня 2020 (як рекласифіковано)	31 грудня 2019 (як рекласифіковано)
АКТИВИ				
Грошові кошти та їх еквіваленти	6	52 835	49 911	45 894
Кредити та аванси банкам	7	26 243	25 059	27 118
Кредити та аванси клієнтам	8	68 218	55 021	59 544
Інвестиційні цінні папери в т.ч.:		222 277	221 661	152 157
- за справедливою вартістю через прибуток чи збиток	9	93 096	100 750	84 680
- за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	9	129 074	119 196	66 602
- за амортизованою собівартістю	9	107	1 715	875
Поточні податкові активи	21	9 978	6 660	2 257
Інвестиції в дочірні підприємства, спільні підприємства та асоційовані підприємства		30	30	155
Інвестиційна нерухомість		1 989	2 933	3 379
Нематеріальні активи за винятком гудвілу	10	1 288	953	648
Основні засоби	10	6 074	6 689	5 832
Інші фінансові активи	11	2 644	3 448	2 210
Інші нефінансові активи	12	9 713	10 128	10 529
Непоточні активи або групи вибуття, класифіковані як утримувані для продажу або як утримувані для виплати власникам		7	32	-
Загальна сума активів		401 296	382 525	309 723
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ				
Інші залучені кошти		-	-	7 721
Кошти банків		3	2	201
Кошти клієнтів	13	325 303	312 708	240 621
Відстрочені податкові зобов'язання	21	159	146	121
Інші фінансові зобов'язання	14	3 770	4 059	2 639
Забезпечення у т.ч.:	15	3 651	10 687	2 363
- резерви за кредитними зобов'язаннями та контрактами фінансової гарантії		373	329	290
- інше забезпечення		3 278	10 358	2 073
Інші нефінансові зобов'язання	15	1 795	2 098	1 528
Загальна сума зобов'язань		334 681	329 700	255 194
ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ				
Статутний капітал	16	206 060	206 060	206 060
Емісійний дохід	16	23	23	23
Результат від операцій з акціонером		12 174	12 174	12 174
Інші резерви	9, 10	(4 091)	(2 248)	(660)
Резерви та інші фонди банку	16	9 696	8 481	6 850
Накопичений дефіцит		(157 247)	(171 665)	(169 918)
Загальна сума власного капіталу		66 615	52 825	54 529
Загальна сума власного капіталу та зобов'язань		401 296	382 525	309 723

Затверджено до випуску та підписано 26 липня 2022 року.

Г. Білик
 Голова Правління

Г. Ю. Самаріна
 Заступник Голови Правління (з питань фінансів)

В. В. Ярмоленко
 Головний бухгалтер

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ПРИВАТБАНК"
Окремий звіт про прибуток або збиток за рік, що закінчився 31 грудня 2021 року

У мільйонах українських гривень	Прим.	2021 рік	2020 рік (як рекласифіковано)
Процентні доходи в т.ч.:		35 654	33 563
- процентний дохід, обчислений із застосуванням методу ефективного відсотка	17	30 870	28 547
- інші процентні доходи	17	4 984	5 016
Процентні витрати	17	(6 537)	(11 961)
Чистий процентний дохід		29 317	21 602
Прибуток від зменшення корисності та сторнування збитку від зменшення корисності (збиток від зменшення корисності), визначені згідно з МСФЗ 9	18	(856)	(1 809)
Чисті процентні доходи після вирахування резерву на зменшення корисності		28 461	19 793
Комісійні доходи	19	35 057	27 649
Комісійні витрати	19	(11 840)	(8 888)
Чистий прибуток (збиток) від операцій з іноземною валютою		3 225	3 103
Чистий прибуток (збиток) від операцій з іноземною валютою		1 017	(7 460)
Чистий прибуток (збиток) від операцій з борговими фінансовими інструментами, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	9	32	8
Чистий прибуток (збиток) від операцій з фінансовими інструментами за справедливою вартістю через прибуток або збиток	9	(7 666)	16 045
Чистий прибуток (збиток) від переоцінки об'єктів інвестиційної нерухомості		(873)	(256)
Витрати на виплати працівникам		(8 904)	(8 192)
Амортизаційні витрати		(2 183)	(1 791)
Частка прибутку (збитку) асоційованих підприємств та спільних підприємств, облік яких ведеться за методом участі в капіталі		-	(124)
Інші адміністративні та операційні витрати в т.ч.:		(2 346)	(16 681)
- розформування (витрати на створення) резерву під юридичні ризики	15, 20	6 464	(8 539)
- адміністративні та операційні витрати	20	(8 812)	(8 142)
Інші доходи		1 286	1 200
Інші прибутки (збитки) - збиток від модифікації фінансових активів		(111)	(104)
Доходи (витрати), які виникають під час переоцінки фінансових активів за процентною ставкою, вищою або нижчою, ніж ринкова		(164)	(6)
Прибуток (збиток), що виникає від припинення визнання фінансових активів, оцінених за амортизованою собівартістю		77	-
Прибуток до оподаткування		35 067	24 296
Витрати на сплату податку (доходи від повернення податку)	21	(17)	6
Прибуток за рік		35 050	24 302

Затверджено до випуску та підписано 26 липня 2022 року.

Г. Бьощ
Голова Правління

Г. Ю. Самаріна
Заступник Голови Правління (з питань фінансів)

В. В. Ярмоленко
Головний бухгалтер

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ПРИВАТБАНК"
Окремий звіт про фінансовий стан станом за 31 грудня 2022 року

У мільйонах українських гривень	Прим.	31 грудня 2022	31 грудня 2021
АКТИВИ			
Грошові кошти та їх еквіваленти	6	96 380	52 835
Кредити та аванси банкам	7	103 837	26 243
Кредити та аванси клієнтам	8	68 084	68 218
Інвестиційні цінні папери в т.ч.:		239 752	222 277
- за справедливою вартістю через прибуток чи збиток	9	95 716	93 096
- за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	9	143 920	129 074
- за амортизованою собівартістю	9	116	107
Поточні податкові активи	25	9 079	9 978
Відстрочені податкові активи	25	1 100	-
Інвестиції в дочірні підприємства, спільні підприємства та асоційовані підприємства		30	30
Інвестиційна нерухомість	10	2 155	1 989
Нематеріальні активи за винятком гудвілу	11	1 389	1 288
Основні засоби	11	5 228	6 074
Інші фінансові активи	12	4 309	2 644
Інші нефінансові активи	13	9 189	9 713
Непоточні активи або групи вибуття, класифіковані як утримувані для продажу або як утримувані для виплати власникам		64	7
Загальна сума активів		540 596	401 296
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ			
Кошти банків		-	3
Кошти клієнтів	14	471 970	325 303
Інші залучені кошти	15	128	-
Відстрочені податкові зобов'язання	25	-	159
Інші фінансові зобов'язання	16	2 634	3 770
Забезпечення у т.ч.:	17	5 804	3 651
- резерви за кредитними зобов'язаннями та контрактами фінансової гарантії		1 280	373
- інше забезпечення		4 524	3 278
Інші нефінансові зобов'язання	18	2 271	1 795
Загальна сума зобов'язань		482 807	334 681
ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ			
Статутний капітал	19	206 060	206 060
Емісійний дохід	19	23	23
Результат від операцій з акціонером		12 174	12 174
Інші резерви	9, 11	(15 168)	(4 091)
Резерви та інші фонди банку	19	11 449	9 696
Накопичений дефіцит		(156 749)	(157 247)
Загальна сума власного капіталу		57 789	66 615
Загальна сума власного капіталу та зобов'язань		540 596	401 296

Затверджено до випуску та підписано 18 квітня 2023 року.

Г. Бьош
Голова Правління

Г. Ю. Самаріна
Заступник Голови Правління (з питань фінансів)

В. В. Ярмоленко
Головний бухгалтер

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ПРИВАТБАНК"
Окремий звіт про прибуток або збиток за рік, що закінчився 31 грудня 2022 року

У мільйонах українських гривень	Прим.	2022 рік	2021 рік
Процентні доходи в т.ч.:		43 686	35 854
- процентний дохід, обчислений із застосуванням методу ефективного відсотка	20	38 905	30 870
- інші процентні доходи	20	4 781	4 984
Процентні витрати	20	(3 768)	(6 537)
Чистий процентний дохід		39 918	29 317
Прибуток від зменшення корисності та сторнування збитку від зменшення корисності (збиток від зменшення корисності), визначені згідно з МСФЗ 9	21	(15 396)	(856)
Чисті процентні доходи після вирахування резерву на зменшення корисності		24 522	28 461
Комісійні доходи	22	32 945	35 057
Комісійні витрати	22	(12 505)	(11 840)
Чистий прибуток (збиток) від операцій з іноземною валютою		14 655	3 226
Чистий прибуток (збиток) від переоцінки іноземної валюти		(7 760)	1 017
Чистий прибуток (збиток) від операцій з борговими фінансовими інструментами, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	9	119	32
Чистий прибуток (збиток) від операцій з фінансовими інструментами за справедливою вартістю через прибуток або збиток	9	2 608	(7 666)
Чистий прибуток (збиток) від переоцінки об'єктів інвестиційної нерухомості		267	(873)
Витрати на виплати працівникам		(10 096)	(8 904)
Амортизаційні витрати	11	(1 970)	(2 183)
Інші адміністративні та операційні витрати в т.ч.:	23	(10 473)	(2 348)
- розформування (витрати на створення) резерву під юридичні ризики	17, 23	(885)	6 464
- адміністративні та операційні витрати	23	(9 588)	(8 812)
Інші доходи	24	2 815	1 286
Інші прибутки (збитки) - збиток від модифікації фінансових активів		(458)	(111)
Доходи (витрати), які виникають під час первісного визнання фінансових активів за процентною ставкою, вищою або нижчою, ніж ринкова		(1)	(164)
Прибуток (збиток), що виникає від припинення визнання фінансових активів, оцінених за амортизованою собівартістю		4	77
Прибуток до оподаткування		34 672	35 067
(Витрати на сплату податку), доходи від повернення податку	25	(4 474)	(17)
Прибуток за рік		30 198	35 050

Затверджено до випуску та підписано 18 квітня 2023 року.

Г. Бьох
Голова Правління

Г. Ю. Самаріна
Заступник Голови Правління (з питань фінансів)

В. В. Ярмоленко
Головний бухгалтер

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ПРИВАТБАНК"
Окремий звіт про фінансовий стан станом за 31 грудня 2023 року

	Прим.	31 грудня 2023	31 грудня 2022 (як перераховано)
<i>У мільйонах українських гривень</i>			
АКТИВИ			
Грошові кошти та їх еквіваленти	6	152 282	94 191
Кредити та аванси банкам	7	134 237	103 837
Кредити та аванси клієнтам	8	92 019	68 084
Інвестиційні цінні папери в т.ч.:		271 847	239 752
- за справедливою вартістю через прибуток чи збиток	9	100 376	95 716
- за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	9	171 471	143 920
- за амортизованою собівартістю	9	-	116
Поточні податкові активи	25	4	9 079
Інвестиційна нерухомість	10	2 340	2 155
Основні засоби	11	5 127	5 228
Нематеріальні активи за винятком гудвілу	11	1 563	1 389
Відстрочені податкові активи	25	1 952	1 100
Інвестиції в дочірні підприємства, спільні підприємства та асоційовані підприємства		30	30
Інші фінансові активи	12	9 493	6 498
Інші нефінансові активи	13	9 094	9 189
Нелоточні активи або групи вибуття, класифіковані як утримувані для продажу або як утримувані для виплати власникам		20	64
Загальна сума активів		680 008	540 596
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ			
Кошти клієнтів	14	555 525	471 970
Інші залучені кошти	15	2 630	128
Поточні податкові зобов'язання	25	25 790	-
Інші фінансові зобов'язання	16	3 038	2 634
Забезпечення у т.ч.:	17	5 438	5 804
- резерви за кредитними зобов'язаннями та контрактами фінансової гарантії		1 111	1 280
- інше забезпечення		4 327	4 524
Інші нефінансові зобов'язання	18	2 741	2 271
Загальна сума зобов'язань		595 162	482 807
ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ			
Статутний капітал	19	206 060	206 060
Емісійний дохід		23	23
Інші резерви	9, 11	(1 741)	(15 168)
Результат від операцій з віціонером		12 174	12 174
Резервні та інші фонди банку	19	12 959	11 449
Накопичений дефіцит		(144 629)	(156 749)
Загальна сума власного капіталу		84 846	57 789
Загальна сума власного капіталу та зобов'язань		680 008	540 596

Затверджено до випуску та підписано 15 березня 2024 року.

Г. Бьош
Голова Правління

В. В. Ярмоленко
Головний бухгалтер

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ПРИВАТБАНК"
Окремий звіт про прибуток або збиток за рік, що закінчився 31 грудня 2023 року

У мільйонах українських гривень	Прим.	2023 рік	2022 рік
Процентні доходи в т.ч.:		66 238	43 686
- процентний дохід, обчислений із застосуванням методу ефективного відсотка	20	61 614	38 905
- інші процентні доходи	20	4 624	4 781
Процентні витрати	20	(6 616)	(3 768)
Чистий процентний дохід		59 622	39 918
Прибуток від зменшення корисності та сторнування збитку від зменшення корисності (збиток від зменшення корисності), визначені згідно з МСФЗ 9	21	(4 588)	(15 396)
Чисті процентні доходи після вирахування резерву на зменшення корисності		55 034	24 522
Комісійні доходи	22	41 589	32 945
Комісійні витрати	22	(17 150)	(12 505)
Чистий прибуток (збиток) від операцій з іноземною валютою		10 174	14 655
Чистий прибуток (збиток) від операцій з борговими фінансовими інструментами, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	9	1 266	119
Чистий прибуток (збиток) від операцій з фінансовими інструментами за справедливою вартістю через прибуток або збиток	9	4 648	2 608
Чистий прибуток (збиток) від операцій об'єктів інвестиційної нерухомості		185	267
Витрати на виплати працівникам		(10 552)	(10 096)
Амортизаційні витрати	11	(2 175)	(1 970)
Інші адміністративні та операційні витрати в т.ч.:	23	(10 946)	(10 473)
- розформування (витрати на створення) резерву під юридичні ризики	17, 23	194	(885)
- адміністративні та операційні витрати	23	(11 140)	(9 588)
Інші доходи	24	2 173	2 815
Інші прибутки (збитки) - збиток від модифікації фінансових активів		(407)	(458)
Доходи (витрати), які виникають під час первісного визнання фінансових активів за процентною ставкою, вищою або нижчою, ніж ринкова		(1)	(1)
Прибуток (збиток), що виникає від припинення визнання фінансових активів, оцінених за амортизованою собівартістю		4	4
Прибуток до оподаткування		72 766	34 672
(Витрати на сплату податку) доходи від повернення податку	25	(35 001)	(4 474)
Прибуток за рік		37 765	30 198

Затверджено до випуску та підписано 15 березня 2024 року.

Г. Бьош
Голова Правління

В. В. Ярмоленко
Головний бухгалтер

Операції з картками українських банків в межах України за 4 квартал 2023 року*

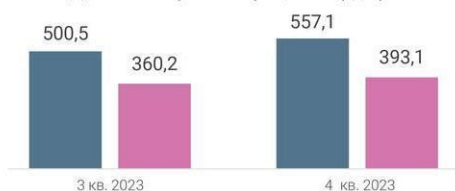
Сума операцій

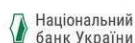
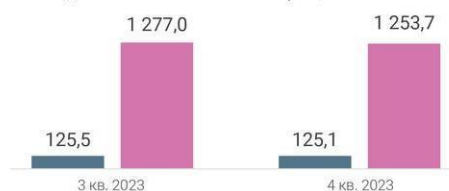
Кількість операцій

Динаміка суми операцій, млрд грн

Динаміка кількості операцій, млн шт

Національний банк України

отримання готівки

розрахунки з використанням платіжних терміналів

* Дані про операції у фізичних платіжних пристроях, без врахування операцій у мережі Інтернет.
** Частка операцій, здійснених в межах України, в загальному обсязі відповідних типів операцій, %

Кількість користувачів та кількість відкритих користувачами рахунків за станом на 01.01.2024

64 Надавача платіжних послуг
з них 63 – банки
1 – небанківський надавач платіжних послуг

82 млн користувачів

185 млн рахунків

* інформація щодо кількості населення України за станом на 01.01.2024 Держкомстатом не опубліковано

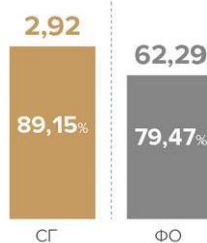

3,3 млн
з них 2,3 млн – ФОП

Суб'єкти господарювання

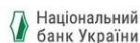

Дистанційно обслуговуються, млн користувачів

78,4 млн

Фізичні особи

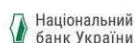
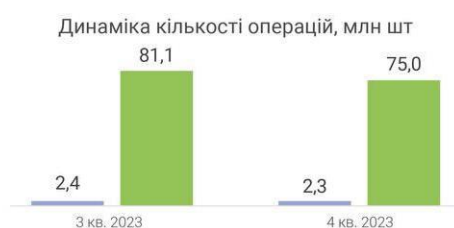
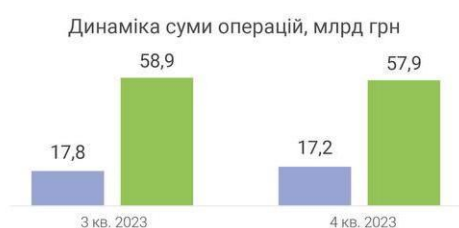
Національний банк України

Поточні рахунки:
● в національній валюті
● в іноземній валюті

Вкладні рахунки:
● в національній валюті
● в іноземній валюті

Операції з картками українських банків за кордоном за 4 квартал 2023 року*

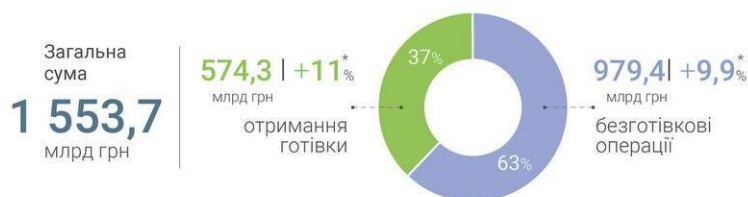
■ отримання готівки ■ розрахунки з використанням платіжних терміналів

* Дані про операції у фізичних платіжних пристроях, без врахування операцій у мережі Інтернет
** Частка операцій, здійснених за межами України, в загальному обсязі відповідних типів операцій, %

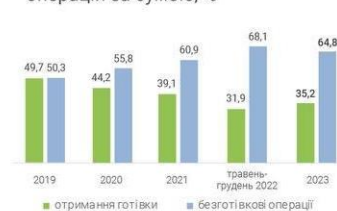

Операції з використанням платіжних карток в Україні та за кордоном за 4 квартал 2023 року

Сума операцій з використанням платіжних карток

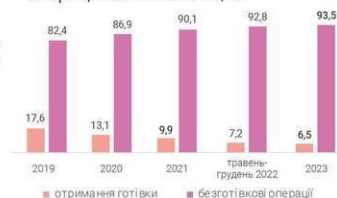
Динаміка частки безготівкових операцій за сумою, %

Кількість операцій з використанням платіжних карток

Динаміка частки безготівкових операцій за кількістю, %

* динаміка, порівнюючи з 3 кв. 2023 року

Безготівкові розрахунки з використанням платіжних терміналів*

за 4 квартал 2023 року

- розрахунки із фізичним зчитуванням носія картки
- безконтактні розрахунки із використанням карток
- безконтактні розрахунки із використанням NFC-гаджетів

Змінні, використані в аналізі

Назва	Визначення	Значення (варіанти) та їх частоти зразків
Картка	Чи має людина платіжну картку; залежна змінна	Ні (40,6%), так - одна або більше карток (59,4%)
Плата онлайн	Як ви вважаєте, чи безпечно платити безконтактними картками?	Точно так (5,9%), скоріше так (32,8%), скоріше ні (22,9%), точно ні (14,6%), не знаю (23,9%)
Стать	Стать респондента	Чоловіча (47,7%), жіноча (52,3%)
Вік	Вікова група на момент опитування	18-19 (4,3%), 20-29 (19,5%), 30-39 (18,5%), 40-49 (15,2%), 50-59 (18,4%), 60+ (24,0%)
Місцезнаходження	Розмір місця проживання респондента	Село (37,4%), місто з населенням менше 500 тис. (50,4%), місто з населенням понад 500 тис. (12,2%)
Освіта	Рівень освіти респондента	Початкова (14,7%), 3-річна середня професійна освіта (31,0%), 4/5-річна середня тех./заг. (40,5%), третинна (13,7%)
Дитина	Кількість дітей у родині	0 або 1 (86,7%), 2 або більше (13,3%)
Вартість доходу в домогосподарстві респондента	Вартість доходу в домогосподарстві респондента (zł)	До 21000 (4,0%), 21001-21500 (7,2%), 21501-22000 (6,9%), 22001-22500 (8,2%), 22501-23000 (10,1%), 23001-24000 (11,1%), 24001-25000 (7,1%), 25001+ (4,6%), відмова від відповіді (40,7%)
Вартість заробітку респондента	Вартість заробітку респондента (zł)	До 8500 (8,4%), 8501-9000 (9,6%), 9001-10500 (14,9%), 10501-12000 (13,0%), 12001-12500 (6,9%), 12501-13000 (4,7%), 13001+ (3,6%), відмова від відповіді (38,9%)

Онлайн сервіс створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису

ПРОТОКОЛ

створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису

Дата та час: 13:53:32 13.12.2024

Назва файлу з підписом:

Кваліфікаційна_магістерська_робота_Луговий_В_С_АФ_22М_pdf.p7s.p7s.p7s

Розмір файлу з підписом: 1.8 МБ

Назва файлу без підпису: Кваліфікаційна_магістерська_робота_Луговий_В_С_АФ_22М_pdf

Розмір файлу без підпису: 1.7 МБ

Результат перевірки підпису: Підпис створено та перевірено успішно. Цілісність даних підтверджено

Підписувач - 1: ЛУГОВИЙ ВЛАДИСЛАВ СЕРГІЙОВИЧ

П.І.Б.: ЛУГОВИЙ ВЛАДИСЛАВ СЕРГІЙОВИЧ

Країна: Україна

РНОКПП: 3701405294

Організація (установа): ФІЗИЧНА ОСОБА

Час підпису (підтверджено кваліфікованою позначкою часу для підпису від Надавача): 21:16:41

02.12.2024

Сертифікат виданий: КНЕДП АЦСК АТ КБ "ПРИВАТБАНК"

Серійний номер: 5E984D526F82F38F04000000248426014D148105

Тип носія особистого ключа: ЗНКІ криптомодуль ІІТ Гряда-301

Серійний номер носія особистого ключа: 014

Алгоритм підпису: ДСТУ 4145

Тип підпису: Кваліфікований

Тип контейнера: Підпис та дані в одному файлі (CAAdES enveloped)

Формат підпису: З повними даними ЦСК для перевірки (CAAdES-X Long)

Сертифікат: Кваліфікований

Підписувач - 2: АЗАРЕНКОВА ГАЛИНА МИХАЙЛІВНА

П.І.Б.: АЗАРЕНКОВА ГАЛИНА МИХАЙЛІВНА

Країна: Україна

РНОКПП: 2571514226

Організація (установа): ФІЗИЧНА ОСОБА

Час підпису (підтверджено кваліфікованою позначкою часу для підпису від Надавача): 15:34:07

04.12.2024

Сертифікат виданий: КНЕДП АЦСК АТ КБ "ПРИВАТБАНК"

Серійний номер: 5E984D526F82F38F04000000E4DA710112DF3D05

Тип носія особистого ключа: Незахищений

Алгоритм підпису: ДСТУ 4145

Тип підпису: Удосконалений

Тип контейнера: Підпис та дані в одному файлі (CAAdES enveloped)

Формат підпису: З повними даними ЦСК для перевірки (CAAdES-X Long)

Сертифікат: Кваліфікований

Підписувач - 3: Омеляненко Денис Олегович

П.І.Б.: Омеляненко Денис Олегович

Країна: Україна

РНОКПП: 3634714115

Час підпису (підтверджено кваліфікованою позначкою часу для підпису від Надавача): 12:51:52

13.12.2024

Сертифікат виданий: "Дія". Кваліфікований надавач електронних довірчих послуг

Серійний номер: 382367105294AF9704000000EF5A070009B10B03

Тип носія особистого ключа: ЗНКІ криптомодуль ІІТ Гряда-301

Серійний номер носія особистого ключа: Не визначено

Алгоритм підпису: ДСТУ 4145

Тип підпису: Кваліфікований

Тип контейнера: Підпис та дані в одному файлі (CAAdES enveloped)

Формат підпису: З повними даними ЦСК для перевірки (CAAdES-X Long)

Сертифікат: Кваліфікований

